

**T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı**

**EĞİTİMDE SOSYAL ADALET ÇERÇEVESİNDE TÜRK
KIZILAYIN EĞİTİME DESTEK FAALİYETLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

**Ceyda TÜRKKAŞ
Yüksek Lisans Tezi**

**Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Özgür ÖNEN**

Burdur, 2022

T.C.
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı
Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı

**EĞİTİMDE SOSYAL ADALET ÇERÇEVESİNDE TÜRK
KIZILAYIN EĞİTİME DESTEK FAALİYETLERİNİN
DEĞERLENDİRİLMESİ**

Ceyda TÜRKKAŞ
Yüksek Lisans Tezi

Tez Danışmanı
Dr. Öğr. Üyesi Özgür ÖNEN

Burdur, 2022

MAKÜ EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**YÜKSEK LİSANS
JÜRİ ONAY FORMU**

M.A.K.Ü. Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun 07.06.2022 tarih ve E-79673485-302.14.05-168037 sayılı kararıyla oluşturulan jüri tarafından 21.06.2022 tarihinde tez savunma sınavı yapılan Ceyda Türkkas'ın "Eğitimde Sosyal Adalet Çerçevesinde Türk Kızılayın Eğitime Destek Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi" konulu tez çalışması Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS tezi olarak kabul edilmiştir.

JÜRİ

ÜYE (TEZ DANIŞMANI) : Dr. Öğr. Üyesi Özgür ÖNEN

ÜYE : Prof. Dr. Binali TUNÇ

ÜYE : Doç. Dr. Emine ÖNDER

ONAY

M.A.K.Ü Eğitim Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu'nun/...../..... tarih ve/..... sayılı kararı.

İMZA / MÜHÜR

BİLDİRİM

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu taahhüt edip, tezimin kaynak göstermek koşuluyla aşağıda belirttiğim şekilde fotokopi ile çoğaltılmasına izin veriyorum.

[x] Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

[] Tezim/Raporum sadece Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.

[] Tezimin/Raporumun yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Ceyda TÜRKKAŞ

....../....../2022

*Kalemimde olmayan mürekkebi gözlerinden akan tüm çocuklara ve kendisini o gözlere borçlu
hisseden tüm yüreklere...*

TEŞEKKÜR

Kelimelere sığdıramayacağım şükür ve şükran duyguları ile...

Türk Kızılay ailesinin kapılarını aralamamda ve tez konusunun fikri altyapısı sürecinde büyük desteği olan, “kara tahtayı aşanlardan” olma yolundaki mesleki gayretimde engin bilgilerinden faydalandığım kıymetli eğitimci, Kızılay Akademi Başkanı Sayın Alpaslan Durmuş’a; değerli bilgileri ve yönlendirmeleri ile yanımda olan Kızılay Akademi Başkanlığı Eğitim ve Öğretim Programları Müdürü Dr. Serap Arslan Tomas’a, samimiyetleri ve güler yüzleri ile görüşmek ve tanışmaktan mutlu olduğum tüm Kızılay yöneticilerine, aynı yolda yürümek niyet ve isteği ile...

Eğitim yöneticiliği ile örnek aldığım, beni “en iyi öğretmenin her zaman öğrenci kalması gerektiği” inancıyla yüksek lisans eğitimine teşvik eden Eğirdir İlçe Milli Eğitim Müdürü Sayın Ahmet Armutoğlu’na minnet ile...

Her gün her saat sorularıma sabırla cevap veren, geleceğin örnek alınan ve eğitime şifa veren doktorlarından olacaklarına inandığım: eğitim yönetimi doktor adayı arkadaşım Özlem Akın Mart’a ve manevi kardeşim Eğitim Yönetimi Araştırma Görevlisi Burcu Türkkaş Anasız’a başarı temennisi ile...

Eğitimi yorumlamamda katkısı olan tanıştığım, çalıştığım tüm yöneticilere, öğretmen arkadaşlarıma ve mesleğimin kıymetini hissettiren canım öğrencilerime memnuniyet ile...

Zihnimdeki her kelimenin, kalbimdeki her duygunun kaynağı, gurur sebeplerim annem Eşay Küçük, babam Mustafa Küçük ve abim Alper Küçük’e; birlikte geçirebileceğimiz vakitlerde onlardan ayrı kalmama gösterdikleri anlayış ve güç kaynağım olan varlıkları için eşim Abdülkadir Türkkaş ile oğullarım, göz nurlarım Ömer Efe ve Ahmet Yiğit’e sevgi ile...

Emekleri yadsınamayacak olan, başta MAKÜ Eğitim Bilimleri Enstitüsü bölüm hocalarım Prof. Dr. Sadık Kartal, Doç. Dr. Öznur Tulunay Ateş ve Doç. Dr. Emine Önder olmak üzere bende iz bırakan tüm öğretmenlerime baki hatırla ile...

Yüksek lisans eğitimi sürecini benim için kolaylaştıran; samimiyeti, anlayışı ve hissettirdiği “yapabilirsin” inancı ile her aşamada desteğini esirgemeyen Danışman Öğretmenim Sayın Dr. Öğr. Üyesi Özgür Önen’e saygı ile...

Yüreğimdeki umudu ve inancı besleyen; ufkumu aydınlatan, kaleminden ilham, kelamından ders aldığım herkese gönül borcumu ödeyebilmek dileği ile en içten teşekkürlerimi sunuyorum.

Eğitimde Sosyal Adalet Çerçevesinde Türk Kızılayın Eğitime Destek Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi

(Yüksek Lisans Tezi)

Ceyda TÜRKKAŞ

ÖZ

Bu araştırmanın amacı, eğitimde sosyal adalet çerçevesinde Türk Kızılayın eğitime destek faaliyetlerini incelemektir. Araştırma, eğitimde sosyal adaletin sağlanmasında sivil toplum kuruluşlarının rolünü sorgulayan literatür üzerine temellendirilmiş olup araştırma kapsamında Türk Kızılayın bu amaçla yürüttüğü faaliyetlerin planlama, uygulama ve değerlendirme süreçleri incelenmiştir. Durum çalışması modelinden faydalanılarak gerçekleştirilen araştırmanın verileri, görüşme ve doküman analizi yöntemleri birlikte kullanılarak elde edilmiştir. Çalışma grubunu Türk Kızılayda görev yapan 20 yönetici oluşturmaktadır. Söz konusu katılımcıların 13'ü merkez yönetimdeki eğitim desteği ile ilgili faaliyet yürüten birim yöneticileri, 7'si taşra yönetimindeki şubeleri temsilen il şube yetkilileridir. Araştırmanın görüşme verileri, araştırmacı tarafından, beş uzman görüşü alınarak geliştirilen görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin analizi MAXQDA programı kullanılarak içerik analizi tekniği ile gerçekleştirilmiş olup sonuçlar doküman verileri ile genişletilmiş ve desteklenmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre Türk Kızılayın, dezavantajlı çocuklar başta olmak üzere tüm çocuklara yönelik çok çeşitli eğitim faaliyetleri gerçekleştirdiği, bu faaliyetlerin çocuklara bilişsel, sosyal ve duygusal pek çok faydası olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri süreçlerine ilişkin; kaynak temini, iş birliği ve süreklilik sağlama yöntemlerinin, faydalanıcı seçimi kriterlerinin, kurum yöneticilerine göre hizmetlerin çocuklara etkilerinin incelendiği çalışma, yönetici görüş, eleştiri ve önerileriyle zenginleştirilmiştir.

Türk Kızılayın, sosyal hizmet sunma göreviyle, sahip olduğu özel statüsü, uluslararası çalışmaları, tarihi, geniş maddi ve insan kaynağı ile eğitimde sosyal adaletin sağlanmasına katkı sağlayacak hizmetler sunduğu görülmektedir. Söz konusu hizmetlerin son yıllarda, kurumsal yapıdaki profesyonelleşme süreçlerinin ve geliştirilen stratejik yönetim anlayışının etkisi ile arttığı, derneğin eğitim alanında yürüttüğü çalışmalara önem verdiği görülmektedir. Kurumun eğitim hizmetleri konusunda yaşadığı en önemli sorunun: toplumunun Türk Kızılayını “eğitim desteği sunma” rolüyle özdeşleştirememesi, bu algı yanlışlığının tüm hizmet süreçlerini farklı yönlerden etkilemesi olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Dezavantajlı Çocuklar, Sivil Toplum, Sosyal Adalet, Türk Kızılay

Sayfa Adedi : 156

Danışman : Dr. Öğr. Üyesi Özgür ÖNEN

Evaluation of the Education Support Activities of the Turkish Red Crescent in the Framework of Social Justice in Education

(Master Thesis)

Ceyda TÜRKKAS

ABSTRACT

The aim of this research is to examine the educational support activities of the Turkish Red Crescent within the framework of social justice in education. The research is based on the literature questioning the role of non-governmental organizations in ensuring social justice in education, and within the scope of the research, the planning, implementation and evaluation processes of the activities carried out by the Turkish Red Crescent for this purpose were examined. The data of the research, which was carried out using the case study model, were obtained by using the interview and document analysis methods together. The sample of the study consists of 20 managers working in the Turkish Red Crescent. 13 of them are unit managers carrying out activities related to training support in the central government, and 7 of them are provincial branch officials representing the branches in the provincial administration. The interview data of the research were collected by the researcher with the semi structured interview form developed by getting the opinions of five experts. The analysis of the data was carried out with the content analysis technique using the MAXQDA program, and the results were expanded and supported by the document data. According to the results of the research, it is seen that the Turkish Red Crescent carries out a wide variety of educational activities for all children, especially disadvantaged children, and these activities have many cognitive, social and emotional benefits for children. Regarding the training activities carried out; The study, which examines the methods of providing resources, cooperation and continuity, beneficiary selection criteria, and the effects of services on children according to institution managers, is enriched with manager opinions, criticisms and suggestions.

Turkish Red Crescent provides services that will contribute to the provision of social justice in education with its special status, international studies, history, wide financial and human resources, with its duty to provide social services. It is seen that these services have increased in recent years with the effect of the professionalization processes in the corporate structure and the strategic management approach developed, and that the association attaches importance to the studies it carries out in the field of education. It is seen that the most important problem experienced by the institution regarding education services is that the society cannot identify the Turkish Red Crescent with its role of "providing education support", and that this misconception affects all service processes from different aspects.

Keywords: Civil Society, Disadvantaged Children, Social Justice, Turkish Red Crescent

Page Number : 156

Supervisor : Dr. Öğr. Üyesi zgr ÖNEN

İÇİNDEKİLER

BİLDİRİM.....	i
TEŞEKKÜR	iii
ÖZ.....	iv
ABSTRACT	v
TABLolar DİZİNİ	iii
KISALTMALAR	iv
BÖLÜM I	1
GİRİŞ	1
1.1. Problem Durumu	1
1.2. Problem Cümlesi	6
1.2.1. Alt Problemler.....	6
1.3. Araştırmanın Amacı	6
1.4. Araştırmanın Önemi	7
1.5. Sayıtlar	8
1.6. Sınırlılıklar	8
1.7. Tanımlar	9
BÖLÜM II.....	10
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	10
2.1. Kuramsal Çerçeve	10
2.1.1. Sosyal Adalet.....	10
2.1.1.1. Eğitimde Sosyal Adalet.....	12
2.1.2. Sivil Toplum Kuruluşları.	16
2.1.2.1. Sivil Toplum-Sosyal Adalet İlişkisi.	20
2.1.2.2. Sivil Toplum-Eğitim İlişkisi.....	22
2.1.3. Türk Kızılay Derneği.	27
2.1.3.1. Bir Sivil Toplum Kuruluşu Örneği Olarak Türk Kızılay Derneği.	27
2.1.3.2. Türk Kızılay Derneğinin Eğitime Destek Faaliyetleri.	29
2.2. İlgili Araştırmalar	33
2.2.1. Sosyal Adalet Ve Eğitim İle İlgili Araştırmalar.....	33
2.2.2. Sivil Toplum Kuruluşları ve Eğitim ile İlgili Araştırmalar.....	37
2.2.3. Türk Kızılay Derneği ile İlgili Araştırmalar.	39
BÖLÜM III	46

YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Modeli	46
3.2. Çalışma Grubu ve Dokümanlar	47
3.3. Veri Toplama Araçları.....	48
3.4. Verilerin Toplanma Süreci	48
3.5. Verilerin Analizi.....	49
3.6. Geçerlik ve Güvenirlik	49
BÖLÜM IV	51
BULGULAR VE YORUMLAR.....	51
4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	51
4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	60
4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular.....	83
4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular	85
4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular	87
4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular	89
BÖLÜM V.....	94
SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER.....	94
5.1. Sonuç ve Tartışma.....	94
5.1.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.	94
5.1.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	96
5.1.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.....	101
5.1.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.	101
5.1.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.	102
5.1.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Sonuç ve Tartışmalar.	103
5.2. Öneriler.....	106
5.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler.	106
5.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler.	108
KAYNAKLAR.....	109
EKLER	139
EK-1	140
EK-2	141
EK-3	142

TABLÖLAR DİZİNİ

<u>Tablolar</u>	<u>Sayfa</u>
Tablo 1 Katılımcıların Demografik Özellikleri.....	47
Tablo 2 Dezavantajlı Çocukların Eğitime Yönelik Destek Faaliyetleri.....	51
Tablo 3 Tüm Çocukların Eğitime Yönelik Destek Faaliyetleri	54
Tablo 4 Yakın Gelecekte Gerçekleştirilmesi Planlanan Eğitime Destek Faaliyetleri.....	57
Tablo 5 Hizmet Sunulacak Çocukların Seçim Kriterleri	60
Tablo 6 Kaynak Temin Yöntemleri.....	63
Tablo 7 İş Birliği Yapılan Kişi, Kurum ve Kuruluşlar.....	69
Tablo 8 Faaliyetlerin Planlanmasında Faydalanılan İhtiyaç Analizi Yöntemleri	72
Tablo 9 Faaliyetlerde Görev Alacak Kişilerin Belirlenme Kriterleri.....	74
Tablo 10 Faaliyetlerde Görev Alacak Kişilere Verilen Eğitimler.....	76
Tablo 11 Faaliyetlerde Görev Alan Kişilerin Denetlenme Yöntemleri	78
Tablo 12 Faaliyetlerin Gerçekleştirilmesinde Şubelerin Rolü	80
Tablo 13 Faaliyetlerin Sürekliliğinin Sağlanması Amacıyla Yapılan Çalışmalar	81
Tablo 14 Etki Analizi Yöntemleri	83
Tablo 15 Katılımcılara Göre Eğitime Destek Faaliyetlerinin Çocuklara Katkıları.....	85
Tablo 16 Katılımcıların Eğitime Destek Faaliyetlerine İlişkin Sorun ve Eleştirileri.....	87
Tablo 17 Katılımcıların Eğitime Destek Faaliyetlerine İlişkin Önerileri.....	90

KISALTMALAR

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

STK: Sivil Toplum Kuruluşları

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, problem cümlesi ve alt problemler ile araştırmanın amacı, önemi, sayıtları, sınırlılıkları ve tanımlara yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Tarih boyunca sosyal eşitsizlikler farklı biçimlerde ortaya çıkmış ve toplumlar için bir refah engeli olmuştur (Sunal, 2011). Toplumda bulunan herkes için bir refah sağlama ve her yönüyle adil bir toplum yaratma sorumluluğu şeklinde ifade edilen sosyal adalet (Beycioğlu, Kondakçı & Önen, 2018); fırsat eşitliği kavramını kapsayıcı, kaynakların nasıl dağıtıldığı ile doğrudan ilişkili bir devlet güvencesidir (Çoban, 2017). Ancak sosyal adalet kavramının ulaşılabilirliği, ütöpik bir kavram olduğu görüşü ile birleşerek uzun yıllardır sorgulanmaktadır (Barry, 2017). Bununla birlikte eşitlik ve adalet kavramları pek çok tartışmayı yönlendirmiş ve şekillendirmiştir (Espinoza, 2007). Sosyal adalet kavramının yalnızca mutlak eşitlik bağlamında değerlendirildiğinde gerçekçi bir hedef olmayacağını savunan, adalet ve eşitlik kavramlarının birbiriyle ilişkisinin sorgulanması gerektiğini ifade eden çalışmalar (Gewirtz, 2006; Donald-Moon, 2015; Topakkaya, 2009) bulunmaktadır. Joseph (1980) fırsat eşitliğini, insanların ırk, cinsiyet, din, sosyal sınıf vb. faktörlerden etkilenmeden kendi amaçları doğrultusunda sosyal fayda elde etmelerinin sağlanması; bireylerin yaşam şanslarının kendi kapasitelerine bağlı olması, şeklinde ifade eder. Tyler ve Smith (1995), içinde bulunulan sosyal ortamın, kişilerin sosyal adalet kavramı ile ilgili düşüncelerini şekillendirdiğini savunur. Kavramı irdeleyen tüm bakış açılarının ortak noktası: sosyal, hukuksal, ekonomik, psikolojik etmenlerin zemini uygun hale getirildiğinde kavramın bir hayal olmaktan çıkabileceği düşüncesidir. Ancak bu sayede eşitlik ve sosyal adalet kavramlarının popüler söylemler olmanın ötesine geçerek, adalet temelinde toplumun ulaşılabilir bir parçası haline gelebileceği ifade edilir (Hackman, 2005).

Tüm bu görüşler ve çözüm önerileri birlikte değerlendirildiğinde, sosyal adaletin sağlanması bir devlet görevi gibi algılsa da küreselleşen ve küçülen dünyada sorunların ortaya çıkışı ve çözümü evrensel kararlar alınmasını gerektirmektedir (Yıldız, 2008). Bu noktada devletleri birleştiren ve ortak amaçla hareket edebilen sosyal hizmet sunucuları olarak sivil toplum kuruluşları (STK'ler) ortaya çıkmaktadır. Örgütsel yaşamın demokratik toplumun destekleyicisi olduğu düşüncesinden hareketle (Keyman, 2006) sivil toplum; devlet ve toplum arasında, devletin ulaşmakta güçlük çektiği alanlarda görev yaparak gönüllüleri toplumsal fayda sağlama amacı çatısı altında birleştirir (Okur-Çakıcı ve Çakıcı, 2020). Ayrıca birey ile devlet arasında köprü görevi görür (Alp ve Adıgüzel, 2019) ve toplumsal sorunların çözümünde rol oynar (Şahin ve Öztürk, 2011). STK'lerin sosyal hizmeti sosyal adalet için sağlama rolünün ve bu kurumların devletle ilişkisinin sorgulanması gerektiğini ifade eden çalışmalar (Başer, Kalaycı-Kırlıoğlu ve Kırlıoğlu, 2017), hatta yanlış yerleşen sivil toplum anlayışının adaletin önünde bir engel dahi olabileceğini savunan görüşler (Chambers, & Kopstein, 2001) olmakla birlikte; sivil toplumun sosyal adaletin tesisinde harekete geçirici, işlevselliğini ve sürekliliğini sağlayıcı önemli bir unsur olduğunda çoğunluk hemfikirdir (Pinkerton & Campbell, 2002). STK'ler kamu ve özel sektör sonrası “üçüncü sektör” olarak da adlandırılarak (Berber, 2014), siyasal toplumun sorumluluğunu hatta gücünü paylaşmaktadır (Arslan, 2018; Talas, 2011). Sivil toplum, modernleşmenin bir ürünü olarak ortaya çıkmıştır ve demokrasinin güçlenmesi için ideal bir model olarak görülür (Çaha, 2017). Kitleler içerisinde fertlerin varlığını anlamlı hale getirerek hak ve sorumluluklarını bilen, kullanabilen; irade sahibi kişilerin ön plana çıkmasını sağlar (Akbal, 2017).

Sağladığı tüm faydalarla birlikte sivil toplum anlayışı somut varlığını, sivil toplum örgütleri ile ortaya çıkarmakta ve korumaktadır. Sivil toplum örgütleri, toplumun eğitim ve bilinç seviyesinin yükselmesine katkı sağlayan, artan sosyal ihtiyaçları gidermeye çalışan, toplulukları ortak amaçları doğrultusunda bir araya getiren; gönüllü, kâr amacı olmayan ve kuruluş amaçları doğrultusunda bazı sorumluluklar üstlenen örgütlerdir (Akyüz, 2020). Söz konusu sorumluluk alanlarından biri de “eğitim”dir. Sivil toplum anlayışı ile birlikte değişen ve gelişen dünyanın içinde bulunduğu süreçlerin gereği olarak bireylerin ve grupların kendi isteklerini ifade edebildikleri bir ortam meydana gelmekte, bu durumdan en çok etkilenen alanlardan

biri de eğitim olmaktadır. STK'ler eskiye kıyasla son yıllarda siyasal, sosyal, ekonomik, kültürel pek çok alanlarla birlikte eğitim alanında kendini daha fazla göstermekte, eğitimin birçok aşamasında rol almakta, her geçen gün eğitime katılım noktasında aktif görevler üstlenmektedir (Karataş, 2013a). Bu katılımda, yüksek bir maliyet alanı olan eğitim alanında devletin sivil paydaş arama ihtiyacının da etkisi büyüktür (Eraslan, 2011).

Bu ihtiyacı ifade eden kamusal gerçekler incelendiğinde, eğitimin anayasal bir hak olarak değerlendirildiği görülür (T.C. Anayasası, 1982; UNICEF, 2021). Demokratik toplumlarda her birey bu hakkı eşit şekilde kullanır ve bireylerin eğitime erişimi sağlanır (Yavuz-Tabak, 2019). Devlet örgün ve yaygın eğitim hizmetleriyle tüm halkın bu haktan faydalanması için çalışır ancak kaynak ve kapasite yetersizliği gibi çeşitli güçlüklerle karşılaşır ve her zaman yeterli olamaz (Küçükler, 2010). Toplum, devletin eğitim hizmeti sunmada yetersiz kaldığı durumlarda STK'ler aracılığı ile ihtiyaçlarını karşılamak ve güçlükleri azaltmak için çeşitli girişimlerde bulunur (Karataş, 2013b; Yaltı, 2003). Bu girişimlerin ülkemizde devlet eliyle de desteklendiğini ifade eden pek çok mevzuat bulunmaktadır. Örneğin ülke hedeflerini ortaya koymada önemli bir strateji belgesi olan kalkınma planlarında bu mevzuatların pratikteki ifadeleri karşılık bulmaktadır. Güncel 11. T.C. Kalkınma Planı incelendiğinde: sivil toplum- kamu- özel sektör iş birliğinin güçlendirilerek kamunun ve STK'lerin kapasitelerinin geliştirileceği; karar alma ve mevzuat hazırlama süreçlerinde STK'lerin katılımının ve etkinliğinin artırılacağı; STK'lerin ekonomik ve sosyal kalkınmanın önemli bir paydaşı haline geldiği, bu nedenle dinamik ve esnek yapıları ile yerel ve ulusal düzeydeki ihtiyaç ve sorunlara cevap verebilme potansiyelinden yararlanılması gerektiği; STK'lerin kurumsal, beşeri ve finansal kapasitelerinin güçlendirilmesinin ve karar alma süreçlerine etkin katılımının sağlanmasının hedeflendiği, tüm bunların demokrasiye ve aktif vatandaşlık bilinci kazandırılmasına katkı sağlayacağı ifade edilmektedir (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021a). Aynı kalkınma planında eğitimle ilişkili politika ve tedbirler arasında: fırsat eşitliği temelinde, tüm kademelerde eğitime erişimin sağlanacağı, okulların gelişimini destekleyecek biçimde kaynak tahsis edileceği ve hesap verebilirlik düzeyinin artırılacağı ifade edilmektedir. Tüm ifadeler ve STK'lerin işlevleri birlikte düşünüldüğünde eğitim alanında STK hizmetlerine ihtiyaç bulunmakta ve destekleri beklenmektedir.

Eğitim alanında faaliyet gösteren STK'lerin önemli gündemlerinden birinin eğitimde fırsat eşitliğine katkı sağlamak olduğu söylenebilir. Ancak çok yönlü bir kavram olan fırsat eşitliğinin farklı açılardan değerlendirilmesi önemli görülmektedir. Örneğin, Espinoza (2007)'ya göre eğitimde fırsat eşitliği kavramının dört farklı açıdan ele alınması gerekmektedir. Bunlar: farklı sosyal özellik taşıyan çocukların eğitime erişimlerinde eşitlik, eğitime devam imkânlarında eşitlik, toplumsal statüde eşitlik ve eğitim süreci sonrası gelir durumu ve hayat kalitesinde eşitlik olarak ifade edilmektedir. Yapılan sınıflamadan aslında kavramın pek çok toplumsal alanla ilişkili olduğu, uygulamalarla somutlaştırılması gerektiği, farklı kurumlarla iş birliğini ve uzun vadeli plan yapmayı zorunlu kıldığı söylenebilir. Eğitim yatırımlarının sağladığı toplumsal faydalar ancak uzun vadede etkisini göstermektedir (Gölpek, 2012). Bu nedenle eğitim yatırımlarından kısa vadede karşılık beklenemeyeceği, bu anlamda da gönüllü kişilerden oluşan ve karşılıksız hizmet sunan STK'lerin aktif çalışabileceği ifade edilebilir. Yapılan araştırmalar dezavantajlı durumdaki çocuklara yapılan yatırımların toplumsal getiri oranının, sosyoekonomik düzeyi yüksek olan çocuklara yapılan yatırımlara kıyasla daha fazla olduğunu ortaya koymuştur (Cunha, Heckman, Lochner & Masterov, 2006). STK'lerin çoğunlukla hizmet sunduğu grubun da bu grup olduğu göz önüne alındığında yapılan çalışmalar daha da anlam kazanmaktadır.

Sosyal fırsat eşitliği kavramının hayata geçirilmesinde eğitim sisteminin önemli rolü bulunmaktadır (Hyttén & Bettez, 2011). Eğitime yapılan yatırımlar kişisel ve sosyal fayda şeklinde getiri sağlamakta, sosyal fayda boyutunda eşitsizliği ortadan kaldırma ve adaleti sağlama işlevi görmektedir (Tabak, 2019). Gerek ülke gerek dünya hedefleri birlikte değerlendirildiğinde eğitim kurumlarının STK'lerden yararlanması bir zorunluluktur (Selanik-Ay, 2016). Türkiye'de eğitime destek hizmeti sunan pek çok STK bulunmaktadır. Devlet nazarında özel statüsü bulunan Türk Kızılay Derneği (Kızılay) de bu STK'lerden biridir.

Kızılay, gerek Türkiye gerek dünya genelinde yürüttüğü örnek teşkil eden yardım faaliyetleriyle öncü kuruluşlar arasında yer alır (Yavuz, 2019). Hizmetleri Türkiye ile sınırlı olmayan, geniş bir coğrafyaya yayılan uluslararası bir sosyal yardımlaşma kurumudur (Şentürk, 2014). Osmanlı Devleti dönemi 1868 yılında Hilâl-i Ahmer adıyla kurulan Kızılay, devletin en önemli kurumları arasında yer almış ve

faaliyetleri ile hem dönemin hem günümüzün en önemli yardım derneklerinden olmuştur (Karal-Akgün, 2012; Şimşek, 2015). Kızılay sağlık hizmetleri, kan hizmetleri, afet yönetimi, sosyal hizmetler, göç ve mülteci hizmetleri, ilk yardım, eğitim ve gençlik hizmetleri, mineralli su işletmeleri gibi pek çok alanda ulusal ve uluslararası hizmet sunmakta; sosyal sorumluluk bilinci sağlamada önemli bir rol üstlenmektedir (Yavuz, 2019). Akyüz (2020), derneğin çalışma alanlarının yurtiçinde çok çeşitli olduğunu, yurtdışında ise daha çok insani yardım alanında hizmet sunduğunu ifade etmektedir. Dünyanın herhangi bir yerinde gerçekleşecek bir felaket ve doğacak yardım ihtiyacı durumunda Kızılay için bu durumun öncelik haline geldiği ve yaşanan acıyı dindirme amacıyla hareket ettiği ifade edilmektedir (Kurtkan, 2011). Kurumsal değerlerinin ilkinin *adalet* olarak belirlediğini ifade eden Kızılay (Kızılay, 2022a) dünyadaki en eski sosyal yardım kuruluşlarından biri olma özelliği taşımakta ve bilinenin dışında *eğitim* alanında uzun yıllardır hizmet sunmaktadır (Anameriç, 2010).

Özellikle mülteci çocuklar başta olmak üzere yetim çocuklar, ekonomik yardıma muhtaç çocuklar, özel eğitime muhtaç çocuklar, suça sürüklenmiş çocuklar vb. farklı dezavantaj gruplarında yer alan çocukların eğitime erişimlerinin sağlanması, eğitim ortamlarının iyileştirilmesi, materyal desteği sağlanması, burs yardımı yapılması vb. eğitime destek hizmetleri sunan derneğin; bunların yanında tüm çocukları kapsayan ilk yardım eğitimi, afet eğitimi, gönüllülük bilinci eğitimleri, gençlik kampları vb. konularda kaynak yeterliliğince çocuğa ulaşmayı amaçladığı görülmektedir. Eğitime destek faaliyetlerinin örgün ve yaygın eğitim kademelerinde farklı yaş gruplarına hitap ettiği ancak temel eğitim ve ortaöğretim dönemlerini kapsayan, örgün eğitim döneminde bulunan çocuklara ağırlık verildiği dikkat çekmektedir. Kızılayın, kuruluş amacı eğitime destek sağlamak olan pek çok eğitim derneği ile kıyaslandığında, gerek personel gerek kaynak kapasitesinin büyüklüğünün sağladığı faydalar ile ön plana çıktığı görülmektedir. Bu durumun oluşmasında, Kızılayın tüm dernekler arasında sahip olduğu özel statünün, uluslararası boyutta ve Türk toplumunda sahip olduğu olumlu imajın, kamu ve özel kurumlarla kurduğu tarihi temelleri olan ilişkilerinin etkisi olduğu düşünülmektedir.

Araştırma kapsamında örnek olarak incelenecek kurum olan Kızılayın eğitim alanında sunduğu hizmetlerin incelenmeye değer olduğu ve bir ülkenin eğitim

şartlarının sosyal adaletin en önemli belirleyicisi hatta sağlayıcısı olduğu düşüncesinden hareketle bu araştırmanın sosyal adaletin sağlanmasında STK'lerin rolünü ortaya koyarak alan yazına katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

1.2. Problem Cümlesi

Bu araştırmanın problemini; “Eğitimde sosyal adalet bağlamında Türk Kızılayın eğitime destek faaliyetleri nelerdir ve faaliyetler nasıl gerçekleştirilmektedir?” sorusu oluşturmaktadır.

1.2.1. Alt problemler. Bu çalışmada ifade edilen ana problem sorusuna aşağıda belirlenen alt problemler doğrultusunda cevap aranmıştır.

1. Türk Kızılay, eğitime destek amacıyla hangi faaliyetleri gerçekleştirmektedir?
2. Türk Kızılay, eğitime destek faaliyetlerini nasıl gerçekleştirmektedir?
3. Türk Kızılay, eğitime destek faaliyetlerinin etkililiğini nasıl değerlendirmektedir?
4. Katılımcılara göre eğitime destek faaliyetlerinin faydalanıcılara katkıları nelerdir?
5. Katılımcıların Türk Kızılayın eğitime destek faaliyetlerine ilişkin eleştirileri nelerdir?
6. Katılımcıların Türk Kızılayın eğitime destek faaliyetlerinin geliştirilmesine ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, eğitimde sosyal adalet çerçevesinde Türk Kızılayın çocukların eğitimine yönelik gerçekleştirdiği destek faaliyetlerini; “eğitimde sosyal adaletin sağlanmasında sivil toplum kuruluşlarının rolü” bağlamında, kurumda çalışan ilgili birim yöneticilerinin görüşleri ve kurum dokümanları doğrultusunda incelemektir.

1.4. Araştırmanın Önemi

Alan yazın incelendiğinde sivil toplum kuruluşlarının sosyal adaleti sağlamaya yönelik rollerini eğitim alanı üzerinden ve somut uygulamalarla ortaya koyan bir çalışmaya rastlanmamıştır.

Yapılan çalışmalarda, sosyal adalet ve sivil toplum kavramları birlikte düşünüldüğünde, STK'lerin adaleti destekleme görevlerini vurgulayan (Braithwaite, 2006), farklı ülke örnekleriyle ülkelerin sosyal adalet anlayışında eğitim uygulamalarının etkisini inceleyen (Apple, 2009), STK çalışanlarının sosyal adalet savunuculuk düzeylerini araştıran (Bozdemir, 2020) az sayıda çalışmaya rastlanmakta ancak yapılan araştırmaların “sosyal adalet, sivil toplum ve eğitim” kavramlarını kapsamadıkları görülmektedir. Aynı zamanda STK'lerin eğitim alanındaki katkılarını inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu (Karataş, 2013a; Karataş 2013b; Özan, Polat & Şener 2016), eğitim sistemindeki işlevlerine ilişkin yapılan araştırmaların da daha çok hak elde etmeye yönelik STK'lerle (sendikalarla) ilgili olduğu (Çankaya, 2005; Kahraman ve Karip, 2019; Karataş, 2013a; Şirin, 2010); toplum hizmetlerine yönelik olan STK'lerin (dernekler, vakıflar vb.) eğitime destek hizmetlerini bir kurum örneği üzerinden inceleyen çalışmaların az sayıda olduğu (Özet, 2018) sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın STK'lerin toplumda sosyal adaleti sağlama görevini bir dernek örneği üzerinden inceleyen bir araştırma olması, çalışmanın önemini artırmaktadır.

Her ülkede sosyal adalet anlayışı, sivil toplum algısı ile STK'lerin hareket alan ve şekilleri değişkenlik göstermektedir. Bu nedenle uluslararası hizmet veren STK'lerin çalışmalarının incelenmesi küresel bir sivil toplum anlayışını sorgulamak adına önem arz etmektedir. Türkiye'deki en eski ve en yaygın STK olan Kızılayın (Hatipoğlu, 2013), sosyal adaletin ve fırsat eşitliğinin sağlanmasına yönelik yürüttüğü hizmetleri dikkate değer düzeydedir. Bu çalışmanın değeri, sosyal adaleti sağlama rolüyle devlete yardımcı olma görevini üstlenen, toplum yararına hizmet veren uluslararası bir STK olarak (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 2022) Kızılayın eğitim alanında verdiği hizmetleri sunmasında yatmaktadır.

Çalışma bulgularının hem faaliyet örneklerinin yaygınlaşması hem de sunulacak önerilerin tüm STK'leri ve kamu kurumlarını ilgilendiriyor olması yönüyle önemli olduğu düşünülmektedir. Ulaşılan bulguların birer faaliyet örneği olmasının yanında;

çocukların eğitiminde desteğe ihtiyaç duyulan noktaları ortaya koyması, eksik ve sorunların fark edilmesini sağlaması adına farkındalık oluşturmaları beklenmektedir. Aynı zamanda araştırmanın; hizmetlerin yürütülme süreçlerini, kaynak sağlama noktalarını, etki analizi boyutunu ve yönetici eleştiri ve önerilerini de kapsıyor olması yönüyle de eğitim hizmeti sunmayı amaçlayan diğer sivil toplum kuruluşlarına yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırmanın bu alanda çalışma yapmayı amaçlayan araştırmacılara, farklı STK'lere, eğitim paydaşlarına, bürokratlara ve politikacılara fikir ve ilham vereceğine inanılmaktadır.

1.5. Sayıtlar

Bu araştırmada,

1. Kullanılan veri toplama araçlarının, ölçülmek istenen özellikleri doğru ölçtüğü,
2. Araştırma kapsamında faydalanılan dokümanların doğru verileri yansıttığı,
3. Araştırmaya katılan yöneticilerin görüşme sorularını içtenlikle cevapladıkları varsayılmıştır.

1.6. Sınırlılıklar

Bu araştırma, Türk Kızılayın 2019, 2020 ve 2021 yıllarında yürüttüğü, çocukların (3-18 yaş) eğitimine yönelik destek faaliyetleri ile ilgili birimlerinde görev yapan yönetici görüşleri, uygulanan görüşme formundaki sorular ve kurum dokümanları ile sınırlandırılmıştır.

Bulguların bir kısmını oluşturan görüşme verileri, Kızılayın merkez yönetimi bünyesinde bulunan, konu ile ilgili görev yaptığı belirtilen tüm birim yöneticileri (13 kişi) ve Türkiye'nin 81 ilinde şubesi bulunan kurumun, eğitim faaliyetlerinin yoğun yapıldığı illerdeki şube yetkilileri (7 kişi) ile; bulguların diğer kısmını oluşturan dokümanlar, görüşme yapılan yöneticilerin sunduğu raporlar, materyaller, belgeler ve kurum web sitesinde yer alan arşiv dokümanları ile sınırlıdır. Doküman sınırlılığı belirlenirken ulaşılabilir, güncel ve nesnel nitelik taşımaları önemsenmiştir.

Araştırma kapsamında hizmet ulaştırıldığı kesim olan çocuklardan veri toplanmamış olmaması bir sınırlılık olarak değerlendirilebilir. Bu durumda “araştırma sürecinde yaşanan COVID-19 pandemisi dolayısıyla özellikle dezavantajlı gruplara ulaşmanın güçlüğü, kurumun birbirinden farklı yer ve özellikteki gruplara hizmet sunuyor olması dolayısıyla yeterli veriye ulaşılamayacağının düşünülmesi” nedenleri etkili olmuştur.

Diğer bir sınırlılık olarak konu ile ilgili benzer araştırmaların az sayıda olması nedeniyle literatür desteğinin kısıtlı sağlanması belirtilebilir. Bu durumun aynı zamanda araştırmacılar için hem bir sınırlılık hem bir fırsat olduğu, yeni araştırmaların önünün açılması ve ihtiyaç duyulan boşlukların doldurulması için avantaj olarak değerlendirilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Sincar, 2018).

1.7. Tanımlar

Türkiye Kızılay Derneği (Türk Kızılay Derneği): “Kızılay adı altında Türkiye’de faaliyet gösteren, Uluslararası Kızılhaç-Kızılay Hareketi’nin diğer unsurlarıyla ilişkilerinde kendisini temsil edecek merkezi yönetimi olan ve hareketin temel prensiplerine göre faaliyette bulunan özerk, bağımsız ve tarafsız” bir sivil toplum kuruluşudur (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 2022).

Şube yetkilisi: Türk Kızılay şubelerinde profesyonel kadroda ya da gönüllü kadroda görevli, kurumca sunulan eğitim hizmetleri konusuna hâkim kişilerdir.

Çocuk: 3-18 yaş aralığında, temel eğitim ve ortaöğretim çağındaki kişilerdir. Araştırma kapsamında çocuklardan *faйдalanıcı* olarak da söz edilmektedir.

Eğitime Destek Faaliyetleri: Çocukların eğitime devamlılıklarının sağlanması, eğitim ortamlarının iyileştirilmesi, aldıkları eğitim niteliğinin artırılması; bilişsel, sosyal ve duygusal yönlerden gelişimlerinin desteklenmesi amacıyla sunulan hizmetlerdir.

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde araştırma ile ilgili alan yazın taraması yapılarak araştırmanın kuramsal çerçevesi oluşturulmuştur.

2.1.1. Sosyal adalet. Toplamlar içerisinde farklı, din, dil, ırk, kültür ve sosyoekonomik düzeylere sahip bireyler veya topluluklar bulunmaktadır. Bireylerin veya toplulukların durum ve değerlerinin farklılığı dolayısıyla oluşacak adaletsizlik ve eşitsizlikler toplumsal düzenin bozulmasına ve birçok bireyin dezavantajlı olarak zorluklar yaşamasına sebep olmaktadır (Çınar, 2015). Sosyal, eğitsel, ekonomik alanlarda bu dezavantajların oluşmasının nasıl engelleneceği, bireyler arasındaki adaletsizliklerin kaldırılarak eşitliğin nasıl sağlanabileceği her alanda tartışılmaktadır (Alpaslan, 2019). Bu tartışmalar içerisinde yol gösterici bir ilke (Hudson, 2017) sihirli bir çözüm önerisi rolüne bürünen “sosyal adalet” kavramı öne çıkmaktadır. Sosyal adalet, tüm kimlik ve şartları eşitleyerek tam ve adil katılım yoluyla sosyal bir denge sağlamayı hedeflemektedir (Adams & Bell, 2016).

Modern anlamıyla sosyal adalet kavramı 1840’larda Fransa ve İngiltere’de sanayileşme süreci başlangıcındaki, sorgulanan adalet arayışından doğmuştur (Barry, 2017, s.18). Küreselleşmenin getirdiği modern topluma geçişle birlikte toplum yapısı değişmiş, yaşam koşulları farklı toplumsal sınıflar oluşmuş ve bu sınıf farklılıkları sosyal adaletin sağlanmasını güçleştirmiştir (Cemaloğlu, 2019). Sosyal adalet, toplumda eşitsizliklerin giderilmesi temeline dayanan bir kavram olarak tüm toplumlar için önemli bir hedef haline gelmiştir (Alpaslan ve Kartal, 2020) ve bu hedefe yönelik olarak yapılan yeniliklerin temel dayanağı fırsat eşitliği yaratmak olarak ifade edilmektedir (Çağlar ve Reis, 2007). “Sunulan olanaklardan herkesin ayırım yapılmaksızın eşit biçimde yararlanması” şeklinde tanımlanan fırsat eşitliği (Türk Dil Kurumu, 2021), toplumsal kaynak ve fırsatlara erişimde bireylerin eşit imkânlarla sahip olması fikrine dayanır ve bu yönüyle sosyal adaleti destekler (Çoban,

2017). Ancak sosyal adalet kavramını olduğu gibi fırsat eşitliği kavramını da, sağlanma gücümüzün ötesinde bir gereklilikle açıklamak ütöpik kalacaktır (Gross, 1987). Her iki kavram birlikte değerlendirildiğinde sosyal adaleti “herkesin eşit haklara sahip olması düşüncesinden ziyade herkesin eşit fırsatları yakalama imkânı olması” şeklinde tanımlamak daha doğrudur (Çakır, 2019, s.11). Eşitlik de tıpkı adalet gibi tanımlaması ve sınırlanması zor bir kavramdır (Tabak, 2019). Coleman (1968) fırsat eşitliği kavramının zaman içerisinde anlam değişikliğine uğrayacağını çünkü toplumların eşitliğin kim için, ne için ve ne şekilde gerçekleşmesi gerektiğine dair algılarının farklılaşacağını ifade etmiştir ki yaşanan tarihi gelişmelerin, oluşan farklı bakış açılarının bu varsayımı doğruladığı söylenebilir.

Sosyal adaletin bireysel bir erdem mi yoksa toplumsal bir yönetim anlayışı mı olduğu; otokratik, teokratik vb. hükümdarlık sistemlerinin hâkim olduğu insan tarihi dönemlerinde değil de modern yüzyılda ortaya çıkışı uzun yıllardır sorgulanagelmektedir (Novak, 2000). Dünya adaletsizlik ve eşitsizliklere karşı meydana gelen tepkilerle baş etmek durumunda kalmaktadır (Balı, 2001, s.293). Gelişim ve değişimin doğası gereği süreceği öngörülebilen denge sorunu ve insan doğası gereği söz konusu olacak tepki karşılığı göz önüne alındığında, adalet ve eşitlik kavramları tartışılmaya devam edecektir. Bilgiden çok sezgiye, eyleme yönelik bir kavram olarak algılanan sosyal adalet ve fırsat eşitliği (Çakır, 2019, s.8) bir denge inşa formülü olarak, toplumsal sorunların çözümünde bir reçete olarak sunulmayı sürdürecektir. Önemli olan adaletsizlik ve eşitsizlikleri ortaya çıkaran nedenleri ve sürdüren koşulları incelemektir (Hudson, 2017).

Koşulları iyileştirmek için üzerinde durulan en önemli alanlardan biri de; çıktılarının ekonomik, siyasal ve sosyal pek çok boyutu etkilemesi dolayısıyla *eğitimdir* (İnan ve Demir, 2018). Eğitim, sosyal adalet ihtiyacını meydana getiren sebepleri, sosyal ayrışmayı ve bazı kesimlerin mahrumiyetine sebep olan sosyal sınıfları eşitleme amacına hizmet etmektedir (Bates, 2006). Her ne kadar aksini savunan; eğitimin söz konusu eşitsizliği artırdığını ve adil olmayan bir sistemin kendini çoğaltmasına sebep olduğunu ileri süren görüşler olsa dahi (Baker, 1991, s.76; Gatto, 2018, s.195; Illich, 2018), bu bakış açısı araştırmanın kapsam ve amacı dışındadır.

2.1.1.1. Eğitimde sosyal adalet. Sosyal adaletin eğitim yönetimi alanında nispeten yeni bir terim olduğu ancak son yıllarda eğitim araştırmacıları tarafından yoğun çalışılan bir konu haline geldiği görülmektedir (Arar, Beycioğlu & Oplatka, 2017). Çünkü eğitim, sosyal ve ekonomik eşitsizlikleri azaltma ve artırma potansiyeline sahiptir (Tomul, 2007). Özellikle eğitimde sosyal adalete yönelik sunulan hizmetler, eşitsizliklerin sebep olduğu dezavantajlı durumların etkisini azaltmayı hedeflemektedir (Tomul, 2009). Ancak eğitimde sosyal adalet kavramı yoğun olarak sorgulanmasına rağmen tanım, amaç ve içeriği üzerine bir fikir birliği sağlanamadığı, bu durumun kavramın herkesçe farklı algılanmasına ve belirsizliğe sebep olduğu görülmektedir (Hyttén & Bettez, 2011; Novak, 2000).

Günümüzde küreselleşme sürecinde meydana gelen toplumsal hareketlilikler, ülkeler içerisinde ve ülkelerarası meydana gelen nüfus değişimleri, nüfus değişimleri sonucunda farklı kültürlerdeki bireylerin ülkelerdeki demokratik sürece katılımı, sosyoekonomik farklılıklar, bunların akademik başarıya etkisi, eğitim politikalarında meydana gelen değişiklikler (Bozkurt, 2018); kültürel dönüşüm ve demografik değişim, batı toplumunun artan başarısı ve ekonomik açığı, az hizmet alan topluluklar (Furman & Gruenewald, 2004; Jean-Marie, Normore, & Brooks, 2009; Shields, 2010) gibi çeşitli etmenler eğitimde sosyal adalet konusundan sıklıkla söz edilmeye başlanmasına neden olmuştur. Barry (2017), odaklanılması gereken noktanın bireylerin eğitim çağına gelmeden önceki dönemi de dikkate alarak yaşadıkları dezavantaj sürecinin, birikmiş dezavantajlarının ve içine doğdukları sosyoekonomik koşulların iyileştirilmesi olması gerektiğini ifade eder. Tüm bunlar sorunun ve çözümün evrenselliğini ortaya koymaktadır.

Sosyal adalet kavramı eğitim sistemi içerisinde bakıldığında, her bireye ihtiyaç duyduğu eğitimin verilmesi (Alpaslan ve Kartal, 2020) ve kendi farklılıkları doğrultusunda eğitilmesi ile sağlanabilir (Polat, 2007). Türkiye’de bu hedefe yönelik olarak, kalkınma planlarının tümünde eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması, tüm yurttaşlara eğitim hizmetinin sunulması öngörülse de eşitsizlik önemini korumaktadır (Karakütük, 2019). Eğitimde eşitlikten söz edebilmek için tüm bireylerin cinsiyet, gelir düzeyi, yaşanan yer gibi faktörlerden bağımsız olarak eğitim olanaklarına ulaşmasında kişisel ve sosyal şartların sağlanması gerekmektedir (Çelik, 2017). Eğitimde fırsat eşitliği kavramı, öğrenme amacı taşıyan bireyler arasında

hiçbir fark gözetmeksizin hatta mevcut farkları ortadan kaldırarak eğitim imkânlarından eşit şekilde yararlanmalarını ve sunulan kaynaklara ulaşmalarını sağlayan adalet temelinde bir eğitim sistemini ifade etmektedir (Korkmaz ve Toraman, 2021). Fırsat eşitliğini ve böylece eğitimin ulaşılabilirliğini sağlamak, sosyal devletin önemli görevleri arasında yer almakta; eğitim hakkı, bir devletin varlığını sürdürmesi için tüm vatandaşlarına koşulsuz sunması gereken en temel hak olarak görülmektedir (Güngör, 2009).

Temel insan haklarından olan eğitimde eşitliğin sağlanabilmesi için çeşitli ulusal ve uluslararası düzeyde politikalar ve sözleşmeler bulunmaktadır. Bu sözleşmeler hiçbir ayrımcılık olmadan eğitim hakkının her bireye eşit şekilde sunulmasının gerekliliği üzerinde durmaktadır (Ural, 2012). Dünya çapında eğitimde sosyal adalete ilişkin gündemleri olan çok uluslu örgütlerden bazıları Birleşmiş Milletler, Eğitim Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) ile Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF)'dur. Bu örgütler eğitime erişimde eşitliğin sağlanabilmesi için çeşitli politikalar üretmekte ve faaliyetler yürütmektedir. Aynı zamanda İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948), Çocuk Haklarına Dair Sözleşme (UNICEF, 2004) gibi tabi devletleri kapsayan mevzuatlarla, eğitim hakkı güvence altındadır.

Türkiye' de eğitimde sosyal adalet için atılan ilk adımın 1973'te Resmî Gazete'deki 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nun yayımlanarak atıldığı görülmektedir (Milli Eğitim Temel Kanunu, 1973). Bu kanunda eğitimde sosyal adaleti içeren maddeler: eğitimin ayırım yapılmaksızın herkese açık olduğu anlamına gelen genellik ve eşitlik; ilköğretim görmenin herkesin hakkı olduğunu vurgulayan eğitim hakkı; eğitimden cinsiyet, sosyoekonomik düzey, özel öğretime ihtiyacı olma ya da olmamayı kapsayan fırsat ve imkân eşitliği; demokrasi bilincinin tüm yurttaşlara kazandırılması ve eğitim kurumlarında anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine karşı kimsenin siyasi tartışma ve telkin içine girmemesine karşılık gelen demokrasi eğitimi maddeleridir. T.C. devletin eğitim politikalarını uygulama birimi olan Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), atılan adımların ve alınan kararların uygulayıcısıdır (Balcı, 2020). Bu nedenle MEB tarafından yapılan çalışmalar devlet politikası olarak yorumlanabilir. 2021 yılında toplanan MEB 20. Milli Eğitim Şurası'nın *eğitimde fırsat eşitliği* teması ile toplanması hem konu ile ilgili ihtiyaçlar bulunduğu hem de konuya verilen önemin göstergesidir (MEB, 2021a).

MEB dışında eğitimle ilgili çalışmalar yürüten bazı STK'lerin güncel raporları incelendiğinde eğitimde fırsat eşitliğinden söz edebilmek için temel koşul olan “eğitime erişimin” bir sorun olmaya devam ettiği ifade edilmektedir. Örneğin “MEB Örgün Eğitim İstatistikleri Işığında Eğitimin Durumu” adlı bir sendika raporunda (Eğitim Sen, 2021); eğitime erişim sorununun sürdüğü, eğitim hakkını garanti altına alan ulusal ve uluslararası sözleşmelerin gereklerinin yerine getirilmesinin önemi vurgulanmıştır. Başka bir sendika tarafından hazırlanan “Eğitime Bakış 2021 İzleme ve Değerlendirme Raporu” adlı raporda ise erişim sorununun farklı eğitim kademelerinde farklı çözüm yolları uygulanarak sorun olmaktan çıkarılması gerektiği, öncelikle sorun kaynakları üzerine yoğunlaşılması ve çok boyutlu yenilikler yapılmasına ihtiyaç olduğu ifade edilmiştir (Eğitim Bir Sen, 2021). Yine bir eğitim derneği tarafından hazırlanan “2020 Eğitim Değerlendirme Raporu”na göre COVID-19 salgını nedeniyle uzaktan eğitim yoluyla eğitimin sürdürülmesinin eğitime erişim sorununu belirgin hale getirdiği (TEDMEM, 2020); aynı dernek tarafından Eğitimde Kalkınma ve İşbirliği Örgütü (OECD) verileri ışığında hazırlanan “Bir Bakışta Eğitim: 2021” adlı raporda eğitimde fırsat eşitliği sağlamanın ön koşulunun, durumun sosyoekonomik arka planının desteklemek ve kaynak dağılımında nitelikli eğitimi önceliklendirmek olduğu (TEDMEM, 2021) belirtilmektedir. Benzer şekilde pek çok sivil toplum kuruluşunun desteği ile hazırlanan “Eğitim İzleme Raporu 2021” adlı raporda; fırsat eşitliği kavramının öğretim programlarında ele alınması gereken bir değer olduğu, MEB tarafından bu amaçla yürütülen projelerin desteklenmesi gerektiği (Eğitim Reformu Girişimi, 2021) ifade edilmektedir. OECD Eğitime Bakış 2021 Raporu’na göre sosyoekonomik durumun öğrenci başarısına etkisinin en yüksek olduğu ülkenin Türkiye olması da (Euronews, 2021) dikkat çekici ve çözüm gerektiren bir sonuç olarak karşımıza çıkmaktadır.

Eğitimde sosyal adalet noktasında öğrenciler okullarda; “cinsiyet, bedensel durum, yaş, sosyal tabaka, etnik ve dinsel köken” farklılıkları dolayısıyla sorunlar yaşayabilmektedir (Elmas, 2018). Bu nedenle sosyal adalet odağı olan bir eğitim sisteminde, toplumun sosyal ve ekonomik nedenlerden kaynaklı sorunlarının okula yansıyan kısımları ile mücadele edilerek, tüm eğitim-öğretim faaliyetlerine öğrencilerin eşit katılımının sağlanacağı eşitlikçi bir yaklaşım benimsenmelidir (Jean-Marie, 2008). Buradan hareketle okulların eğitimde eşitsizliği artıran kurumlar

olmak yerine, öğrenciler için eşit olanaklar sunan ve onları iyi birer vatandaş olmaları için topluma hazırlayan kurumlar olması gerekmektedir (Çelik, 2013). Griffiths (1998), eğitimde sosyal adaletin sosyal sınıfının ne olduğuna bakılmadan, tüm öğrencilerin eğitim olanaklarının hepsinden eşit bir şekilde faydalanmasına dayandığını ifade etmektedir. Aksi halde, eşitsizliğin olduğu okullarda sosyal dayanışmanın zarar gördüğü, motivasyonun düştüğü, disiplin sorunlarının arttığı ve okullardaki verimlilik ve etkililiğin azalmasıyla da öğrencilerin zarar gördüğü belirtilmektedir (Chiu, 2010; Wilkinson, 2004). Carlisle Jackson ve George (2006) sosyal adalet anlayışının okullarda eğitim yoluyla kazandırılabilceğini ve bu eğitimin sosyal farklılıklardan kaynaklanan sorunların çözümü olabileceğini savunmaktadır.

Çocukların aldıkları eğitimlerin niteliği, ailelerin gelir düzeylerinden (Çam-Tosun, 2021) ve bulundukları çevrenin sosyolojik yapısından (Kondakçı, Zayim-Kurtay ve Kaya-Kaşıkcı, 2021) etkilenmektedir. Milli Eğitim Temel Kanunu'nda yer alan fırsat ve imkân eşitliği temel amacından hareketle okullarda verilen eğitimin hedeflerinden biri de söz konusu farklılıkları ortadan kaldıracak tedbirleri almaktır. Gerekli tedbirlerin alınması, tüm öğrencilerin nitelikli eğitime erişimini sağlayacaktır. Nitelikli eğitime erişim, tüm dünyayla birlikte Türkiye'deki temel sorunlardan biridir (Kondakçı, Zayim-Kurtay, Oldaç ve Şenay 2016). Tomul'a (2009) göre de Türkiye'de eğitimde sosyal adalet ve eşitliği sağlamaya yönelik olarak yapılan sosyal destekler, çocukların yoksunluklarını giderme hedefi üzerine kuruludur; oysa asıl amaç yoksunluğu önleyici politikalar üretmek olmalıdır. Bu doğrultuda bazı araştırmacılar, sosyal adaleti öğreten öğretmen yetiştirme önerisinde bulunmuş (Ayers, Quinn & Stovall, 2009), başta matematik olmak üzere sosyal adaleti eğitim öğretim müfredatlarına işleme yöntemleri üzerinde çalışılması gerektiği (Gutstein & Peterson, 2005) görüşünü savunmuşlardır. Eğitimde fırsat eşitsizliğini artıran etkenler arasında gelişmişlik düzeyi, ekonomi, kültür vb. konulara ek olarak afet, salgın hastalık gibi ani değişiklikler de olabilmektedir. Örneğin Franchi (2020), COVID-19 pandemi sürecinin eğitimin geleceği üzerine etkisini incelediği çalışmasında bu dönemde okulların kapanmasının fırsat eşitliğini olumsuz etkilediğini ifade etmektedir. Bu nedenle “dezavantajlı” olarak tanımlanan gruplar zaman zaman değişiklik gösterebilmektedir. Dezavantajın ne olduğu değişkenlik

gösterdiğinden, giderilmesi konusunda, kamunun yanında yer alacak diğer yönetim paydaşları da farklılaşmakta ve ihtiyaca göre sürece dâhil olmaktadır.

Hudson (2017), sosyal adalet kavramı ile birlikte sosyal hizmet kavramının ortaya çıktığından ve sosyal hizmet ulaştırıcılarının meydana geldiğinden söz eder. Söz konusu hizmet ulaştırıcıları günümüzde “sivil toplum kuruluşları” olarak kendini göstermektedir. Sivil toplumun bir rolü de Hudson’un deyimi ile “sosyal hizmet adamı” olmaktır.

2.1.2. Sivil toplum kuruluşları. “Sosyal devlet” anlayışının bir gereği olarak “sosyal adalet” in sağlanmasında en önemli aktörün kamu olduğu ve devletlerin bu amaç için ayırdıkları bütçe payları olduğu görülmektedir (Şentürk, 2014). Söz konusu payın giderek artış göstermesi kamunun bu noktada desteğe ihtiyacı olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bu konuda, “halkın çözölemeyen sorunlarını kendi kendine çözme çabası” şeklinde ifade edilen (Şahin ve Öztürk, 2011) “sivil toplum kuruluşları (STK’ler)” devreye girmektedir. İnsanların, özellikle dezavantajlı grupların temel ihtiyaçlarının temini ile sağlanan refah durumunun devlet tarafından sağlanması gerektiği anlayışı, yerini git gide bu rolde STK’lerin varlığının gerekliliği düşüncesine bırakmıştır (Kesgin, 2011). Çoğu söylemde birbirine karşıt şekilde anılan devlet ve STK kavramları aslında iç içe geçmiş, birbirini tamamlayan ve aynı amaca hizmet eden varlıklardır (Akbal, 2017, s.80). Bağımsız ve gönüllü kuruluşlar olmaları yönüyle diğer kurumlardan ayrılan STK’ler toplum temsili noktasında önemli bir role sahiptir. Sivil toplum, insanların tek başlarına yapamadıkları şeyleri, birlik beraberlikle gerçekleştirebilmesi anlamına gelerek dayanışmayı temsil eder (Talas, 2011).

Sivil toplum kavramı, batılı bir kavram olup demokrasinin güçlenmesinde ve gelişmesinde etkili olmuştur (Arslan, 2018). Aslan (2010) sivil toplumu “*devletle aile arasında, gönüllü, kendi kendini yaratan, kendi ayakları üzerinde duran, hukuksal bir düzenle ya da bir ortak değerler kümesiyle sınırlı, devletten özerk, örgütlü toplumsal yaşam alanı*” olarak tanımlar. Şahin ve Öztürk (2011) sivil toplumu “*kurumların, kuralların yer aldığı bir ortamda faaliyette bulunan örgütlenmiş insan topluluklarının adı*” şeklinde açıklar. Berber (2014)’e göre STK, “*Gerek merkezi idareye, gerekse yerel yönetimlere yardımcı olan vakıf, dernek,*

birlik, sendika vb. kuruluşlardır.” Deniz ve Güvendi (2017), STK’lerin ortaya çıkış sebebini “insanların toplum olarak bir arada yaşamalarının nasıl mümkün olacağını anlama çabaları, bireysel özgürlük taleplerinin oluşması, insanların temel ihtiyaçlarını karşılamadaki bireysel etki gücünün artmaya başlaması ve bir araya gelip ortak paydalarda buluşmaları, taleplerini gerek topluma gerekse de devlete ulaştırma gayretleri” şeklinde açıklar.

Sivil toplum kavramının anlamının, geçmişten günümüze incelendiğinde çeşitli değişimler yaşadığı, sayı ve niteliklerinin de zamanla farklılaştığı görülmektedir. Oluşum ve gelişim süreçleri toplumsal değişim süreçlerinden doğrudan etkilenmiştir (Berber, 2014). 18. yüzyılda gelişen sivil toplum düşüncesinin kaynağı devletlerin otoriter uygulamalarına karşı ondan bağımsız ve sorgulayıcı bir rol üstlenen, özerk yapıda alternatif çözüm arayışında olan bir örgütlenme anlayışıdır (Arslan, 2018). Dünyanın devletleşme sürecinde güçlü kesimlerin öne çıkması zayıf kesimlerde kendini ifade etme ihtiyacı doğurmuş, bu da sivil toplum oluşumuna zemin hazırlamıştır (Deniz ve Güvendi, 2017). 18. yüzyıl itibarıyla Avrupa’da hızlanan demokratikleşme süreci, bölgede sivil toplum anlayışını geliştirmiş ve anlayışa küresel bir nitelik kazandırmıştır. Farklı açıdan bakıldığında bireycilik anlayışının öne çıkması ile kapitalizme paralel olarak geliştiği düşünülmektedir (Zariç, 2018). Yeni dünya gerçekleri ve yayılan neoliberal düşünce akımı gereği sivil toplum anlayışı önem kazanmaya başlamış, küreselleşen yeni dünyanın şekillenmesinde önemli bir rol oynamıştır (Talas, 2011). Carothers ve Barndt (1999), kavramın siyasi söylemlerde sıkça kullanıldığını, artan popüler özgürlük talebinin karşılığı olduğunu; küreselleşmeden beslenerek doğru amaçla kullanıldığında ulusötesi bir güce karşılık gelebileceğini ifade etmektedir.

Türkiye’de sivil toplumun gelişim süreci incelenmeye, Osmanlı Devleti’nden başlanmalıdır. Osmanlı Devleti’nde 16. yüzyıla kadar, sivil toplum örneği olarak nitelendirebileceğimiz ahi, lonca, vakıf, tekke teşkilatları karşımıza çıkmakta (Aslan, 2010; Bulut, Akın ve Kahraman, 2017), ancak tüm bu yapıların devlete bağımlı hareket ettiği görülmektedir. 16. ve 19. yüzyıl arası devlet yapısındaki güçlenen merkezi anlayış nedeniyle sivil toplum gelişiminin duraksadığı, 1946 yılı sonrası çok partili siyasi hayata geçişle birlikte bir kırılma noktası yaşadığı, 1950’li yıllardan sonra sivil toplum çalışmalarının hız kazandığı görülmektedir (Alp ve Adıgüzel,

2019). Basın ve üniversitelerin özerkleşmesinin bu değişiklikte önemli etkisi olmuştur (Çaha, 2016, s.230). Kavramın Türkiye’de akademik anlamda gündeme gelişi 1960’lı yıllarda baskıcı devlet eleştirisi şeklinde gerçekleşmiş olup toplumsal düzeyde gündeme gelişi ise 1980’li yılların sonunda söz konusu olmuştur (Akbal, 2017, s.11). 19. yüzyıl sonrası modernleşme sürecinde dalgalı bir seyir izlemiştir. Türkiye Cumhuriyeti’nin ilanından sonraki tek partili hayat döneminde de baskı altına alındığı görülmektedir. Sivil toplumun devletin yanında mı karşısında mı hareket edeceği sorusu cevap bulmakta zorlanmış, sivil toplum muhalif bir güç ve risk olarak görülmüş; “bireysel özgürlüklerin ve örgütlenme özgürlüğünün devlet iktidarı aleyhine arttırılması gerektiği” gibi bir çözüme varılmıştır (Akbal, 2017, s.74). Bu süreçte mevcut kurumların bir kısmı yasaklanmış, bir kısmı devletle bütünleşmiştir (Çaha, 2017). Cumhuriyetin ilanı sonrası belirginleşen kaynaşma ve bütünleşme gayreti, farklılıklar temelinde şekillenen özerk sivil toplum yapılarına izin vermemiş, bu yapılar gelişime engel olarak algılanmıştır (Aslan, 2010). 1950’lerde çok partili hayata geçiş, 1960’larda yerleşen liberal anlayış sivil toplum oluşumunu desteklemiştir (Zariç, 2018).

Türkiye’de özellikle 1980 sonrası demokrasi talebindeki artış ve liberal politikalar ile birlikte STK’lerin sayı ve nitelik olarak çoğaldığı, verilen önemin arttığı, siyasi bir söylem olarak kullanıldığı görülmektedir (Aslan, 2010; Zariç, 2018). Sivil toplum anlayışı ancak 1980’lerden itibaren kendini göstermeye ve yerleşmeye başlamıştır (Arslan, 2018). Bu yıllarda özellikle Avrupa Birliği adaylığı sürecinde STK’lerin teşvik edilmesi, bu konuda özel fonlar ayrılması ve gerekli anayasal düzenlemelerin yapılması etkili olmuştur (Eraslan, 2011; Karataş, 2013a; Talas, 2011). Bu doğrultuda Bulut vd. (2017) de STK’lerin kamu politikalarındaki etkisini incelediği çalışmasında, günümüz dünyasında STK’lerin özellikle Avrupa Birliği ülkelerindeki işlevselliğine dikkat çekmiş, Türkiye’deki STK anlayışı gelişiminde Avrupa Birliğine giriş şartlarının etkili olduğunu savunmuştur. Benzer şekilde Keyman (2006), Türkiye’de STK gelişiminin Avrupa Birliğine giriş sürecinde hız kazandığını, ülkenin bir dönüşüme girdiğini, STK’lerin öneminin arttığını ve STK’lere karşı bakış açısının değiştiğini ifade etmiştir. Nitekim İçişleri Bakanlığına bağlı olarak 2018 yılında kurulan Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğünün oluşum süreci incelendiğinde, yoğun çalışmaların 2002 yılında AB şartlarına uyum planlamaları çerçevesinde başlatıldığı görülmektedir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel

Müdürlüğü, 2021a). Bu tarih itibarıyla STK-hükümet iş birliği noktasında gerekli teşkilatlanmanın oluşturulmaya başlandığı; söz konusu genel müdürlük yönetiminde STK'ler ile pek çok ortak proje, çalıştay vb. yapıldığı; projelere maddi destek sağlandığı ve iş birliği ziyaretleri gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu da Türkiye'de devlet tarafından benimsenen bir sivil alanın gelişmekte olduğunu; sivil toplumla iş birliği düşüncesinin olumlu yönde geliştiğini göstermektedir. Bir devletin bir kurum ya da kuruluşun varlığını tanıdığını ve onu önemseydiğini gösteren en önemli kanıtlardan biri, ilgili oluşum ile alakalı teşkilatlanma yapısı oluşturmak ve gerekli resmî düzenlemeleri yapmaktır. Oluşum ve gelişim sürecini batıda tamamlayan STK kavramı Türkiye'de farklı anlamlar kazansa da, örneklerinin gözlemlenmiş olması nedeniyle ülkemizde batıda olduğu kadar sancılı bir süreç geçirmemiştir (Akbal, 2017, s.89).

Türkiye'de sivil toplumun anlam ve önemi giderek artmaktadır (Talas, 2011). Ancak içselleştirilmesi ve doğru zihniyetle algılanması noktasında sorunlar yaşanmaktadır (Zariç, 2018). Sivil toplum daha çok gelişmiş ülkelerde yaygınlaşma imkânı bulmakta, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelere aynı etkinlik düzeyine sahip olamamakta, politikadaki etkililiği kısıtlı kalmakta ve batılı sivil toplum zihniyetinden uzak sürmektedir (Arslan, 2018; Talas, 2011). STK'lerin batılı bakış açısıyla özgür iradeyi temsil ettiği söylenebilse de Türkiye'de bu temsilden uzaklaşıp ideolojik görüşler çerçevesinde kurularak hareket ettikleri ifade edilebilir (Karataş, 2013a). Türk toplumundaki örgütlü yaşam kültürüne karşı önyargılı bakış açısı ve ideolojik kaygılar nedeniyle STK anlayışının benimsenmesi ve yayılması uzun sürmüştür (Karataş, 2013b). Merkezîyetçi ve vesayete dayalı yönetim anlayışı STK'lerin gelişiminin devletin gölgesinde kalmasına sebep olmuştur (Berber, 2014). Türkiye'deki STK ve üye sayıları incelendiğinde gelişmiş ülkelere kıyasla çok düşük sayıların karşımıza çıkması bu durumu doğrulamaktadır (Şahin ve Öztürk, 2011).

STK anlayışı ancak özgür bir toplumda gelişme imkânı bulur ve demokrasiyi, toplumsal katılımı destekler (Akbal, 2017; Alp ve Adıgüzel, 2019; Berber, 2014). Aynı zamanda demokrasinin bir gereği ve sonucu olan sivil toplum, toplumun çağdaşlık göstergelerinden biridir (Talas, 2011). Geçmişte bakıldığında sivil toplum gücünün hem Türkiye'de hem dünyada otoriter rejimler tarafından zaman zaman baskı altına alınmaya çalışıldığı dönemler olmuştur ancak günümüz toplumlarına

bakıldığında modernlik anlayışı ile sivil toplum anlayışının paralel ilerlediği görülmektedir (Alp ve Adıgüzel, 2019). Günümüz toplumlarının demokratik gelişimi sivil toplum üzerinden değerlendirilmekte, STK'lerin gerek kendi içlerindeki demokratik yapıları, gerek devletin demokratik işleyişine katkıları yönüyle önem taşımaktadır (Özet, 2018). Bu katkı, demokratik rejimin hâkim olduğu ülkelerde sivil toplumun, siyasal toplum karşısında örgütlenmeye başlaması ve yönetsel bir çözüm olarak görülmesi sonucunu doğurmuştur (Akbal, 2017).

2.1.2.1. Sivil toplum-sosyal adalet ilişkisi. Kamu politikalarının oluşum sürecinde hükümet dışı pek çok organizasyon rol oynar ve bunların en etkiliisi toplum beklentilerini dile getirmesi yönüyle STK'lerdir (Bulut vd., 2017). Sosyal hizmetin bir aracısı olan STK'ler, bireyle devlet arasında köprü ve denge görevi gören sosyal yapılar olarak (Akbal, 2017; Balcı, 2005) küreselleşme çağının politika oluşturan ve uygulayan unsurlarından biridir. Toplumsal olayları daha iyi algılayabilmek için, devlet dışı sosyal organizasyonlar olarak da ifade edilebilecek olan bu sivil örgütlenmelerin işlevlerinin dikkate alınması gerekmektedir (Talas, 2011). Kişilerin kendi rızası ile tamamen gönüllülük esasına bağlı olarak hareket ettikleri bir yapılanma olan sivil toplum; toplumsal sorunların çözümü, barış ve refahın sağlanması, sosyal ilişkilerin güçlendirilmesinde önemli rol oynar (Okur-Çakıcı ve Çakıcı, 2020).

Adaletin, devletten çok bir sivil toplum başarısı olduğu yönündeki görüş (Braithwaite, 2006) sivil toplum ve devletin birbirini tamamlayan oluşumlar olduğu (Zariç, 2018) görüşü ile birlikte düşünüldüğünde devlet ve STK'ler "toplumda adaletin sağlanması" ortak amacında birleşir. Bir toplumdaki gelişmiş sivil toplum anlayışı, sağlıklı bir demokratik işleyiş göstergesidir (Alp ve Adıgüzel, 2019). Bu göstergenin güçlenmesi, yönetim ve demokratik katılımın gerçekleşmesi için devlet; toplumda var olan tüm kesim ve kurumları yönetime dâhil eder, söz konusu kesim ve kurumların temsilcileri olduğu söylenebilecek STK'lerle eş güdümlü çalışır (Kesgin, 2011); kurum ve kuruluşlar, kuruluş amaçları doğrultusunda toplumun devamının sağlanması ve korunması için işlevlerini sürdürmeye gayret ederler (Günkör ve Özdemir, 2017). Devlet imkânlarının her alanda her bireye ulaşmaya yetmediği durumlarda; aktörel, katılımcı bir yönetim göstergesi olan STK'ler destek

unsuru olarak karşımıza çıkar (Eraslan ve Erdoğan, 2015). STK'lerin sorunların çözümüne destek olarak algılanması önemlidir (Berber, 2014). Kurumların varlığı ile güçlenen devlet (Okur-Çakıcı ve Çakıcı, 2020), ihtiyaç durumunda sorumluluğu sivil topluma devretmez, paylaşır: bu noktada sivil toplum aracılık görevini üstlenir (Kesgin, 2011).

STK'lerin karar alma mekanizmasının kamuya kıyasla daha hızlı olduğu görülse de kamunun uygulama alanı, STK'lerle kıyaslanamayacak derecede geniştir (Şentürk, 2014). Dolayısıyla devlet desteği ile sürmeyen bir STK anlayışı uzun ömürlü olmayacaktır. STK'ler ve devlet arasında sağlanacak iş birlikleri ve doğru diyalog ise toplumsal faydayı doğuracaktır (Eraslan ve Erdoğan, 2015). Karataş (2008)'in STK yöneticileri ile yaptığı araştırma sonuçlarına göre STK'lerin yerel yönetimlerle ilişkileri daha güçlü ve olumluyken merkez yönetim ile ilişkilerinin daha zayıf ve olumsuz olduğu görülmektedir. Bu durum hükümet ve bürokratların STK'lere yeterince destek olmadıkları, hatta zaman zaman risk faktörü olarak algıladıkları şeklinde yorumlanabilir. Benzer şekilde Şentürk (2014), STK ve kamu çalışanları ile yaptığı çalışmada STK ve kamu kurumları arasında iletişim bulunmadığı, iş birliğinin yetersiz olduğu ve özellikle kamunun iş birliği konusunda isteksiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. STK'lerde kişi ya da grup çıkarları değil kamu çıkarı ön planda olmalıdır (Berber, 2014). “Topluma hizmet” ortak amacında buluşması beklenen bu iki yapılanmanın hitap ettikleri ortak kesim ise dezavantajlı olarak tanımlanan gruplardır.

Ekonomik durum, cinsiyet, ırk, dil, din, statü farklılığı; yaşadığı bölge, engellilik durumu nedenleriyle sorun yaşayan gruplar dezavantajlı olarak kabul edilmektedir. Kısaca farklı yönleriyle yardıma muhtaçlığı bulunan kesim olarak da tanımlanabilecek dezavantajlı grupların varlığı sosyal adalet kavramının sorgulanmasındaki temel etkidir. Çünkü aynı toplumda yaşayan farklı özellikteki bireyler sosyal denge durumunu değiştirmekte bu da adalet ihtiyacını doğurmaktadır. Bahsedilen dezavantajlı gruplar sosyal yardım ihtiyacı bulunan insanlardan oluşur ve devlet desteklediği sosyal yardımlarla bu ihtiyacı tamamlamaya çalışır. UNICEF (2021)'e göre Türkiye'deki dezavantajlı çocuk grupları: “engelli çocuklar, az gelişmiş bölgelerdeki ve kırsal kesimdeki çocuklar ve gençler, yoksul kent ve mahallelerdeki çocuklar ve gençler, romanlar, çatışma ortamındaki çocuklar ve

gençler, anadili Türkçe olmayan çocuklar, uluslararası göçmenler ve dezavantajlı tüm diğer gruplar” olarak ifade edilmektedir (Çeviker, Mumcu, Şekeroğlu ve Bayrak, 2018). Türkiye’de yapılan sosyal yardımların daha çok dezavantajlı grupları kapsadığını ifade eden Şentürk (2014), “sosyal yardım” alanlarının gözden geçirilmesini, zaten “sosyal devlet” anlayışının gereği olan çalışmaların bu kapsamdan çıkarılmasını önermektedir. Sosyal yardım sağlama görevini kamu ile paylaşma işlevini yerine getiren ve her geçen gün niceliksel ve niteliksel gelişme gösteren STK’lerce, kamu tarafından giderek güçlendirilen sosyal yardım çalışmalarının desteklendiği görülmektedir. Sosyal adaleti sağlayabilmek, eşitsizliği önlemek, özel gereksinimli grupların ihtiyaçlarını karşılamak ve bu sayede toplumsal dengeyi sağlamak üzere sunulan sosyal hizmetlerden faydalanmak her birey için bir gereklilik ve haktır (Çoban, 2017).

2.1.2.2. Sivil toplum-eğitim ilişkisi. Devletlere, eğitimde eşitliği sağlamak için gerekli ortamı yaratma ve yasal çerçeveyi oluşturma sorumluluğu yüklenmiştir (Cemaloğlu, 2019). Anayasal bir hak olan eğitim hizmetini tüm halka sunmak bir devlet görevi olsa ve devlet çeşitli kurumlarla bunu sağlamaya çalışsa da, hakkın halka ulaşması her zaman gerektiği şekilde mümkün olmamakta ve bu durumda toplum kendi ihtiyacını gidermek için birliktelik sağlayarak girişimlerde bulunmaktadır (Karataş, 2013b). Söz konusu girişimler; dernekler, vakıflar, sendikalar ve pek çok STK’ler aracılığıyla gerçekleşir (MEB, 2010). STK’ler, devlet tarafından sunulan eğitim hizmetlerinin çeşitlendirilmesini, niteliğinin artırılmasını sağlar (Karataş, 2008); halkın beklentilerinin karşılanmasına yardımcı olur (Eraslan ve Erdoğan, 2015).

Sosyal adalet anlayışı eğitime erişimi sağlamanın ötesinde eğitimin sağladığı imkânların tüm öğrencilere adaletli bir şekilde ulaşmasını gerektiren bir anlayıştır (Tosun, Ay ve Koçak, 2020). Coleman (1968), iki öğrenci arasındaki başarı farkının o iki öğrenci arasındaki eşitsizlik derecesinden kaynaklandığını savunmakta ve sonuç odaklı eğitim sistemlerinde öne çıkan “başarı” kavramının sorumluluğunun çocuğa değil, eğitim kurumuna ve topluma ait olması gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü nitelikli eğitim tüm eğitim ortaklarının iş birliğini gerektirir (Köksal, 2020). Pek çok sorunun çözüm noktası olan STK’ler (Talas, 2011) birçok alanda olduğu gibi eğitim

alanında da oldukça etkin rol almaktadır (Karataş, 2013a). Milli Eğitimin temel amaçlarına uygun vatandaşlar yetiştirme gayreti ile hareket eden MEB'in karşılaştığı çeşitli kaynak, içerik, personel eksikliği vb. sorunlar nedeniyle karşılayamadığı ihtiyaçların tamamlanması için STK'ler devreye girmekte ve kamu çalışmalarına destek olmaktadır (Yaltı, 2003). Toplumun eğitim ihtiyacını karşılama noktasında STK'lerin iki temel rolü vardır: bunlardan birincisi eğitimin yaygınlaştırılması ve iyileştirilmesini sağlamak, ikincisi eğitim politikalarının belirlenmesinde toplumun taleplerini hükümete ulaştırmaktır (Karataş, 2013b). Bu amaçla hizmet eden STK'lerin eğitim sistemine sağladığı katkılara bakıldığında maddi destek sağlamanın yanında politika üretme noktasında da etkin oldukları görülmektedir (Berber, 2014). STK'ler yaptıkları pek çok eğitsel etkinlik ve proje ile toplumda eğitimi destekleyen aktörlerdendir (Özan vd., 2016). Şirin (2010), demokrasi bilincinin içselleştirilmesini sağlamak, karar süreçlerine örgütlü katılımı teşvik etmek ve sivil toplum anlayışının önemini vurgulamak için okullarda konu ile ilgili müfredat uygulamaları yapılması gerektiğini savunmaktadır.

STK'ler devletin yetişemediği alanlarda öne çıkarak eğitime maddi manevi katkı sağlar (Berber, 2014). Karataş (2008)'in STK yöneticileri ile yaptığı araştırma, STK'lerin eğitim adına temel değerler etrafında birleşerek ortak bir bakış açısında buluşulabileceğini göstermektedir. Aynı araştırma sonuçlarına göre STK'ler Türkiye'de hızla gelişmekte ve etki güçleri artmaktadır. Ancak yine de beklenen etkinin görülmemesi sebepleri: “toplumsal tabanın zayıf olması, diğer STK'ler ile iş birliği alışkanlığının gelişmemiş olması, devletin ön yargılı yaklaşımları ve STK'lerin bilgi ve deneyim eksiklikleri dolayısıyla özgün öneriler sunamaması”dır.

Cumhuriyetin ilk yıllarından beri çocuk ve gençlerin eğitimi öncelikli politikalardan olmuştur (Bulut, 2007). Özellikle 1980 sonrası Türkiye'de toplumun farklı alanlarında STK'ler meydana gelmiştir, bu alanlardan biri de “eğitimidir” (Eraslan ve Bertlek, 2011). Karataş (2013a), STK'lerin eğitim sürecindeki rollerinin giderek artışı şu 3 nedene bağlar: toplumun daha işlevsel olmasını gerektiren neoliberal düşünce, STK'lerin hizmet ulaştırmada devletten daha etkili ve hızlı olması ve yaygınlaşan demokratik ortam. Söz konusu rol, gerek eğitim hizmetlerinin sürdürülmesinde toplumun katkısını almak, gerek sorunların çözümünde iş birliği sağlamak, gerekse toplumun eğitim talebi hakkında bilgi sahibi olmak için oldukça

önemlidir (Karataş, 2013b). T.C. Beş Yıllık Kalkınma Planları incelendiğinde özellikle 8. Kalkınma Planı (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021b) itibarıyla “Eğitimin yaygınlaştırılmasında merkezi idarenin yanı sıra mahalli idareler, gönüllü kuruluşlar ve özel sektörün katkısı sağlanacaktır.” ifadesi kullanılmış, benzer amaç güncel 11. Kalkınma Planı’nda da STK’lerin her alanda önemli bir paydaş olduğu ve iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği ifade edilerek vurgulanmıştır (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021a).

MEB’in STK’lerle iş birliği öneren yönetmelik maddeleri MEB Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği’nde (2017) aşağıdaki şekilde belirtilmektedir.

Madde 5. Sosyal etkinlik çalışmalarının planlanmasında eğitim kurumu bölgesinde bulunan gençlere yönelik faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, sivil toplum kuruluşları ile iş birliği yapılabilir.

Madde 9. Öğrencilerin; kendilerine, ailelerine ve topluma karşı saygılı, çevreye ve toplumsal sorunlara duyarlı, sorun çözen, resmî ve özel kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği içinde çalışma becerileri gelişmiş bireyler olarak yetiştirmeleri amacıyla gönüllü toplum hizmeti çalışmaları yürütülür.

Söz konusu yönetmelik maddelerinden, eğitim süreci içerisinde hem sivil toplumla iş birliği çalışmaları yapılmasının amaçlandığı hem de sivil toplum anlayışına sahip öğrenciler yetiştirmenin amaçlandığı anlaşılmaktadır.

Dezavantajlı gruplar arasında Türkiye’de en fazla STK desteğine ihtiyaç duyulan grubun mülteci çocuklar olduğu söylenebilir. Özellikle, yoğun dış göçe maruz kalan toplumlarda göçmenlerin topluma uyumunun sağlanması sivil toplum kuruluşları aracılığı ile gerçekleşmektedir (Talas, 2011). UNICEF’in 2019 yılı “Türkiye’de Geçici Koruma Altındaki Çocukların Eğitimine İlişkin İstatistik Raporu”ndan elde edilen verilere göre Türkiye, dünyada en fazla mülteci ve sığınmacıya ev sahipliği yapan ülkedir (UNICEF, 2019). Ülkedeki mülteci ve sığınmacıların iki milyona yakını okul çağındaki çocuklar oluşturmaktadır. Bu çocukların örgün eğitime kaydolanlarının oranı her yıl artış göstermektedir. Ulusal mevzuatta yapılan değişikliklerle geçici koruma altındaki çocukların eğitim programlarına kayıt yaptırmasını kolaylaştırmak için yasal engeller aşılmaya çalışılsa da 2019 yılı verilerine göre okullaşma oranının %63 olduğu görülmektedir. Veriler göstermektedir ki çoğunluğu bir süre eğitimden uzak kalmış okul çağındaki çocukların yaşadıkları sorunların aşılması STK’lerin de desteğini gerektirmektedir.

STK'lerden okullaşma oranına desteğin yanı sıra, yoksulluğun sebep olduğu sosyal dışlanmayı azaltabilecek çalışmalar da yapmaları beklenmektedir (Şentürk, 2014). Çünkü bu çocuklar, sosyal, kültürel ve ekonomik çeşitli sorunlarla karşıya karşıya kalmaktadır (Türk, 2016). Türkiye'de göçmen ve sığınmacıların ihtiyaç duyduğu yardım çok sayıda sivil toplum kuruluşu tarafından sağlanmaya çalışılmaktadır (Dindarık ve Fidan, 2020). Türk (2016) çalışmasında geçici koruma altındaki çocukların eğitimlerine destek amacıyla çok sayıda STK'nin dil eğitimi, okuma yazma eğitimi, kırtasiye yardımı, psikolojik destek vb. çalışmalar yürüttüğünü ortaya koymuştur.

STK-eğitim ilişkisi ele alındığında eğitime destek sağlama noktasında en yoğun hizmet veren STK grubunun dernek ve vakıflar olduğu görülmektedir. Bu duruma Türk tarihindeki vakıf geleneğinin etkisi büyüktür. Henüz dünyada “sosyal adalet, sosyal hizmet” kavramlarının kullanılmadığı Osmanlı döneminde eğitim desteği sağlayan bu örgütlenmeler aynı zamanda ilk sivil toplum yapılanmalarını oluşturmaktadır (Balcı, 2020). Kültürümüzde var olan yardımlaşma duygusu ve sosyal yardımlaşma örnekleri sivil toplumun gelişiminde önemli bir etken olmuştur. İnsanlar, dini inanışları ve kültürel alışkanlıkları gereği hasta, yetim, yoksul gibi muhtaç durumdaki insanlara yardım etmişler; temel felsefesini kültürümüzdeki sosyal yardımlaşma geleneğinden ve toplum yapısından alan yardım amaçlı STK'ler kurmuşlardır (Okur-Çakıcı ve Çakıcı, 2020). Cumhuriyetin ilanı sonrası sayıları artan STK'ler, ilk etapta batılılaşma amacına ulaşmak için bir araç olarak görülse de sonrasında yalnızca yardım amaçlı kurulan STK'ler de toplum tarafından benimsenmişlerdir. Araştırma, bu STK'ler arasında yer alan bir dernek örneği üzerinden ele alınacaktır.

Sivil toplumun en yaygın örgütlenen kurumlarından biri derneklerdir ve dernekler içerisinde özellikle eğitim alanında faaliyet gösteren derneklerin sayısı gitgide artmaktadır (Eraslan ve Bertlek, 2011). Veriler incelendiğinde 2004 yılından bu yana faal dernek sayısında düzenli artış görülmektedir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021b). Türkiye'de faaliyet alanlarına göre dernekler incelendiğinde, doğrudan eğitim alanında faaliyet gösteren dernek sayısının diğer alanlar ile karşılaştırıldığında oldukça az sayıda olduğu görülse de, eğitim desteği hizmeti sunmak, doğrudan kuruluş amacı içerisinde yer almayan pek çok dernek tarafından

gerçekleştirilen bir hizmettir. Türkiye’de 17 Mayıs 2022 tarihi itibarıyla aktif olarak faaliyet gösteren dernek sayısı 121,979’dur. Faaliyet alanlarına göre dernek sayıları incelendiğinde “eğitim araştırma dernekleri” 6194 ile toplam derneklerin %5.08’ini oluşturmaktadır (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021c). Ancak faaliyet alanı doğrudan eğitim olmayan pek çok derneğin de eğitim faaliyeti yürüttüğü bilinmektedir.

Dernekler Dairesi Başkanlığı özelinde hazırlanan aşağıdaki yönetmeliklerin varlığı, bir STK kolu olan derneklere dair önemli çalışmalar yapıldığı göstermektedir. Bu düzenlemelerden bazılarının gerekli yasal zemin oluşturmak amacıyla hazırlanmış olan: “Dernekler Kanunu (2004)”, “Dernekler Yönetmeliği (2005)”, kamu iş birliğini düzenleyici “Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları ile İlişkilerine Dair Kanun (2004)”; bütçe desteği sağlanmasına yönelik “Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003)”, “Dernek, Vakıf, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık ve Benzeri Teşekküllere Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Bütçelerinden Yardım Yapılması Hakkında Yönetmelik (2006)”, “Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin ve Vakıfların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik (2007)”, “İçişleri Bakanlığı Bütçesinden Derneklere Yardım Yapılması Hakkında Yönerge (2017)” ; kamu yararına çalışan derneklere yönelik, kolaylaştırıcı “Bazı Dernek ve Kurumların Bazı Vergilerden, Bütün Harç ve Resimlerden Muaf Tutulmasına İlişkin Kanun (1972)” vb. düzenlemeler olduğu görülmektedir. Bunların yanında Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü internet sitesinde yayımlanan, dernek kurulumu, yapısı, işleyişi, denetimi gibi konularda rehber nitelikte tanıtım videoları ve yönlendirici, teşvik edici bölümler olduğu görülmektedir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021d). Dernek Bilgi Sistemi (DERBİS) aracılığıyla iş ve işlemlerin çevrim içi ortamda yapılmasını sağlayan sistemler oluşturulmuştur. Proje Destek Sistemi (PRODES) ile kamu yararına yapılacak projelerde STK’lerin maddi olarak da desteklendiği, kapasitelerinin geliştirilmesine yönelik pek çok çalışma yapıldığı görülmektedir. Dernekler Kanunu (Madde 10) ve Dernekler Yönetmeliği’nde (Madde 91) dernekler ile kamu kurum ve kuruluşların toplum yararına ortak projeler yürütmesi teşvik edilmiştir. Dernekler Yönetmeliği’nin (2005) 91. maddesi gereği kamu kurum ve kuruluşları ile ortak projeler yürütülebileceği ancak söz konusu projelerin toplumun ihtiyaç ve sorunlarına yönelik çözümler üretecek ve toplumsal gelişmeye katkı

sağlayacak nitelikte olması ve protokol kuralları çerçevesinde gerçekleşmesi gerektiği belirtilmektedir. Türkiye’de bulunan dernekler arasında gerek tarihi gerek resmî ve toplumsal anlamı, gerek mevcut kapasite ve kaynakları dolayısıyla diğer derneklerden ayrılan, pek çok yardım alanlarında faaliyet gösteren Türk Kızılay Derneği araştırmanın örneğini oluşturmaktadır.

2.1.3. Türk Kızılay Derneği.

2.1.3.1. Bir sivil toplum kuruluşu örneği olarak Türk Kızılay Derneği. 1868 yılında "Osmanlı Yaralı ve Hasta Askerlere Yardım Cemiyeti" adıyla kurulan Türk Kızılayı Derneği (Kızılay) Türkiye’nin en eski ve en yaygın sivil toplum kurumu olma özelliğini taşımaktadır (Ada, 2011; Hatipoğlu, 2013). Dernek, 1877’de "Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti", 1923’te "Türkiye Hilâl-i Ahmer Cemiyeti", 1935’te "Türkiye Kızılay Cemiyeti" ve 1947’de "Türkiye Kızılay Derneği" adını almıştır. Derneğin kendi tanımı ile Kızılay: “Tüzel kişiliğe sahip, özel hukuk hükümlerine tâbi, kâr amacı gütmeyen, yardım ve hizmetleri karşılıksız olan ve kamu yararına çalışan bir gönüllü sosyal hizmet kuruluşudur.” (Kızılay, 2022b).

Kızılay, uluslararası bir hareket olan Kızılay-Kızılhaç hareketinin üyesidir. Hukuki temelini tarihi gelişmeler sonucunda ortaya çıkan ve insani yardım amacı taşıyan bu uluslararası hareketten almaktadır (Kurtkan, 2011). Hareketin kurucu organı Uluslararası Kızılhaç Komitesidir (ICRC) ve hareket içerisindeki tüm derneklerin koordinasyonu, bağımsız bir kuruluş olan Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) tarafından sağlanmaktadır. Federasyon 190’ın üzerinde ulusal üye dernekten oluşan küresel bir organizasyondur (IFRC, 2021). Komite silahlı çatışma durumlarında, federasyon afetlerde ve sosyal refah çalışmalarında, ulusal dernekler hem savaş hem afet dönemlerinde ayrıca kendi ülkelerinde ihtiyaç duyulan diğer insani, sosyal vb. hizmetleri yürütmekle yükümlüdür (MEB, 2020). Kızılay, bu topluluğun temel ilkelerini paylaşır. Bunlar; insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik ilkeleridir. Başlangıçta yalnızca savaş yaralılarına yardım etmek amacıyla kurulan Kızılay-Kızılhaç Cemiyetleri zamanla faaliyet alanlarını genişletmiş, askeri yardımın yanında muhtaç durumdaki sivil halka da sağlık, beslenme, barınma yardımlarında bulunmuştur (Anameriç, 2010; Kurtkan, 2011).

Ülke hatta dünya genelinde sosyal yardım çalışmaları yürütüyor olmaları nedeniyle de kurumun varlığı kıymetlidir (Şentürk, 2014).

Kızılay, ulusal ve uluslararası işlevleri gereği hem iç hukuk, hem uluslararası hukuk kurallarına tabidir, yükümlülükleri ve ayrıcalıkları özel olarak düzenlenmiştir; Türkiye’de Dernekler Kanunu’na, dünyada Uluslararası Kızılay ve Kızılhaç Hareketi temel prensiplerine göre çalışmalarını yürütmekte, bunlar dışında pek çok uluslararası sözleşmeden de etkilenmektedir (Hatipoğlu, 2013). Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğünde yer alan usul ve esaslar Türkiye Cumhurbaşkanının yüksek himayeleri altındadır (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 2022). Tüzüğün girişinde, derneğin sürekliliği ve devlet desteği altında olduğu, dernek için “varlığı zamanla sınırlı olmayan” ifadesi kullanılarak vurgulanmaktadır. Türkiye’de tüzüğü cumhurbaşkanı tarafından onaylanan iki dernekten biridir ve kamu yararına çalışan bir dernek olarak özel olarak düzenlenmiş hükümlerle yasal ayrıcalıklara ve diğer derneklere kıyasla farklı bir statüye tabidir. Tüm tüzük değişiklikleri, Bakanlar Kurulu onayı gerektirir (Dernekler Kanunu, 2004). Kızılay bazı vergilerden, bütün harç ve resimlerden muaftır (Bazı Dernek ve Kurumların Bazı Vergilerden, Bütün Harç ve Resimlerden Muaf Tutulmasına İlişkin Kanun, 1972). İzin almadan yardım toplama hakkına sahiptir (Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü, 2021e).

Uçar, Gülmez, Mutlu, Erbaş ve Gez (2015), çalışmasında Kızılayın köklü, tanınır, yetkin ve güvenilir bir kurum olduğu sonucuna ulaşmıştır. Hatipoğlu (2013) çalışmasında derneğin ayrıcalıklı konumu dolayısıyla kamu yönetimine katılımını gerekli görmektedir. Kızılayın faaliyet alanları incelendiğinde; afet yönetimi, kan hizmetleri, uluslararası yardımlar, sosyal hizmetler, sağlık hizmetleri, ilk yardım, gönüllü yönetimi, göç ve mülteci hizmetleri, mineralli su işletmeleri, çadır-tekstil alanlarında hizmetler sunduğu; yoksul ve muhtaç insanlara barınma, beslenme, sağlık, eğitim yardımı ulaştırmak için önemli görevler üstlendiği görülmektedir (Kızılay, 2022c). Kızılay özellikle insani yardım konusunda örnek teşkil eden önemli bir kurumdur (Dindarık ve Fidan, 2020).

Kızılay teşkilat yapısı incelendiğinde; tamamen gönüllü çalışanlardan oluşan bir genel kurul yapılanması ve profesyonel kadrodan oluşan genel müdürlük yapılanması olduğu, bu iki yapının birlikte hareket ettiği görülmektedir (Kızılay, 2022ç). Kızılayın genel merkezi Ankara’da olmak üzere Türkiye’de afet yönetim

merkezleri, toplum merkezleri ve kan merkezlerinin yanında 260'ın üzerinde şubesi ve 300'ün üzerinde temsilciliği bulunmaktadır (Kızılay, 2022d; Kızılay 2021 Yıl Sonu Değerlendirme Sunumu, 2022v). Kolektif bir yapısı olduğu gözlenen Kızılayın, pek çok örgütle ve kamu ile iş birliği içinde çalışıyor olması toplumdaki sağladığı kaynakları topluma hizmet ulaştırarak sunuyor olması yönüyle de açık sistem örgütü özelliği göstermektedir (Hatipoğlu, 2013).

Kızılayın hem sürekli muhtaç durumda bulunan insanlara yardım etme görevini üstlenen hem de gelişen ani afet ya da ihtiyaç durumlarındaki oluşacak muhtaç insanlara ulaşmayı hedefleyen bir dernek olarak kaynaklarının sürekliliğinin sağlanması, temininin ve dağıtımının doğru planlanması önemli görülmektedir (Kurtkan, 2011). Kızılayın gelir kaynaklarının artırılması, geçmişinden beri halkın duygu ve düşüncelerine hitap ederek sağlanmaya çalışılmıştır (Köksal, 2017). Şentürk (2014)'ün çalışmasında tespit ettiği, STK'lerin kamuyla iyi iletişim kuramamalarına rağmen yurtdışı paydaşları ile daha sağlıklı iş birliği kurabildikleri sonucundan hareketle Kızılayın yıllık raporlarında sağladıkları kaynaklarına bakıldığında bunu doğruladığı söylenebilir. Kızılay, yaptığı pek çok uluslararası protokol ile dış kaynak sağlamaktadır. Kendi bünyesinde ticari işletmeleri de olan Kızılay, sürekliliğini öncelikle gönüllü insan kaynağı sayesinde, sonra daimi maddi kaynakları sayesinde korumaktadır. Ancak devlet hizmetlerinin tüm vatandaşlara hizmet etme zorunluluğu varken STK'ler kaynak sınırlılığı dolayısıyla ihtiyaç sahipleri arasında tercih yapmak durumundadır (Kesgin, 2011). Kızılay da bu zorunlulukla eğitime destek hizmeti sunarken dezavantajlı çocukları önceliklendirmektedir.

2.1.3.2. Türk Kızılay Derneğinin eğitime destek faaliyetleri. Kızılay, adaleti kurumsal bir değer haline getirmesi ve ihtiyaç sahibi herkese ayırım gözetmeden ulaştırmayı hedeflemesi yönüyle (Kızılay, 2022a) sosyal adaleti destekleyen bir sivil toplum kuruluşu rolünü üstlenmektedir. 1868 yılından bu yana pek çok alanda hizmet veren Kızılay, eğitim alanında çalışmalar yürütmekte olup bu çalışmalarını, insan onurunun korunması ve dirençli bir toplumun inşası amacına dayandırmaktadır (Kızılay, 2022e). Stratejik hedeflerini de insanı ve toplumu güçlü kılmak üzerine oluşturan Kızılay, bu noktada devlete yardımcı bir rol üstlenerek toplumsal direnci

eğitim yoluyla sağlamak, nitelikli eğitimi yaygınlaştırmak amacıyla hizmet vermektedir (Kızılay, 2022f).

Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü (2022) incelendiğinde, dernek amaçları arasında “eğitim vb. alanlarda kamu otoriteleriyle iş birliği yapmak, kamu kurum ve kuruluşları ile görev alanlarına giren konularda ortak projeler yürütmek” amaçlarının olduğu görülmektedir. Kızılay, tüm çocuklara hitap eden afet eğitimi, ilk yardım eğitimi, gençlik kampları vb. faaliyetlerinin yanında; dezavantajlı durumdaki özel eğitime muhtaç çocuklara, göçmen çocuklara, yetim çocuklara ayni ve nakdi desteklerde bulunmakta, yürütülen hizmetlerle okullaşma oranındaki artışa destek olmaktadır. “İhtiyaç sahiplerine yardım sağlamak, toplumda yardımlaşmayı geliştirmek ve zarar görebilirliği azaltmak” misyonu ve “insanlık, ayırım gözetmemek, tarafsızlık, bağımsızlık, gönüllü hizmet, birlik ve evrensellik” temel ilkeleriyle hareket eden Kızılay (Kızılay, 2022g), sunduğu eğitim destekleri ile sosyal adalet ve fırsat eşitliği amaçlarına hizmet etmektedir.

Kızılay 2021-2030 Stratejik Planı (2021f) incelendiğinde, hedefleri arasında “eğitime erişime destek olmak, Kızılay misyon alanlarına yönelik eğitim kurumları kurmak ve geliştirmek” hedefi olduğu görülmektedir. Bu hedef çerçevesinde yapılması planlanan faaliyetler: “öğrencilere yönelik yapılan burs ve eğitim yardımlarını artırmak, eğitim ve öğretime yönelik faaliyet gösteren kurumlara destek olmak, dezavantajlı toplumsal kesimler için eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak uygulamalara destek olmak, Kızılay faaliyet alanlarına yönelik geliştirilen eğitim ürün ve içeriklerinin nitelik ve niceliklerini artırmak, Kızılay Üniversitesi kurmak ve geliştirmek” şeklinde sıralanmaktadır. Söz konusu planda, eğitimin nitelik ve niceliğinin yanında kapsayıcılığının artırılmasının hedeflenmesi, yürütülen eğitim çalışmalarında elde edilen bilgi ve deneyimin yaygınlaştırılmak istenmesi, toplum direncinin artırılmasına destek olmanın amaçlanması dikkat çekmektedir. Özellikle dezavantajlı gruplara yönelik, eğitimde fırsat eşitliğine ulaşmayı sağlayacak böylece sosyal adaleti destekleyecek stratejik hedefler belirlenmiş olması Kızılay için “eğitim” faaliyetlerinin önem ve önceliğini ortaya koymaktadır.

Köksal (2017), Kızılayın kuruluşundan bu yana yaptığı çalışmaları ve kaynaklarını incelediği çalışmasında ihtiyacı olan öğrencilere yönelik eğitim yardımlarının uzun yıllardır yapıldığı ve özellikle eğitim yardımları ile ilgilenecek gençlik heyetlerinin

öğretmenlerden oluşturulduğu sonucuna ulaşmıştır. Kızılayın eğitime destek çalışmaları incelendiğinde sıklıkla karşımıza *gençlik çalışmaları* çıkmaktadır. Kızılay gençlik yapılanmasının ilk oluşumu 1933 yılında gerçekleşmiş, tarihinden bu yana gençlik yapılanması, çocuk ve gençlerin ihtiyaçlarının karşılanmasında aktif rol almıştır (Bulut, 2007). Eski adı ile “Gençlik Teşkilatı” güncel adı ile “Genç Kızılay”ın amaçları: “Çocukları insaniyet, şefkat ve birbirlerine yardım hisleriyle yetiştirmek, bu maksadın gerçekleşmesi için toplum hayatına alıştırmak; Türk gençlerinde fazilet ve vatandaşlık hislerini yaşatmaktır.” (Kızılay, 2022h). Kızılay, “gençlik merkezleri” aracılığı ile geneli 18 yaş üstü gençler için olsa da bazı etkinliklerde doğrudan ya da dolaylı 18 yaş altı çocuklara da hizmet vermektedir. Bu gençlik merkezlerinin yönetmeliği incelendiğinde amaçlarının: gençlerin serbest zamanlarını sosyal, kültürel, sanatsal ve sportif faaliyetlerle değerlendirmek; onları eğitmek, bilgi ve beceri sahibi olmalarına yardımcı olmak; gençlere insan sevgisi, dayanışma, yardımlaşma, şefkat duyguları aşılamak vb. amaçlar olduğu belirtilmektedir (Türk Kızılay Gençlik Merkezleri Yönetmeliği, 2019). Bulut (2007), çalışmasında Kızılay gençlik kamplarını “cumhuriyetin gençlik projesi” olarak tanımlar. Bu çalışmaların “her yönüyle sağlıklı yurttaşlar yetiştirmek” amacına hizmet ettiğini ifade eder. Aynı zamanda bu yapılanmanın okullarda “Kızılay gençlik kolları” kurmak suretiyle özellikle Kızılay Haftası tarihlerinde faaliyetlerini iş birliği içinde sürdürmeyi amaçladığı görülmektedir.

Anameriç (2010), Kızılay’ın bilinenden farklı olarak eğitim alanındaki desteklerinin çok eskiye dayandığını savunur. Kızılayla ilgili yaptığı araştırmada, eski adıyla Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyetinden, farklı sömürgelerde esir durumdaki Türk askerlerinin ve Anadolu’daki yabancı esirlerin kitap yardımı talebinde bulunduklarını ve askerlere kitap yardımı gönderildiğini, kurumlarla kitap kampanyaları yapıldığını belgelemektedir. Buradan Kızılayın tarafsız olma, köprü görevi görme ve eğitim noktasındaki öncelikleri anlaşılmaktadır.

Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü (2022) incelendiğinde eğitim ile ilgili aşağıdaki amaçlar dikkat çekmektedir:

- *Yoksul ve kimsesiz öğrenciler başta olmak üzere, başarılı öğrencilere, düzenlenecek yönetmelik ile belirlenecek olan şartlarda burs verir.*
- *Gerekli görüldüğünde amacına uygun faaliyetleri desteklemek üzere, faaliyet alanları ile ilgili eğitim ve öğretim kurumları kurar.*

- *Ulusal ve uluslararası afet ve acil duruma kurumsal hazırlık maksadıyla planlar hazırlar, tatbikatlar icra eder, eğitimler düzenler, tesisler, merkezler ve lojistik sistemler kurar ve işletir.*
- *Kültür, sanat, spor ve akademik alanda toplumsal gelişimi desteklemek üzere Kızılay Akademi, Kızılay Spor Kulübü, Kızılay Sanat Merkezi ve Kızılay Kültür Merkezi gibi yapılar kurar, işletir ve işletirir.*
- *Yoksulluk ve yoksunlukla mücadele etmek üzere kamu otoriteleri ve diğer paydaşlarla iş birliği içerisinde program ve projeler geliştirerek uygular; bu amaca uygun aşevleri, konuk evleri, yaşlı bakım ve huzur evleri, kimsesizler evi, eğitim merkezleri, öğrenci yurdu, sosyal mağazalar ve diğer sosyal hizmet tesislerini açar ve işletir.*

Sıralanan amaçlardan Kızılayın eğitimle ilgili hedeflerinin daha çok uzun vadede toplum yararını destekleyecek amaçlar taşıdığı ve diğer hizmet alanlarını da kapsadığı görülmektedir.

İnsanların duyarlılık alanları kültüre, güncel olaylara ve zaman şartlarına göre değişiklik göstermektedir. Söz konusu değişiklikler birçok değer ve duygunun kaybedilmesine neden olabilmektedir. Kaybedilmesi insanlık adına bir kayıp oluşturabilecek yardımlaşma, empati gibi duygular ve sosyal beceriler bireylere ancak eğitim yoluyla kazandırılabilir (Günkör ve Özdemir, 2017). Bu yönüyle Kızılayın, yürüttüğü faaliyetlerle eğitim desteği sağlamanın yanı sıra, çocuklara örnek olma amacına da hizmet ettiği söylenebilir.

Eğitim boyutuna odaklanıldığında yine yeni bir yapılanma olarak nitelendirilebilecek, 2020 yılında genel merkez bünyesinde kurulan “Kızılay Akademi Başkanlığı” adlı bir yapı dikkat çekmektedir (Kızılay, 2022j). Genel müdürlüğe bağlı olarak çalışan Kızılay Akademi Başkanlığının; “*afet, halk sağlığı ve insani yardım alanlarında bilgi üretmek ve ürettiği bilgiyi insanlığın hizmetine sunmak için yapılanmış bir eğitim, araştırma-geliştirme ve savunuculuk kuruluşu*” olarak hizmet sunduğu ifade edilmektedir. Başkanlığın faaliyetlerini “eğitim içeriği geliştirme, eğitim planlama ve uygulama, uzaktan eğitim sistemi yönetimi, dijital eğitim içeriklerinin üretimi, akademik ve bağımsız araştırmalar ile yayın çalışmaları olmak üzere çok geniş bir sahada sürdürme” amaçlarıyla şekillendirdiği belirtilmektedir. Eğitim-öğretim faaliyetleri, araştırma-analiz faaliyetleri ve yayın faaliyetleri işlevleri bulunduğu ifade edilen yapının: eğitim planlama ve uygulama müdürlüğü, e-öğrenme ürün ve sistemleri müdürlüğü, ürün ve içerik geliştirme müdürlüğü, eğitim ve öğretim programları geliştirme müdürlüğü, eğitim stratejileri

geliştirme müdürlüğü ve yönetim ofisi müdürlüğü birimleri bulunmaktadır. Özellikle yapının uzaktan eğitim sistemleri (LMS) oluşturulmasına yönelik çalışmaları, içeriklerin yaygınlaştırılmasını sağlaması yönüyle önemli görülmektedir (Kızılay, 2022s, Kızılay, 2022ş). Kızılay Akademi Başkanlığının, çerçeveledirdiği Türk Kızılay Eğitim Politikası (2021) metni üzerine şekillenen varlığı ve yürüttüğü çalışmalar, kurum tarafından eğitime verilen stratejik önemin göstergesi olarak yorumlanabilir. Kızılay, diğer sosyal hizmet alanlarının yanında eğitim konusunda yalnızca Türkiye’de değil dünya genelinde üstlendiği misyon ve yürüttüğü faaliyetler ile araştırılmaya değer bir kurum olarak görülmektedir.

2.2. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde alan yazında sosyal adalet-eğitim ilişkisi, sivil toplum-eğitim ilişkisi ve Kızılay üzerine yapılan çalışmalara yer verilmektedir. Literatür incelendiğinde sosyal adalet ve sivil toplum kavramlarını eğitim odaklı olarak inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır.

2.2.1. Sosyal adalet ve eğitim ile ilgili araştırmalar. Adil toplum düzeni arayışının sonucu olarak ortaya çıkan sosyal adalet kavramı uzun yıllardır sorgulanagelmekte ve pek çok araştırmaya konu olmaktadır. Türkiye’de yapılan akademik çalışmalarda sosyal adaletin son yıllarda popüler bir kavram haline geldiği, özellikle eğitim alanında yapılan çalışmaların ağırlıkta olduğu dikkat çekmektedir (YÖK Akademik, 2022). Konu ile ilgili yapılan araştırmalar incelendiğinde *kavramın tarihi ve felsefik açıdan anlamını irdeleyen çalışmalar* yapıldığı görülmektedir. Örneğin: Joseph (1980) adaleti fırsat eşitliği bağlamında yorumlayan, Miller (2001) sosyal adalet ilkelerini ortaya koymayı amaçlayan, Espinoza (2007) eğitimde fırsat eşitliği kavramını felsefik-politik açıdan inceleyen ve genel olarak değil, sınıflanarak ele alınması gerektiğini savunan, Topakkaya (2009) ulaşılabilirliğini sorgulayan, Sunal (2011) sosyal adaletin kuramsal temelleri üzerinde durarak sosyal politikalar ve uygulamaları ile ilgili alınan kararların eşitlikçi, özgürlükçü, sözleşmecî vb. farklı bakış açılarını içeren kuramlarla temellendirilmesi gerektiğini savunan, Adams ve Bell (2016) sosyal adaletin sağlanmasında topyekûn, tüm paydaşların iş birliği içinde çalıştığı bir yol haritasının

gereğini vurgulayan, Çakır (2017) kavramın tarihi süreçte kazandığı anlamları inceleyen çalışmalar gerçekleştirmiştir.

Sosyal adalet kavramını eğitim bağlamında, politik uygulamalar doğrultusunda araştıran bazı çalışmalar ve ulaşılan sonuçlar incelendiğinde:

Polat (2007), eğitim politikalarının sosyal adalet açısından sonuçları konusunda yönetici ve öğretmen görüşlerini incelediği çalışmasında sosyoekonomik düzeye göre adaletsizliğin farklılaşma durumunu ortaya çıkarmayı amaçlamış, farklı özellikteki bölgelerden görüşme yoluyla topladığı veriler ışığında; adaletsiz kaynak dağıtımı, öğretmen yetersizliği, müfredatın evrensel değerleri içerecek şekilde güncellenmemesi, kültürel etkinlik azlığı sebeplerinin adaletsizliği beslediği, devletin bu noktada ulusal politika üretmek önlem alması gerektiğini ifade etmiştir. Benzer şekilde yönetici ve öğretmenlerin sosyal adalet davranış, algı, uygulama ve önerilerinin belirlenmeye çalışıldığı pek çok araştırma yapıldığı (Akkuş, 2019; Bursa, 2015; Gürgen, 2017; Sağdıç, 2018) görülmektedir.

Tomul (2007), sosyal adaletin bir boyutu olan eğitime erişim konusunda gelir durumunun eğitime katılıma etkisini incelemiş; gelirin etkisi olmakla birlikte arka planda gelir dışı faktörlerin etkisine dikkat çekmiş; Tomul (2009) ilköğretim okullarındaki sosyal adalet uygulamalarına ilişkin yönetici görüşlerini incelediği çalışmasının sonuçlarına göre okul müdürleri sınırlı okul imkânlarının, toplumsal duyarsızlığın, denetimsizliğin ve yasal düzenlemelerin sosyal adaletsizliği arttırdığını düşündüklerini ifade etmiştir.

Mercik (2015), Türkiye’de eğitimde fırsat eşitliğinin ne derece ve ne şekilde uygulandığını, bunun kalkınma üzerindeki etkisini Finlandiya ile karşılaştırma yaparak araştırmış; yapılan düzenlemelerin yetersiz kaldığını, durumun sadece eğitime erişim boyutunun gündeme alındığını ifade etmiş, genel politikada değişiklik yapılması gibi çözüm yolları sunmuştur.

Arar, Beycioğlu ve Oplatka, (2017), İsrail ve Türkiye’de sosyal adalet için eğitim liderliğinin kültürler arası analizini yaptığı çalışmasında; sosyal adalet liderliğine ilişkin algı ve uygulamalarını karşılaştırmasını yapmış, ekonomik eksikliklerin giderilmesi, dezavantajlı grubun desteklenmesi gerektiği, iki ülkenin de dini inançları gereği yoksulun desteklenmesi gerektiği konusunda hemfikir olduğu, Türk okul yöneticilerinin kişisel çabalarıyla bir şeyler yapmaya çalıştıkları, genele yönelik bir

eğitim politikası izlenmediği, yerelde uygulamaların farklılaştığı, İsrail liderlerinin sorunla ilgili kendilerine paydaş bulabilirken Türk liderlerin bulamadığı ve bireysel çaba sarf etmeleri gerektirdiği, bu sorunlardan şikâyet ettikleri sonuçlarına ulaşmıştır.

Çam-Tosun (2021), “Türk Eğitim Politikalarında Sosyal Adalet ve Eşitlik” adlı çalışmasında sosyal adalet ve eşitlik çerçevesinde eğitim politikalarını, kavramların üst yasal metinlerde bulunduğu yeri ve MEB uygulamalarını değerlendirmiş; eğitimde eşitlik ve adalete ulaşabilmek için işe eğitime ayrılan kaynak dağılımından başlanarak müfredat değişikliği, eğitim ortamlarının ve hizmetlerinin öğrencilerin çok yönlü gelişimini destekleyecek şekilde düzenlenmesi, dezavantajlı gruplara yapılacak farklı uygulamalar ve bu uygulamaların denetiminin sağlanması gibi öneriler sunmuştur.

Sosyal adaletin sağlanması için yürütülebilecek çalışmalarla ilgili farklı fikirlerin sunulduğu araştırmalar yapıldığı görülmektedir. Örneğin: Gutstein ve Peterson (2005) kavramın matematik gibi ders programlarına işlenmesi gerektiğini ifade etmiş, Carlisle vd. (2006) çalışmasında “okullarda sosyal adalet eğitimi” adlı bir proje uygulaması ile farklı sosyal özellik taşıyan öğrencilerin eğitim gördüğü bir okulda, öğrenci ve öğretmenlere yönelik üniversite iş birliği ile yürütülecek bir proje sürecinden söz edilmiş, planlama aşamasında olan projede söz konusu eğitimin öğrenci başarısını ve okuldaki sorunları etkileyip etkilemeyeceği belirlenmeye çalışılmıştır. Ayers, Quinn ve Stovall (2009), sosyal adaleti öğreten öğretmen yetiştirme programlarına ihtiyaç duyulduğunu belirtmiştir. Boydan-Ozan (2010)’ın sosyal adalet kavramına ilişkin öğretmenlerin ürettikleri metaforları incelediği çalışmasında öğretmenlerin kavramı en çok “eşitlik” ifadesi ile özdeşleştirdikleri görülmüştür.

Eğitim boyutunda öne çıkan başlığın “sosyal adalet liderliği” olduğu, sosyal adalet liderliğini farklı değişkenlerle inceleyen çalışmalar yapıldığı görülmektedir. Örneğin, Özdemir (2009) lise öğretmenlerinin etik liderlik ve sosyal adalet algıları arasındaki ilişkiyi inceleyen, Turhan ve Çelik (2011) okul yöneticilerinin etik liderlik davranışlarının okullardaki sosyal adalet üzerindeki etkisini yönetici ve öğretmenlerle çalışarak araştıran, Beycioğlu vd. (2018) sosyal adaletin müdürler tarafından ne ölçüde uygulandığını sorgulayan, Bozkurt (2018) sosyal adalet liderliği

ile yöneticiye bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişkiyi öğretmen görüşlerine göre değerlendiren, Gören (2019) okul müdürlerinin sosyal adalet liderliğinin okul yaşam kalitesi ve okula aidiyet duygusu ile ilişkisini öğrenci görüşlerine göre inceleyen, Arslan (2019) sosyal adalet liderliği ve etik iklim arasındaki ilişkiye yönelik öğretmen görüşlerini sunan, Börü (2019) ilköğretim öğretmen ve müdürlerinin sosyal adaletin sağlanmasına yönelik uygulamalarını araştıran, Tabak (2019) fırsat eşitliği kavramını Türk eğitim sisteminde etkileyen faktörlerin neler olduğunu konu edinen, Tosun, Ay ve Koçak (2020) okul yöneticilerine göre dezavantajlı okullarda sosyal adaleti sağlama çözümlerini ortaya koymayı amaçlayan, Alpaslan ve Kartal (2020) okullarda sosyal adalet uygulamalarının neler olduğuna ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşlerini sunan, Yalçın ve Karabağ-Köse (2021) öğretmenlerin sosyal adalet liderlikleri ile motivasyonları arasındaki ilişkiyi inceleyen, Akyürek (2021) okullardaki sosyal adalet liderliğini öğretmenlerle karma yöntemle çalışarak araştıran ve okul yöneticilerinin sosyal adalet rollerini inceleyen (Kondakçı vd. 2016; Kondakçı vd., 2021) araştırmalar bulunmakta olup neredeyse tamamının sonuçlarında konuyla ilgili yönetici yeterliliklerinin önemi vurgulanmakta, konunun bireysel duyarlılıklar, okulun fiziki ve çevresel faktörleri ile ilişkisine dikkat çekilmektedir. Yapılan araştırma sonuçlarının ortak bulgusunun; konu ile ilgili merkezi düzeyde ortak kamusal politikalar üretilmesi gerektiği, okul düzeyinde de bunun müfredat değişiklikleri ile karşılık bulması gerektiği yönünde olduğu görülmektedir.

Sosyal adalet ve sosyal hizmet sunucusu olarak STK odaklı yapılan çalışmalar incelendiğinde: Chambers ve Kopstein, (2001) yanlış yürütülen sivil toplum çalışmalarının adaletle destek değil engel olabileceğini ifade etmiştir. Çoban (2017), sosyal adaletin sağlanmasında sosyal hizmet uygulamalarının önemi üzerinde durmuş, toplumsal kaynakların dağıtımıyla doğrudan ilişkili olduğunu ifade etmiştir. Başer vd. (2017) sosyal adalet ve sosyal hizmet kavramlarını Bauman'ın görüşleri çerçevesinde değerlendirerek sosyal hizmet kurumlarının toplum refahına katkısının altını çizmiş, sosyal hizmet alanında çalışanların mesleki amaçlarının bilinirliğinin artırılması gerektiği sonucuna ulaşmıştır. Okur-Çakıcı ve Çakıcı (2020), “Sosyal Yardımlaşma Bağlamında Sivil Toplumun Rolü: Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma

Örnekleri” adlı çalışmasında Türk kültüründeki sosyal yardımlaşma ve dayanışma örneklerini incelemiş, sivil toplumun bu konuda üstlendiği rolü ele almıştır.

2.2.2. Sivil toplum kuruluşları ve eğitim ile ilgili araştırmalar. Konu ile ilgili olarak STK-eğitim ilişkisini inceleyen araştırmalara bakıldığında, *sivil toplum ve eğitim kavramlarını birbirlerine etki ve katkıları yönüyle inceleyen* aşağıdaki araştırmalara ulaşılmıştır.

Avrupa Birliği’nin eğitim politikaları ve STK’lerin bu politikalardaki yerini inceleyen (Topsakal, 2005), eğitim sendikalarının faaliyetlerini ve eğitim sürecine etkilerini araştıran (Çankaya, 2005), Türkiye’de sosyal yardım alanında çalışma yapan STK’lerin eğilim, ihtiyaç ve faaliyetlerini ortaya koyan (Şentürk, 2014), STK’lerin Türk eğitim sistemine katkılarını araştıran (Alpaydın 2005; Arslan, 2018; Berber, 2014; Yaltı, 2003), çalışmalar yapıldığı görülmektedir.

Mundy ve Murphy (2001), “Ulusötesi Savunuculuk, Küresel Sivil Toplum? Eğitim Alanından Ortaya Çıkan Kanıtlar” adlı çalışmasında küreselleşen dünyada sivil toplumun eğitim faaliyetlerinin küresel bir yapılanma gerektirdiği tezinden hareketle eğitimin evrenselleşen yönünün STK’ler için de uluslararası hareket etme gerekliliği doğurduğu sonucuna ulaşmış; STK’lerin küresel eğitim ihtiyaçlarının karşılanmasında, uluslararası eğitim iş birliğine ve toplumsal uzlaşmaya katkı sağlanmasında önemli bir faktör olduğunu ifade etmiştir.

Eraslan ve Bertlek (2011), “Türkiye’de Eğitim Derneklerinin Sorun Alanlarının Değerlendirilmesi” adlı çalışmasında eğitim derneklerinin yaşadıkları sorunları tartışmıştır. Deniz ve Güvendi (2017), “Eğitim Alanında Faaliyet Gösteren Yerel Derneklerin Sorunlarının İncelenmesi” adlı çalışmasında yerel sorunlara çözüm bulmaya çalışan derneklerin sorun alanlarını ele almıştır. Çalışmada derneklerin eğitim amacıyla yürüttüğü örgün ve yaygın eğitime yönelik faaliyetler şu şekilde sıralanmaktadır: sosyal, kültürel, sportif, ahlaki faaliyetler, eğitsel kurslar; proje, kampanya, yarışma gibi yenilikçi faaliyetler; toplantı, seminer, çalıştay gibi kamuoyuna yönelik çalışmalar; burs verme, okul, kütüphane açma ya da bunlara materyal desteği sağlama gibi yardım amaçlı çalışmalar; partilerle iletişim, yürüyüş,

miting gibi siyasi süreci etkileyen çalışmalar; gazete, kitap, broşür, sosyal medya vb. tanıtım çalışmaları.

Karataş (2013a; 2013b), Türk eğitim sisteminde STK'lerin konumları ve işlevlerine yönelik STK yöneticilerin ve okul müdürlerinin görüşlerini inceleyen iki çalışma yapmıştır. STK'lerin konum ve işlevlerini okul yöneticileri ve önde gelen STK yöneticilerinin görüşleri doğrultusunda analiz etmiştir. Okul yöneticilerinin, STK'lerin yardım ve hayırseverlik işlevlerinden çok kararlara katılım rolünün baskın olması gerektiğini düşündükleri sonucuna ulaşmıştır. Yöneticilerin STK'lerin okullara güçlü bir katkı sağladığını düşünmedikleri, ortak proje geliştirenlerin sayısının çok az olduğu sonucuna ulaşmıştır. Araştırmacının yorumuna göre bunun sebebi okul yöneticilerinin yönetim anlayışı ve yöneticilerin iş yüküdür. Araştırmalarda STK'lerin rolünün gün geçtikçe doğuş amacı olan dayanışma ve yardımlaşma amacından uzaklaşarak baskı grubu olma, toplumsal belirleyicilik, karar alma noktalarında söz sahibi olma rolüne evrildiğini ifade etmiştir.

Özan vd. (2016), “Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitimdeki Yeri” adlı çalışmasında STK'lerin eğitimdeki yerini öğretmen görüşlerine göre belirlemeye çalışmış; öğretmenlerin STK'leri gerekli gördükleri ancak yeterince desteklenmedikleri, eğitim sorunlarına duyarsız kaldıkları ve politika oluşturma sürecine dâhil olamadıkları sonuçlarına ulaşmıştır. Öğretmenlerin STK algısı sonuçları incelendiğinde öğretmenler tarafından STK'lerin toplum tarafından desteklenmediği yönünde görüş bildirilmiş ve buna gerekçe olarak; bireylerdeki örgütlenme bilinci eksikliği, bireylerin STK'lere karşı çekingenliği ve duyarsızlığı ile STK'lerin ideolojik yapılara yakın olmaları gösterilmiştir. Aynı çalışmada öğretmenler, STK'lerin eğitim politikaları ve uygulamalarında yeterince yer almadıklarını, hükümetler tarafından desteklenmediklerini, etkisiz kaldıklarını ve amaçlarından uzaklaştıklarını belirtmişlerdir.

Kahraman ve Karip (2019), “Türkiye’de Sivil Toplum Kuruluşlarının Eğitim Politikalarına Etkileri” adlı çalışmasında sivil toplum kuruluşu yöneticileri ile görüşmeler yapmış ve STK'lerin eğitim politikalarını sınırlı oranda ve zaman zaman etkiledikleri sonucuna ulaşmıştır. Mustafaiev (2011), STK'lerin eğitimdeki farklı bir rolünü inceleyerek “Uluslararası Öğrencilerin Eğitim Sürecinde Sivil Toplum

Kuruluşlarının Önemi” adlı çalışmasında bu kurumların sosyal ve ekonomik destek anlamında öğrencilere büyük katkısı olduğunu vurgulamıştır.

Köksal (2020), “Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitimi Destekleme Konusundaki Sorumlulukları” adlı çalışmasında bir dernek tarafından uygulanan bir proje örneği üzerinden STK yöneticilerinin birbirleri ile, kamu yöneticileri ile ve yerel yöneticiler ile iş birliği içerisinde çalışmalar yürütmesinin ve faaliyet konularında eğitim almaları gerektiğinin önemini vurgulamıştır.

Bu araştırmaya en yakın amaçta yürütülen çalışma olarak ise Özet (2018)’e ait “Sivil Toplum ve Modernlik Tahayyülü: Eğitim Gönüllüleri Vakfı” adlı araştırmaya ulaşılmıştır. Çalışmada adı geçen vakfın eğitim alanında yürüttüğü projeler ve yaptığı faaliyetler dernek yapısıyla birlikte sunulmuştur.

Yapılan araştırmalar incelendiğinde ağırlıklı olarak mesleki örgütlenme amacıyla kurulan sendika yapılanmasındaki STK’lere yönelik çalışmalar yürütüldüğü dikkat çekmektedir. Toplum yararına hizmet sunan STK’lere dair yapılan çalışma sayısı azdır. İlgili tüm araştırmalar eğitim alanında destek bir paydaş olarak STK gerekliliğini ve önemini ortaya koymaktadır.

2.2.3. Türk Kızılay Derneği ile ilgili araştırmalar. Alan yazın ve Kızılay arşivleri incelendiğinde Kızılayın eğitim faaliyetlerini doğrudan ve kapsayıcı biçimde inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Konu ile dolaylı ilişkili aşağıdaki iki araştırmaya ulaşılmıştır.

Bulut (2007), “Cumhuriyetin Bir Gençlik Projesi Olarak Kızılay Kampları (1936-1950)” adlı çalışmasında söz konusu yıllardaki Kızılay gençlik ve sağlık kamplarının kurulma, teşkilatlanma ve uygulamaları yönüyle değerlendirerek, özellikle zayıf ve bakıma muhtaç çocukların tatillerde kamplara alındığı ve bu kampların çocukların sağlık gelişimi başta olmak üzere eğitimlerine büyük katkı sağladığı sonucuna ulaşmıştır.

Anameriç (2010), “Türk Kızılayı’nın (Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti) Savaş Esirlerine Kitap ve Kütüphane Hizmetleri” adlı çalışmasında Kızılayın 1912-1922 yılları arasındaki esir askerlere gönderdiği kitap yardımlarını ve savaş yıllarında eğitimin sürmesi için ihtiyacı olan kurumlarla yaptığı kitap/kütüphane

kampanyalarını arşiv kayıtları ile belgelemektedir. Söz konusu hizmet, Kızılayın uzun yıllardır eğitim hizmeti sunma noktasındaki hassasiyetini, uzak mesafelerdeki tutsak askerlerin zor şartlardaki okuma isteğine cevap vererek tarafsızlığını ve ayırım yapmaksızın acıyı hafifletme amacına uygun hareket ettiğini göstermektedir.

Kızılayın farklı amaç ve hizmetlerini konu edinen çalışmalar incelendiğinde aşağıdaki araştırmalara ulaşılmıştır.

Uzun-Külcü ve Külcü (2009), “Belge Yönetiminde Kurumsal Koşulların Değerlendirilmesi: Türkiye Kızılay Derneği Örneği” adlı çalışması kurumun belge işlemlerini etkileyen şartları incelemiş ve şartların kapasite değerlendirme çalışması ile iyileştirilmesi gerektiği sonucuna ulaşmıştır.

Hatipoğlu (2013), “Türkiye Kızılay Derneği’nin Kamusalılığı: Bir Çözümleme Denemesi” adlı çalışmasında dernek örgütünün kamusallığını tartışmış, Kızılayın benzerlerine kıyasla daha açık bir sistem örgütü özelliği taşımasına ve yüksek potansiyeline rağmen kamu yönetim sürecinden dışlandığı sonucuna ulaşmıştır.

Uçar vd. (2015), “Kâr Amacı Gütmeyen Kurumların Kurumsal İtibarı: Kızılay Örneği” adlı çalışmasında Kızılay’ın algılanan kurumsal itibarını anket yöntemi ile incelemiş, Kızılay’ın toplumsal sorumluluk taşıyan güvenilir bir kurum olarak algılandığı ancak çekici bulunmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Genç (2015) “Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Olma Güdeleri: Türk Kızılayı Eskişehir Şubesi Gönüllüleri Üzerine Bir Uygulama” adlı yüksek lisans tez çalışmasında derneğin Eskişehir şubesi gönüllülerinin gönüllülük güdelerini ve demografik özellikleriyle ilişkisini araştırmış; gönüllülerin vicdani nedenler, yeni şeyler öğrenme isteği, ekip içerisinde bulunmak vb. güdüler taşıdıklarını ifade etmiştir.

Aktaş (2017), “Türkiye’nin Uluslararası Sosyal Hizmetleri: Türk Kızılayı, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı” adlı tez çalışmasında adı geçen iki kurumla birlikte Kızılayın uluslararası yardım faaliyetlerini incelemiş, Türkiye’nin bu kurumlar sayesinde uluslararası kamuoyunda olumlu bir imaj bıraktığı ve küresel dünyada söz sahibi olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Ipek, Dikici, Topçu, Pay ve Kandilli (2018), “Türk Kızılayın Afetteki Rolü” adlı araştırmasında Kızılayın ulusal ve uluslararası afet durumlarında yürüttüğü

çalışmaları somut örnek verileriyle incelemiş ve yardım rolünün önemini vurgulamıştır.

Göker, (2018), “Sosyal Yardım İçerikli Afişlerin EyeTracking Yöntemi ile İncelenmesi: Kızılay Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında kurum afişlerinden bazılarını nörogörüntüleme teknikleri ile tahlil etmiş, Kızılay tarafından hazırlanan kampanya görsellerinin amacına ulaştığı, verilmek istenen mesajlara hitap ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Muştu (2019), “Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Motivasyonu: Genç Kızılay Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında kurumun gençlik teşkilatlanmasında gönüllü olarak yer alan bireylerin gönüllülük nedenlerini anket yoluyla araştırmış, nedenlerinin ilgi görme, toplumsal sorunların çözümünde yer alabilme, kendini geliştirme ve kariyerini destekleme fırsatı sunma, manevi tatmin sağlama vb. olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Yavuz (2019), “Sosyal Kampanya Bağlamında Kızılay Kurumu Afişlerinin Görsel Çözümlemesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında Kızılay afiş örneklerini incelemiş, afişlerde verilmek istenen mesajları yorumlamış ve Kızılayın uyguladığı sosyal kampanyalarda iletişim aracı olarak en çok afişlerden faydalandığı, afişlerin gerekli teknik ve dilsel niteliklere sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Torluk (2019), “Kâr Amacı Gütmeyen Kuruluşlarda Teşekkür İfadesinin Kullanımı: Kızılay Organizasyonu Üzerine Deneysel Bir Çalışma” adlı yüksek lisans tez çalışmasında bağışçılar için kurumun faydalandığı teşekkür biçimlerini incelemiş, Kızılayın bağışçıların derneğe karşı olumlu tutum geliştirmelerini ve sürekli bağışçı haline gelmelerini sağlayacak pekiştireçler kullandığı sonucuna ulaşmıştır.

Şensivas (2019), “Propaganda Aracı Olarak İnsani Yardımın Kullanımı: Hilâl-i Ahmer (Kızılay) Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında cemiyetin 1. Dünya Savaşı yıllarındaki propaganda faaliyetlerini incelemiş ve dokümanlar aracılığı ile sunmuştur.

Demir, Tarhan ve Görkemli (2019), “Sivil Toplum Kuruluşlarında Halkla İlişkiler ve Sosyal Medya: Türk Kızılayı ve LÖSEV Örneği” adlı çalışmasında adlı geçen kurumların sosyal medya kullanımlarını incelemiş ve özellikle Kızılay’ın sosyal medyayı hem kamuoyunu bilgilendirme hem de etkileşim kurma amacıyla aktif

kullandığı sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Gümüş ve Ağaçcı (2018), “Sivil Toplum Örgütlerinin Pazarlama İletişiminde Sosyal Medya Kullanımı: Kızılay ve Yeşilay Üzerinde Bir Araştırma” adlı çalışmasında kurumun sosyal medya çalışmalarını değerlendirmiş ve sosyal medyayı aktif kullandıkları sonucuna ulaşmıştır.

Akyüz (2020), “Kriz ve Afet Yönetiminde Bir STK Örneği: Kızılay” adlı çalışmasında Kızılayın 2015-2020 yılları arasını kapsayan ulusal ve uluslararası yardım faaliyetlerini incelemiş, özellikle insani yardım faaliyetlerinde önemli görevler üstlendiği, sunduğu başarılı hizmetlerin derneğin bilinirliğini arttırdığı ve çalışmalarının pek çok STK’ye yol gösterici bir örnek teşkil ettiği sonucuna ulaşmıştır.

Tiftikçi (2020), “Kamu Yararına Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşu Çalışanlarının Gönüllülük Motivasyon Eğilimleri: TDV ve Türk Kızılay Örneği” adlı yüksek lisans tez çalışmasında toplum yararına hizmet veren, adı geçen vakıf ve dernekteki gönüllülerin motivasyonlarını ve motivasyonlarını etkileyen faktörleri araştırmış, gönüllü çalışanların yüksek motivasyona sahip oldukları; bunu sağlayan etkenlerin vakıf için gelişimlerini sağlama, katkı sunma, merhamet, acıma gibi duyguları olduğu dernek için kariyer ve fırsat, sorun çözme, takdir görme imkânının etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Dindarık ve Fidan (2020), “Türkiye’de Mültecilerin Yaşadıkları Bölgelere Yönelik İnsani Yardım Lojistiği: Kızılay Örneği” adlı çalışmasında Kızılayın insani yardım lojistiği operasyonlarını nasıl yönettiğini yönetici görüşleri olarak incelemiş, insani yardım uygulamaları ve lojistiği hakkında bilgi sunmuştur.

Öztürk (2020), “Trabzon Kızılay Kan Merkezine Başvuran Kan Donörlerinin Kan Gruplarının Dağılımı Ve Donörlerin Demografik Özellikleri” adlı yüksek lisans çalışmasında Kızılaya kan bağışı yapmak üzere başvuran donörlerin kan grubu dağılımları ve demografik özelliklerini incelenmiştir. Benzer bir çalışmayı aynı amaçla Özgürler (2019), Erzurum ili özelinde gerçekleştirmiştir.

Gençal (2020), “Sivil Toplum Kuruluşlarında Hizmet Kalitesinin Ölçümü: Türk Kızılay” adlı yüksek lisans çalışmasında Kızılayın hizmetlerini deneyimlemiş kişilere uyguladığı hizmet kalitesi ölçeği ile kurumun beklenen ve yararlanıcılar

tarafından algılanan hizmet kalitesini karşılaştırmış ve farklılaştığı noktalar olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Sayın (2020), “Kaynak Bağımlılığı ve Örgütsel Değişimin Yönetimi: Kâr Amaçsız Bir Örgüt Olarak Türk Kızılay’da Değişim” adlı doktora tez çalışmasında görüşme ve doküman incelemesi yöntemlerini kullanarak Kızılayın aldığı maddi manevi desteklerin örgüt değişimi için uygun ortam oluşturduğu, örgütün ulusal ve uluslararası iş birliklerinin değişimini desteklediği sonucuna ulaşmıştır.

Bir afet örneği özelinde Kızılay tarafından yapılan faaliyetleri araştıran çalışmalar incelendiğinde: Kılıç (2008), 2005 Pakistan depreminde derneğin sunduğu psiko-sosyal hizmetlerin etkililiğini; Sezer (2014), 1914 Isparta-Burdur depreminde yapmış olduğu yardımları incelemiş olup her iki çalışmada da yürütülen yardım çalışmalarının yıkım etkilerinin iyileştirilmesi yönünde olumlu katkıları olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Farklı savaş yıllarında Kızılay’ın yürüttüğü yardım faaliyetlerini inceleyen pek çok çalışmaya rastlanmıştır. Örneğin; Özaydın (1987) Tablusgarp ve Balkan Savaşları’nda yürüttüğü faaliyetleri, Çapa (1989) ve Çapa (2001) mübadelede cemiyetin rolünü, Kaya (2008) milli mücadele döneminde Anadolu ve Yunanistan’daki Türk ve Yunan esirlerine yaptığı yardımları, Sezer ve Metin (2013) Balkan Savaşları’ndan milli mücadeleye yardım faaliyetlerini, Karayaman (2016) Birinci Dünya Savaşı Sonrası Yozgat merkez ve kazalarında yürütülen faaliyetleri, Üçüncü (2016) Birinci Dünya Savaşı sonrasında Gümüşhane halkına yardımlarını, Aykurt (2016) cemiyetin Birinci Dünya Savaşı’nda yürüttüğü sanatsal faaliyetlerle Osmanlı ordusuna maddi ve manevi yönlerden sağladığı katkıları, İşler (2017) Birinci Dünya Savaşı yıllarında Çanakkale Cephesi’ndeki yardım faaliyetlerini, Sezer (2019) Birinci Dünya Savaşı’nda esir Osmanlı askerlerine Bolu ili özelinde yaptığı yardımları, Sertel (2019) II. Dünya Savaşı yıllarında Yunanistan’a yaptığı yardımları, Kılınççeker ve Gök (2021) Doğu ve Güneydoğu Anadolu illerinden Türk ordusuna yapılan yardımlarda Kızılayın rolünü araştırmıştır. Yapılan araştırmaların tamamı arşiv taraması yöntemi ile yapılmış olup cemiyetin bir yardım kuruluşu olmanın ötesinde hizmetler sunduğunu, Türk halkının yardımlaşma ve dayanışma duygularını pekiştiren ve savaş yıllarında gerek halk gerek ordu yararına ciddi anlamda katkı sağlayan faaliyetlerde bulunduğunu göstermektedir.

Derneğin sağlık hizmetine yönelik faaliyetlerini araştıran çalışmalar incelendiğinde: Akandere (2002) Hilâl-i Ahmer Hastabakıcılık Okulunun kuruluşunu ve çalışmalarını, Atabay (2011) Balkan Savaşları sırasında Çanakale Bölgesinde faaliyet gösteren Hilâl-i Ahmer Hastanelerini; Sezer (2012) Birinci Dünya Savaşı'nda sağlık alanındaki faaliyetlerini, Yalçın ve Saygın (2021) milli mücadele yıllarında sıtmaya karşı cemiyetin rolünü incelemiştir. Yapılan araştırmalar cemiyetin pek çok sivil ve askere tedavi ve bakım hizmeti sunduğunu, bu hizmeti sunarken devlet eliyle yürütülen çalışmalara önemli katkı sunduğunu ortaya koymaktadır.

Derneğin kadınlara yönelik yürüttüğü faaliyetleri araştıran çalışmalar incelendiğinde: Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi ile ilgili çalışmalar (ilek, 2018; Sezer, 2014; Tepekaya ve Kaplan, 2003) yapıldığı görülmektedir. Yapılan alışmalar söz konusu merkezlerin kuruluş ve işleyiş süreçlerini ele almakta; kadınların meslek edinmelerine, gelir sağlamalarına, sosyal hayata katılmalarına yardımcı olacak hizmetlerin sunulduğunu göstermektedir.

Dernek faaliyetlerini bölgesel olarak inceleyen pek çok araştırma olduğu görülmektedir. Tamamı "Hilâl-i Ahmer" adının kullanıldığı yılları inceleyen çalışmalar olmak üzere: Sarı (2010) Antalya şubesi, Pınar (2012) Mersin şubesi, Cırık (2015) Adapazarı şubesi, Köksal (2017) Trabzon şubesi, ztrk (2018) Niğde şubesi, Kıran (2019) Çorum şubesi, Kesbiç (2019) Kadıköy şubesi, İpek-İlçin (2020) İşstanbul şubesi, Uyanık ve Gl (2020) Aksaray şubesi, , özelinde çalışmalar yapmıştır. Ayrıca Aydın-Er (2017) cemiyetin Karamürsel'deki faaliyetlerini, avdar (2018) Mübadelede Selanik'teki faaliyetlerini, şimşek (2019) Sarayönü iftliği'ndeki faaliyetlerini, Zengin (2020) Ertuğrul Sancağı'ndaki faaliyetlerini incelemiştir. Araştırmaların tamamı ilgili şubelerin kuruluş sürecini, bölgesel şartlarını ve ele alınan dönemde gerçekleşen yardım faaliyetlerini belgeler işığında sunmaktadır. Yapılan araştırmalar sonucunda şubeler tarafından gerçekleştirilen yardım faaliyetlerin yerel ihtiyaçlara ve zamanın şartlarına göre ağırlıklarının değişmesi ve çeşitlenmesi dikkat çekmektedir.

Derneğin genel yapı, durum ve önemini inceleyen araştırmalar incelendiğinde: Ada (2004), "Osmanlı Devleti'nin Hizmetindeki İlk Sivil Toplum rgt: Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti" adlı yüksek lisans tez çalışmasında cemiyetin tarihini, teşkilat

yapılanmasını, faaliyetlerini, gelir kaynaklarını ve bazı yöneticilerinin kişiliklerini araştırmıştır. Ada (2011), “Osmanlı Devleti’nin Hizmetinde İlk Modern Osmanlı Sivil Toplum Örgütü: Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti (1868-1911)” adlı doktora tez çalışmasında cemiyetin devlete ait bir kurum kimliğinden yarı resmî modern bir STK’ye dönüşümünü, süreçleriyle birlikte ortaya koymuştur. Kurtkan (2011), “Bir Sosyal Yardım Organizasyonu Olarak Kızılay” adlı çalışmasında Kızılayın tarihi gelişimini ve önemini ele alarak yorumlamıştır. Karal-Akgün (2012)’ün derneğin sürekliliğini incelediği ve önemine vurgu yaptığı, Akar ve Mezkit (2013)’in “Dünden Bugüne Türk Kızılayı ve 2023 Vizyonu” adlı araştırmasında dönemin dernek genel başkanı ile yapılan görüşme verilerine dayanarak Kızılayın geçmişi, günü ve geleceğiyle ilgili genel bir değerlendirme yaptığı, Şimşek (2015)’in derneğin ilk kuruluş yıllarını ve teşkilat yapılanmasını incelediği çalışmalara rastlanmıştır. Şafak ve Özdiñ (2019), “Bir İranlı Devlet Adamının Gözüyle Kızılay: Ali Asgar Hikmet’in Türk Kızılayını Ziyareti” adlı çalışmasında bir hatıratan hareketle dönemin Kızılayının fiziki ve insani kapasitesini araştırmıştır. Kabadayı (2020)’nın Hilâl-i Ahmer Cemiyetine yapılan dış yardımları belgelere dayanarak incelediği bir araştırması mevcuttur.

Yapılan tüm araştırmalar incelendiğinde Kızılay hakkında yürütülen çalışmaların ağırlıklı olarak geçmişe yönelik yapıldığı, özellikle de savaş yıllarında yapılmış faaliyetleri inceleme amacı taşıdığı görülmektedir. Tarihi güçlü bir dernek olması nedeniyle geçmişe ayna tutmak amacıyla yapılan çalışmalar çok kıymetli ise de Kızılayın gerek büyüyen kapasitesi gerek günümüzde çok yönlü faaliyet alanlarında hizmet vermesi dolayısıyla mevcut durumunu ortaya koyan araştırmalara ihtiyaç bulunmaktadır. Dernek kaynaklarının önemli bir kısmı değerlendirildiği “eğitim” alanı ile ilgili sınırlı sayıda çalışma yapıldığı tespit edilmiştir. Özellikle dezavantajlı çocuklara sunduğu hizmet çeşitliliğini her geçen gün artıran Kızılayın yürüttüğü eğitim faaliyetlerinin, bu konuda yeni araştırmalar yapılması ihtiyacı doğurduğuna ve bu araştırmanın önemini arttırdığına inanılmaktadır.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ile verilerin toplanma ve analiz süreci açıklanmıştır.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden, betimsel araştırma yöntemleri arasında yer alan durum çalışması modelinden faydalanılmıştır. Durum çalışmaları, belli bir durumu “nasıl, neden” gibi sorulara cevap verecek şekilde inceleyerek duruma ilişkin sonuçlar ortaya koyma amacı taşıyan (Akkaş-Baysal ve Hoccoğlu, 2019; Büyüköztürk, Kılıç-Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2019; Yıldırım ve Şimşek, 2018), doğru tanımlama ve sınırlamalar yapıldığında derinlemesine bilgi sunan (Creswell, 2013, s.100), odaklanmış soru, gözlem ve kaynaklar kullanılarak gerçekleştirilen, özgün ve eğitim araştırmalarına uygun çalışmalardır (Aytaçlı, 2012; Ozan-Leymun, Odabaşı ve Kabakçı-Yurdakul, 2017; Parker, 2015). Çalışma kapsamında faydalanan durum modelini ise incelenecek kurumun birden fazla alt birimleri bulunması ve veri toplama sürecinde alt birimlerden faydalanılması dolayısıyla (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.301), “iç içe geçmiş tek durum deseni” oluşturmaktadır. Analiz alt birimlerini, ilgili kurumun genel merkezi ve şubeleri oluşturmaktadır. Araştırma durumunu Türk Kızılayın eğitime yönelik destek faaliyetleri oluşturmaktadır. Araştırma amacı doğrultusunda durum, temel eğitim ve ortaöğretim dönemlerini içine alan 3-18 yaş arası çocuklar özelinde ve 2019-2021 yılları arası yapılan faaliyetler ile sınırlanmıştır. Yaş aralığının belirlenmesinde faaliyetlerin en yoğun uygulandığı yaş grupları önceliklendirilmiş olup yıl aralığının belirlenmesinde güncel faaliyetleri inceleyebilmek önemsenmiştir.

3.2. Çalışma Grubu ve Dokümanlar

Araştırmamanın çalışma grubunu; Türk Kızılay Derneği merkez yönetiminde konu ile ilgili birimlerde görev yapan 13 yönetici ve dernek il şubelerini temsilen 7 şube yetkilisi olmak üzere toplam 20 kurum personeli oluşturmaktadır. Türk Kızılay teşkilat şeması ve üst yönetici yönlendirmeleri dikkate alınarak, konu ile ilgili veri toplanabilecek tüm birimler araştırılmış, ilgili kişilerin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir. İl şube yetkilileri belirlenirken her bölgeden ve eğitim faaliyetlerinin yoğun olduğu iller tercih edilmiştir. Bu noktada çalışma grubu ve doküman ölçütü olarak, 2019-2021 yılları arasında kurumda 3-18 yaş arası çocukların eğitimine yönelik faaliyet yürüten birimlerle ilgili kişilere ve dokümanlara ulaşılmış; amaçlı örnekleme türlerinden ölçüt örnekleme kullanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018, s.122). Nitel araştırmalarda güç analizinin örneklem yeterliliği ve konunun etkili bir şekilde ifade edilmesiyle sağlanabileceği belirtilmektedir (Başkale, 2016). Bu doğrultuda çalışmanın örneklem büyüklüğü araştırma sırasında planlananın üzerine çıkarak, görüşmeler konu ile ilişkili dolaylı da olsa bilgi sunabilecek kişiler de çalışmaya dâhil edilerek genişletilmiş ve verilerin doygunluğa ulaşması önemsenmiştir. Aynı zamanda ilgili tüm dokümanlarla desteklenmesi ve durumun derinlemesine ortaya konulması amaçlanmıştır. İlgili dokümanlar: katılımcılar tarafından paylaşılan ve kurum web sitesinde yer alan rapor, belge, bilgi ve materyalleri kapsamaktadır. Verilerin sunumunda kullanılan doğrudan alıntılarda genel merkez yöneticileri M1, şube yetkilileri Ş1 vb. şekilde kodlanmıştır. Çalışma grubuna ilişkin bulgulara Tablo 1’de yer verilmiştir.

Tablo 1.

Katılımcıların Demografik Özellikleri

Değişken	Kategori	f
Cinsiyet	Erkek	13
	Kadın	7
Görev Yılı	0-5	5
	6-10	8
	11-15	4
	16 ve üzeri	3
Öğrenim Durumu	Lisans	14
	Yüksek Lisans	5
	Doktora	1
Lisans Mezuniyet Alanı	İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	9
	Eğitim Fakültesi	4
	Fen Edebiyat Fakültesi	3
	Güzel Sanatlar Fakültesi	2
	İletişim Fakültesi	1
	Mühendislik Fakültesi	1

Tablo 1’de ifade edildiği üzere katılımcıların demografik bilgileri incelendiğinde, çoğunun erkek olduğu, görev yıllarına bakıldığında belirgin bir fark görülmediği ancak ağırlıklı olarak 6-10 yıllık süre zarfında kurumda görev yapanların fazla olduğu, öğrenim durumu seviyesinin lisans ağırlıklı olduğu ve çoğu katılımcının iktisadi ve idari bilimler fakültesi mezunu olduğu görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırma verileri, görüşme (mülakat) ve doküman incelemesi (arşiv taraması, belge incelemesi) yöntemlerinden faydalanılarak elde edilmiştir. Görüşme yöntemi: deneyimlerin anlamlandırılmaya çalışıldığı, pek çok araştırma yöntemine göre daha doğru, özel ve derin bilgilere ulaşmayı sağlayan bir nitel araştırma yöntemidir (Türnüklü, 2000). Görüşmelerde kullanılan, yarı yapılandırılmış sorulardan oluşan form (Bak. Ek-1) araştırmacı tarafından hazırlanmış olup formun araştırma kapsamına ve bilimselliğe uygunluğu hakkında, biri araştırılan kurum içinden olmak üzere beş uzman görüşü alınmıştır. Doküman incelemesi; yazılı, görsel ve fiziksel materyalleri içeren ve zengin veri sunan (Kıral, 2020; Durdu, 2016), araştırma amaçlı üretilmemiş olması dolayısıyla daha güvenilir olduğu vurgulanan (Merriam, 2018, s.145) veri toplama yöntemidir. Araştırma kapsamında doküman olarak: görüşme sağlanan kişilerin paylaştıkları rapor, materyal ve belgelerin yanında Kızılay resmî web sitelerinin taraması yapılmıştır. İlgili kurumda eğitim faaliyetleri yürüten birimlerin her biri ile ayrı ayrı görüşmeler gerçekleştirildiğinden, kişilerin kendi çalışma alanlarına ilişkin güncel dokümanları paylaşımları sağlanmıştır. Özellikle eğitim araştırmalarında, belgelerin geçmişi yansıtması ve geleceğe taşınmasının önemi dolayısıyla tercih edilmesi gerektiği ifade edilmektedir (Beltekin, 2018). Bu amaçla doküman olarak; kuruma ait stratejik planlar, yıllık faaliyet raporları, mevzuatlar gibi, daha çok resmî kabul niteliği taşıyan dokümanların araştırmaya dâhil edilmesi önemsenmiştir.

3.4. Verilerin Toplanma Süreci

COVID-19 salgını nedeniyle görüşmelerin uzaktan çevrimiçi platformlardan yapılması, dokümanların mail yolu ile materyallerin kargo yolu ile temin edilmesi

sağlanmıştır. Görüşmelerde katılımcıların gönüllülüğü esas alınmış olup görüşmeler katılımcıların izni ile video kayıt yöntemi ile kaydedilmiştir. Veriler doyum noktasına ulaşıncaya dek veri toplama süreci devam ettirilmiştir.

3.5. Verilerin Analizi

Görüşme verileri MAXQDA programı kullanılarak içerik analizi tekniği ile analiz edilmiştir. Creswell (2013, s.203), nitel veri analizinde bilgisayar programı kullanımının düzenli bir dosyalama, kodlara erişimde kolaylık ve analizin derinleşmesini sağladığını ifade etmektedir. İçerik analizi, yazılı ve sözlü verilerin kodlama yoluyla sayısallaştırılması ve analizi şeklinde tanımlanmaktadır (Balcı, 1995, s.225).

Veri analizi sürecinde öncelikle kayıt altına alınan görüşmeler metin haline getirilmiş ve bilgisayar programına aktarılmıştır. Araştırma sorularından hareketle, veri parçalarına kodlar verilerek kategoriler oluşturulmaya başlanmıştır. Oluşan geçici kategoriler veriler genişledikçe yeniden sınıflandırılmış, adlandırılmış, alt kategoriler oluşturulmuştur. Adlandırılmış birden fazla kategoriye dâhil olması gereken veriler ayrıştırılmış, benzer veriler bir araya getirilmiştir. Analiz sürecinde tümevarımsal bir yol izlenerek veriler doküman verileriyle genişletilmiş; elde edilen bulgular araştırma sorularına uygun şekilde, uzman görüşü de alınarak yorumlanmıştır.

3.6. Geçerlik ve Güvenirlik

Araştırma kapsamında birden fazla veri toplama yöntemi kullanmanın veri çeşitliliğini, bu sayede çalışmanın geçerliğini ve güvenirliliğini artıracakı düşünülerek (Merriam, 2018, s.206) görüşme ve doküman analizi yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Nitel verilerin sunulmasında sayısal analizin anlamlı olduğu durumlarda güvenirliliği arttırdığı, buna nazaran verilerin doğrudan okuyucuya sunulmasının güvenirliliği daha fazla desteklediği ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek 2018). Bulguların rakamlarla değil sözcüklerle ifade edilmesi uygun görülmektedir (Merriam, 2018, s.17). Bu düşünceden hareketle araştırmada veri sıklığı (frekans) bilgisi yalnızca anlamlı görülen bulgulara paylaşılmış olup bulgular sıkça doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Nitel araştırmalarda iç geçerlik ve

inanırlığın arttırılmasında gerekli görülen (Merriam, 2018, s.207) katılımcı doğrulaması gerçekleştirilmiş, görüşme metinleri ve ulaşılan bulgular katılımcılarla da paylaşılarak görüş ve onayları alınmıştır. Görüşmelerin video kaydı sırasındaki kalitesinin ve metne dönüştürülmesi sürecindeki hassasiyetin güvenilirliği artıracağı önerisi (Creswell, 2013, s.255) önemsenmiştir. Analiz sürecinde verilerin tutarlı ve kapsayıcı şekilde, okuyucu tarafından rahat anlaşılabilir olmasına özen gösterilmiş; görüşmelerde ve dokümanlarda kasıtlı verilerden kaçınılmıştır (Cohen, Manion & Morrison, 2021). Ratcliffe (1983)'in ifadesiyle araştırmacı öznelliğinden uzak durularak “verilerin kendi kendine konuşmasına” izin verilmeye çalışılmıştır.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın problem cümlesini oluşturan “Eğitimde sosyal adalet çerçevesinde Türk Kızılayın eğitime destek faaliyetleri nelerdir?” sorusundan hareketle ulaşılan bulgular alt problemler doğrultusunda incelenmiştir.

4.1. Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın birinci alt problemini oluşturan “Türk Kızılay eğitime destek amacıyla hangi faaliyetleri gerçekleştirmektedir?” sorusu doğrultusunda katılımcılara, Kızılayın yöneticisi oldukları birimde/şubede çocukların eğitimlerine destek olmaya yönelik hangi faaliyetlerin gerçekleştirildiği ve yakın tarihte hangi faaliyetlerin gerçekleştirilmesinin planlandığı soruları sorulmuştur. Bulguları sosyal adalet bağlamında değerlendirebilmek amacıyla özellikle dezavantajlı durumdaki çocuklara yönelik faaliyetleri ve tüm çocuklara yönelik faaliyetleri ayrı ayrı değerlendirmeleri istenmiş, mevcut faaliyetlere ilişkin bulgular bu bağlamda iki grupta incelenmiştir. Tablo 2’de ilk grup olan dezavantajlı çocuklara yönelik sunulan faaliyetlere yer verilmiştir.

Tablo 2.

Dezavantajlı Çocukların Eğitime Yönelik Destek Faaliyetleri

Dezavantaj Grubu	Faaliyet
Mülteci Çocuklar	Burs yardımı (şartlı eğitim yardımı)*,****
	Kurs/etüt desteği
	Mentorluk desteği
	Türkçe dil eğitimi
	Psiko-sosyal uyum ve eğitim faaliyetleri
	Bireysel rehberlik hizmeti
	Teknolojiye ulaşım fırsatları sunulması
	Okul kıyafet yardımı
Yetim Çocuklar	Mobil eğitim merkezleri hizmeti
	Burs yardımı*,**
	Kurs/etüt desteği
	Materyal desteği
	Mentorluk desteği (uzun süreli)
	Sağlık yardımı desteği (eğitimleri amacıyla)

	İhtiyaca yönelik ayni yardım desteği Kariyer kampları İhtiyaca yönelik ayni yardım desteği Sportif gelişim/faaliyet imkânları
Ekonomik Yardıma Muhtaç Çocuklar	Burs yardımı*, **, ***** Kurs/etüt programları Kitap yardımı Kırtasiye yardımı*, **, ***** Teknolojik ihtiyaçlarının temini (tablet vb.) **, ***** Okullarının bakım, onarım ve donatımı*, **, *****
Suçta Sürüklenmiş Çocuklar	Burs yardımı* Eğitim alanlarının iyileştirilmesi Rehabilitasyon alanları oluşturulması (bahçe vb.) Sanat, spor, oyun alanları tefrişatı Meslek edindirme kursları Sosyal gelişimlerine yönelik etkinlikler
Özel Eğitime Muhtaç Çocuklar	Okullarda özel eğitim sınıfı tefrişatı*, **, ***** Çizgi filmlere işaret dili eklenmesi*** Sosyalleşmeleri için toplu faaliyetler düzenlenmesi
Korunmaya Muhtaç Çocuklar	Okul öncesi kitap materyalleri gönderimi Mentorluk desteği Kariyer rehberlik eğitimleri
Hastanede Tedavi Gören Çocuklar	Hastane içinde eğitim alanları oluşturulması Okul öncesi kitap materyalleri gönderimi Psikolojik destek faaliyetleri
Hükümlü Anne Yanında Kalan Çocuklar	Okul öncesi kitap materyalleri gönderimi*, *** Oyuncak gönderimi Cezaevi içerisinde eğitim ve oyun alanları tefrişatı
Savaş ve Afet Mağduru Çocuklar	Geçici eğitim alanları kurulumu

* Eğitim Genel Bağı (Kızılay, 2022k)

** 2021 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022s)

*** 2019 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022r)

**** 2021 Yıl Sonu Değerlendirme Sunumu (Kızılay, 2022v)

Tablo 2’de yer verilen dezavantajlı çocukların eğitime yönelik faaliyet çeşitleri incelendiğinde, dezavantaj gruplarının: mülteci çocuklar, yetim çocuklar, ekonomik yardıma muhtaç çocuklar, suçta sürüklenmiş çocuklar, özel eğitime muhtaç çocuklar, korunmaya muhtaç çocuklar, hastanede tedavi gören çocuklar, hükümlü anne yanında kalan çocuklar ve savaş/afet mağduru çocuklar olmak üzere 9 kategoriden oluştuğu görülmektedir. İlgili kategorilere ait temalar incelendiğinde en fazla faaliyet çeşitliliği sunulan dezavantaj grubunun mülteci çocuklar olması dikkat çekmektedir. Mülteci çocuklara yönelik ayni ve nakdî pek çok program yürütüldüğü, dezavantajlı gruplar içerisinde en çok yoğunlaşılan grubun bu çocuklar olduğu, “toplum

merkezleri” adlı bir yapılanmayla gerçekleştirilen bu faaliyetlerin 16 ilde 33 faaliyet alanında hizmet sunduğu ilgili yöneticilerce (M1) ifade edilmiştir. Faaliyet alanlarının “geçici barınma merkezleri, toplum merkezleri, çocuk-gençlik merkezleri ve mobil ekipler” şeklinde dört ayrı model olarak yapılandığı görülmektedir. Mülteci öğrencilerle ilgili temel amacın: *okula kazandırılmaları, okula devam sürelerinin artırılması, sosyal uyumlarının sağlanması ve sosyal becerilerinin geliştirilmesi olduğu* dile getirilmiştir (M1). Özellikle “şartlı eğitim yardımı” adı altında uzun yıllardır sürdürülen nakit destek programı önemli görülmekte ve ilgili yöneticilerce şu şekilde ifade edilmektedir:

“Mülteci çocuklar için, UNICEF’le birlikte yürüttüğümüz şartlı eğitim yardımı programımız var. Türkiye’de bulunan geçici ve uluslararası koruma altındaki ailelerin eğitim sürecindeki çocuklarına nakdi yardımlar yapılması şeklinde. Düzenli ve çok yönlü bir program.” (M11)

Faaliyet içerikleri değerlendirildiğinde, farklı dezavantajlı gruplara yönelik sunulan ortak hizmetin burs desteği ve kurs/etüt desteği olduğu görülmektedir. Söz konusu faaliyet şu şekilde ifade edilmiştir:

“En büyük eğitim desteklerimiz burs yardımlarımız. Ben 15 yıldır bu görevdeyim çok daha eskiye dayandığını biliyorum. 9 ay boyunca özellikle çok başarılı çocukların eğitim hayatlarına devam edebilmeleri adına ilkokuldan başlayıp üniversiteyi bitirene kadar maddi yardımda bulunuyor, bunu hiçbir karşılık beklemeden yapıyoruz.” (Ş1)

Bir diğer dezavantaj grubu olan yetim çocuklara yönelik sunulan faaliyet alanlarının diğer gruplarla kıyaslandığında daha zengin olduğu, bu çocukların eğitimleriyle ilişkili tüm ihtiyaçlarına cevap verilmeye çalışıldığı şu şekilde ifade edilmektedir:

“Çocukla konuşuyoruz, soruyoruz, sen okulu bırakmak istiyormuşsun, neden bırakmak istiyorsun? diye. ‘Çünkü ben bir saat yol yürüyorum.’ diyor. Ona yol yardımı bağlıyoruz mesela ya da sağlık yardımları var benim başım ağrıyor, diyor. Sorguladığımızda bakıyoruz ya dişi çürük ya gözü görmüyor, doktora götürüyoruz. Matematikim kötü diyor kurs aldırıyoruz. Eğitimini engelleyecek sorunları çözüyoruz, ihtiyacı neyse onu temin etmeye çalışıyoruz. Desteği uzun vadeli planlıyoruz.” (M12)

Türk Kızılay 2020 Faaliyet Raporu’nda (Kızılay, 2022ş), yetimlere yönelik pilot uygulama aşamasında olan Kılavuz Kaptan Yetim Destek Projesi’nden *“Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı okullarda bulunan yetimlere kılavuz kaptanlık görevini üstlenecek gönüllü rehberlik öğretmenleri aracılığıyla çocukların ihtiyaçlarını tespit ederek; bölgedeki ilgili şube ile çocuklara psikososyal, eğitsel, ekonomik, ayni ve nakdi, sosyal ve kültürel ihtiyaçları konusunda destek sağlamak amacıyla hazırlanmış bir projedir.”* şeklinde söz edilmektedir.

Hizmet çeşidi belirlenirken dezavantaj durumunun gerektirdiği eğitim ihtiyaçlarına yönelik faaliyetler planlandığı, faaliyetleri çocukların ihtiyaçlarının şekillendirdiği ifade edilmektedir. Buna ilişkin bir katılımcının ifadesi şu şekildedir:

“Çocuğun eğitim anlamında neyden eksik kaldığı, neye ihtiyacı olduğu bizim için belirleyici. Örneğin, cezaevindeki evlatlarımız okuldan uzak kalıyorlar onlar için meslek edinme kurslarımız oluyor, eğitim alıyorlar. Çıktıktan sonra en azından bir altın bilezikleri olsun diye.” (Ş4)

Türk Kızılay 2021 Faaliyet Raporu’nda (Kızılay, 2022ş), Ceza İnfaz Kurumu Suça İtilmiş Çocuklar Projesi kapsamında yapılan çalışmalardan *“Suça itilmiş çocukların bulunduğu eğitim evlerindeki olumsuz şartlar giderilerek etkin zaman geçirebilmeleri için gelişimlerinin desteklenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda mesleki kurslar, görüntülü görüşme hizmeti, yaşam ortamlarının iyileştirilmesi vb. faaliyetler gerçekleştirilmektedir.”* ifadeleri ile söz edildiği görülmektedir.

Türk Kızılay 2019-2020-2021 Konsolide Faaliyet Raporu’nda yer verilen aşağıdaki ifadelerden, kurumun eğitim faaliyetlerinde dezavantajlı grupları önceliklendirdiği anlaşılmaktadır.

“Kızılay, herkesin eğitime erişimine destek olması kapsamında eğitim ve öğretime dair kurumları ve öğrencileri desteklemekte, dezavantajlı toplumsal kesimler için eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak uygulamalar geliştirmekte, faaliyet alanlarında elde edilen bilgi, deneyim ve yöntemi yaygınlaştırmakta, toplumda olumlu yönde davranış değişikliklerini oluşturmak ve toplum direncini arttırmak için eğitim ürün ve içeriklerini güçlendirmektedir.” (Kızılay, 2022p)

Kızılayın çocukların eğitimine destek faaliyetleri ile ilgili önceliğinin dezavantajlı gruplar olduğu, faaliyet çeşitleri incelendiğinde de çoğu hizmetin bu gruba yönelik planlandığı görülmektedir. Ancak bunun yanında tüm çocuklara hitap eden faaliyetleri de bulunmaktadır. Bu faaliyetlere Tablo 3’te yer verilmiştir.

Tablo 3.

Tüm Çocukların Eğitime Yönelik Destek Faaliyetleri

Faaliyet Türü	Faaliyet İçeriği
Kızılay Haftası Etkinlikleri (29 Ekim-4 Kasım Haftası)	Kızılaycılık ile ilgili bilgilendirme ve bilinçlendirme eğitimleri***** Fuar/şenlik gerçekleştirilmesi Okullara afiş dağıtımı Örnek teşkil eden kişilerle çocukların buluşturulması
Kızılay Çocuk Haftası Etkinlikleri (23 Nisan Haftası)	Şenlik/eğlence ortamları oluşturulması Yarışmalar düzenlenmesi Hediye dağıtımları

Materyal Gönderimi	Kitaplar (afet, ilk yardım bilinci vb. yönelik) *,*****,***** Okul öncesi aktivite/boyama kitapları* Farkındalık afişleri* Dijital eğitim içeriği materyalleri* Zeka oyunları (yapboz, kutu oyunu vb.) ** Etkinlik takvimleri*****,*****
	Mahremiyet eğitimi İlk yardım eğitimleri Psikolojik ilk yardım eğitimleri Afet bilinci eğitimleri Sağlıklı yaşam eğitimleri Sportif eğitimler Sınav ve stres yönetimi Ergenlik Çatışma çözme Zorlu olaylar sonrası stres tepkileri Çocuk üniversitesi eğitimleri (üniversite tanıtımları)*****
	Eğitimler Verilmesi***** *****
	Çizgi Film/ Videolar***
	Kızılayı tanıtıcı çizgi filmler Afet bilinci eğitimine yönelik çizgi filmler İlk yardım eğitimine yönelik çizgi filmler
Gençlik Kampları*****	Tematik kamplar (yazarlık kampı vb.) İlk yardım eğitimleri Afet bilinci eğitimleri
Okul Yapımı ve Onarımı	81 ilde 81 anaokulu yapımı (inşa ve donatımı)***** Kütüphane yapımı***** Anaokullarının donatım, materyal, temizlik vb. ihtiyaçlarının karşılanması Okul inşa ve donatımları*****
Kan Bağışçısı Kazanımı Faaliyetleri	Okullarda kan bağıışı bilinci eğitim verilmesi Okullarda kan bağıışı kampanyaları yürütülmesi
Uygulama Faaliyetleri	Mesleki eğitim uygulama ortamları oluşturulması *** Çadır kurulumu uygulaması Yamaç paraşütü etkinliği Hayvan barınağı oluşturma etkinliği

* Kızılay Haftası Web Sitesi (Kızılay, 2022i)

** Kitaplık ve Zekâ Sınıfları Projesi (Kızılay, 2022m)

*** Şenlendirme Projeleri (Kızılay, 2022l)

**** 2019 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022r)

***** 2019 Yılı Güvenli Yaşam Takvimi, Kızılay (2022t)

***** 2020 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022s)

***** 2021 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022ş)

***** 2019 Türk Kızılay Genel Eğitim Raporu. Kızılay (2022e)

***** 2020 Türk Kızılay Eğitim Programları Kataloğu, Kızılay (2022ü)

***** 2021 Yıl Sonu Değerlendirme Sunumu (Kızılay, 2022v)

Tablo 3’te yer alan tüm çocuklara yönelik gerçekleştirilen faaliyetler incelendiğinde, akademik destekten çok sosyalleşme, dayanışma, yardımlaşma vb. değerler eğitime yönelik hizmet çeşitleri bulunduğu görülmektedir. Bu amaçla özellikle her yıl 29 Ekim-4 Kasım aralığındaki Kızılay Haftaları değerlendirilmekte, bu haftalarda faaliyetlerin yoğunlaştığı şu şekilde ifade edilmektedir.

“Rutin dönemde bütün yıl boyunca ve özellikle Kızılay Haftası’nda çocukların Kızılay ile ilgili bilinçlendirme hatta sadece Kızılay ile ilgili değil sivil toplum hareketleri, yardımlaşma, gönüllülük, bağış ve toplumsal dayanışmayı destekleyecek içerikteki bilgilendirme çalışmalarını yürütüyoruz tüm Türkiye genelinde. Ancak Kızılay Haftası’ndaki bilgilendirme çalışmaları daha yaygın.” (M4)

Bunun yanında çocuklara hediye edilmek üzere üretilen basılı ve dijital materyallerin de aynı amaca hizmet etmek üzere kazandırılması hedeflenen davranış ve değerlere yönelik olarak hazırlandığı, önceliğin bu hizmetler olduğu görülmektedir. Tüm bu faaliyetlerin amaçları incelendiğinde ahlaki ve toplumsal değerleri desteklemenin yanında çocuklarda Kızılaycılık bilgisi ve bilinci oluşturmak, onları ilerde birer Kızılay gönüllüsü olmaları için teşvik etmek hedefinin ön planda olması dikkat çekmektedir. Hatta yapılan okul tadilatları, anaokulları vb. hizmetlerde dahi önemli bir amacın Kızılay’ı tanıtmak olduğu vurgulanmaktadır. Bu amaç M2 kodlu katılımcı tarafından *“Ürettiğimiz materyaller ve yaptığımız faaliyetler sayesinde çocuklar Kızılayı tanımış oluyorlar.”* şeklinde, M8 kodlu katılımcı tarafından *“Örneğin burs verdiğimiz çocuğun zihnine Kızılaya dair olumlu bir kurumsal algı oluşuyor.”* denilerek ifade edilmiştir.

Kızılayın tüm hizmetlerde görsel ve dijital materyal kullanımına önem verdiği dile getirilmiştir. Buna yönelik hazırlanan materyal ve içeriklere herkesin ulaşmasını sağlamak amacıyla oluşturulmuş bir mikro site bulunmaktadır. Şube, okul, öğretmen ve öğrencilerin ihtiyaç duyabilecekleri bilgi, belge, kitap, video, afiş ve sunumlara söz konusu siteden ulaşabildiği görülmektedir (Kızılay, 2022).

Dikkat çeken bir diğer faaliyet, kan bağışçısı kazanımı faaliyetleridir. Kızılayın önemli bir hizmet kolunu oluşturan kan temini ile ilgili çocuklarda farkındalık oluşturmaya yönelik yapılan çalışmalar, geleceğe yatırım olarak değerlendirilmektedir. Kızılay, çocukları konu ile ilgili bilinçlendirerek, onlara yaşantılar sunarak ve velileri de örnek olacak şekilde bu faaliyete dâhil ederek geleceğin kan bağışçılarının yetiştirilmesini hedeflemektedir. Söz konusu faaliyetle ilgili ayrıntılar şu şekilde ifade edilmiştir:

“MEB ile geleceğin kan bağışçılarının yetiştirilmesi ile ilgili genel bir protokolümüz var. İlk orta ve lise çağılarındaki öğrencilerimize yönelik ayrı ayrı programlarımız oluyor. İlk ve ortaokulda daha çok bilgilendirme ve çocukların kahramanlıkla, hayat kurtararak etraflarını nasıl etkileyebilecekleri ve insanlara nasıl örnek olabilecekleri ile ilgili eğitimler veriyoruz, kendilerine ve ailelerine yönelik. Lisede hedefimiz yarının yetişkinleri olacaklar düşüncesiyle bilinçli ve gönüllü kan bağışçısı kazanımı. Kan bağışının insani bir görev olduğu bilinci kazandırmayı amaçlayan bir farkındalık kazandırma çalışması. Her iki gruba yönelik, okul bahçelerinde velilerden kan bağışı aldığımız etkinlikler yapıyoruz.” (M10)

Değer ve pratik bilgi kazanımına yönelik uygulama içeren faaliyetlerin ise genel merkez planlamasıyla değil daha çok şubelerce gerçekleştirildiği görülmektedir.

Tablo 2 ve Tablo 3’te yer alan faaliyetler kurum tarafından uygulanmakta olan faaliyetler olup, ayrıca araştırma kapsamında yöneticilere yakın tarihte uygulanması planlanan faaliyetlerin neler olduğu sorusu da yöneltmiştir. Veri toplama sürecinde yaşanan pandemi dolayısıyla ertelenmiş faaliyetlerin önemli olabileceği düşünülerek edinilen bu bulgular Tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.

Yakın Gelecekte Gerçekleştirilmesi Planlanan Eğitime Destek Faaliyetleri

Faydalancı Grubu	Faaliyet Kapsamı
Mülteci Çocuklara Yönelik Planlanan Faaliyetler	Türkçe dil desteğini faaliyetlerinin tüm illerde yaygınlaştırılması Eğitimlerin faaliyet alanlarının zenginleştirilmesi ve tüm illerde uygulanmasının sağlanması Şartlı eğitim yardımının kesintisiz devamının sağlanması Üstün yetenekli mülteci çocukları keşfetmeye ve yeteneklerini (resim, müzik, spor vb. alanlarda) geliştirmeye yönelik çalışmalar yapılması Spor alanlarına yönelik kurslar açılması
Dezavantajlı Çocuklara Yönelik Planlanan Faaliyetler	Yetim Çocuklara Yönelik Planlanan Faaliyetler Yetimler için kariyer kampları düzenlenmesi Yetimlere yönelik staj ve istihdam fırsatları oluşturulması Yetim Destek Projesi’nin yaygınlaştırılması Yetimlere grup mentorluk çalışmaları gerçekleştirilmesi
Özel Eğitime Muhtaç Çocuklara Yönelik Planlanan Faaliyetler	Engelli çocuklara yönelik “engelli kulübü” çalışmasının başlatılması, çeşitli eğitim materyal ve programlarının hazırlanması, tüm illerde hizmete sunulması Özel eğitime ihtiyaç duyan çocukların rehabilitasyon merkezi ücretlerinin karşılanması Bilim ve sanat merkezlerinde bilişim atölyeleri tefrişatı yapılması

Diğer Dezavantajlı Çocuklara Yönelik Planlanan Faaliyetler	Eğitim bursları sisteminin yapılandırılması ve yaygınlaştırılması (mevzuat güncellemeleri, e-sistemler oluşturulması, akran eğitimleri, mentorluk sistemi kurulması vb.) *,*** Suçla itilmiş çocuklar için yapılan atölye sayılarının artırılması Hükümlü anne yanında kalan çocuklar için yapılan oyun alanlarının sayısının artırılması Onkoloji hastanesindeki çocuklara yönelik etkinlikler düzenlenmesi Farklı dezavantaj gruplarına hitap edebilecek hediye materyaller geliştirilmesi Karavanlarla köy ziyaretleri yaparak eğitim farkındalığı ve bilinçlendirme çalışmaları yapılması Şubelerde gerçekleşen etüt çalışmalarının hitap ettiği öğrenci sayısını artırılması
Tüm Çocuklara Yönelik Planlanan Faaliyetler	Eğitim kurumları kurulması* Çocuklara yönelik hazırlanan ilk yardım ve afet eğitimi videolarının güncellenmesi* Mevcut matbu kitap materyallerinin geliştirilerek dijital hale getirilmesi*,** Mevcut dijital materyallerin çevirilerinin yapılarak altyazı seçeneği sunulması Şu anda yetişkinlere hizmet veren “gönüllüol” web sitesindeki eğitimlerin çocuk seviyesinde de planlanarak sunulması, bu sayede çocuk kulüpleri aracılığıyla çocuk gönüllüler oluşturulması Anaokulu yapımı projesinin 81 ile ulaşmasının sağlanması Kızılay Haftası’nda yapılan faaliyetlerin zenginleştirilmesi Kırtasiye yardımının ülke geneline yayılmasının sağlanması Çocuklar için eğlenceli e-içerikler üretilmesi; arama kurtarma, aile afet planı vb. eğitim uygulamaları geliştirilmesi E-öğrenme sistemlerinin çocuklar tarafından kullanılmasının sağlanması Kızılayla ilgili öğeler barındıran bir kutu oyunu tasarlanması Kızılayı anlatacak senaryolar oluşturarak drama yöntemiyle çocuklara anlatılmasının sağlanması

* Kızılay 2021-2030 Stratejik Planı (Kızılay, 2022f)

** 2020 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022s)

*** 2021 Yıl Sonu Değerlendirme Sunumu (Kızılay, 2022v)

Tablo 4 incelendiğinde yakın gelecekte gerçekleştirilmesi planlanan faaliyetlerin ağırlıklı olarak mülteci çocuklar, yetim çocuklar ve özel eğitime muhtaç çocuklar ile ilgili olduğu görülmektedir. Tüm çocuklara yönelik gerçekleştirilmesi hedeflenen faaliyetlerin çoğunlukla dijital içeriklerin zenginleştirilmesine yönelik olması dikkat çekmektedir. Yetim destek ve Kızılay burs sistemi oluşturulmasının ön planla olduğu; her iki konuda da entegreli sistemler kurulması, yazılımlar geliştirilmesi, mevzuat zemininin hazırlanması, pilot uygulamalar gerçekleştirilmesi vb. çalışmalar yürütüldüğü ifade edilmektedir. Burs sisteminde sürekli burs, tek seferlik destek, kısa süreli amaca yönelik destek (örneğin bir araştırma çalışması için) vb. farklı burs çeşitleri yapılanmasının planlandığı şu şekilde dile getirilmiştir:

“Burs hizmetiyle ilgili koordinasyon eksikliği vardı. Bunu düzenlemek adına Sosyal Hizmetler Direktörlüğü olarak Eğitim Akademi Başkanlığı ile birlikte çalışıyoruz, bunu standart hale getirmeye çalışıyoruz. Mevzuat çalışmaları var, ihtiyacın nasıl belirlenip başvuruların nasıl yapılması gerektiği ile ilgili bir standartlaştırma çalışmaları yapıyor. Bununla ilgili yazılım sistemi geliştiriliyor, sistemden başvuru alınıp sürecin öyle değerlendirilip bunun takibinin yapılması planlanıyor ve bu burs verdiğimiz öğrencilerin de ileride bir Kızılaycı olması gibi bir hedef var.” (M3)

Yetim çocuklara destek verilmesini içeren projeye ilişkin paylaşılan bilgilerden bazıları şunlardır:

“Kurumumuzun yeni ve büyük bir projesi olan Yetim Destek Projesi var. Yetim çocuklarımıza aynı nakdi yardımın yanında mentorluk yaparak hayat boyu yanlarında olmaya çalışacağız. Bir kere yardım yapıp bırakmayacağız. Kendi kendini idare eder duruma gelene kadar ihtiyaç duydukları konularda yardım edeceğiz. Örnek bir proje olacak.” (M3)

Planlanan faaliyetlerin gerçekleştirilmesi yolundaki engellerin: pandemi nedeniyle süren kısıtlamalar, iş yoğunluğu, kaynak yetersizliği vb. olabildiği görülmektedir. Özellikle şubelerde bu sorunların daha belirgin olduğu dikkat çekmekte, durum bir şube yetkilisi katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmektedir:

“Hepimizin iş yoğunluğu o kadar tuhaf ki pandemi nedeniyle ramazan döneminde vesaire vesaire bir türlü olmadı, birilerinin önden gitmesi gerekiyor.” (Ş3)

Türk Kızılay 2021-2030 Stratejik Planı’nda, kurum tarafından yakın gelecekte yapılması planlanan eğitime ilişkin hedeflerin “eğitim kurumları kurmak ve geliştirmek” odak noktası ile aşağıdaki şekilde özetlendiği görülmektedir.

“Türk Kızılay herkes için kapsayıcı ve nitelikli eğitimin başarılması, eğitim ve öğretime dair kurumların ve öğrencilerin desteklenmesi, dezavantajlı toplumsal kesimler için eğitimde fırsat eşitliğini sağlayacak uygulamalara destek olunması, faaliyet alanlarında elde edilen bilgi, deneyim ve yöntemin yaygınlaştırılması, toplumda olumlu yönde davranış değişikliklerinin oluşturulması ve toplum direncinin artırılması için eğitim ürün ve içeriklerinin güçlendirilmesi, Kızılay misyon alanlarına yönelik eğitim kurumları kurmayı ve bu eğitim kurumlarını geliştirmeyi hedeflemektedir.” (Kızılay, 2022f)

4.2. İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmmanın ikinci alt problemini oluşturan “destek faaliyetlerinin nasıl gerçekleştiğine” ilişkin sorular kapsamında “hizmet sunulacak faydalanıcıların seçiminde hangi kriterlere dikkat edildiği, kaynağın nasıl sağlandığı, hangi kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapıldığı, faaliyetlerin ortaya çıkışında hangi ihtiyaç analizi yöntemlerinden faydalandığı, faaliyetlerde görevlendirilen kişilerin seçimi, eğitimleri ve denetimlerinin nasıl yapıldığı, faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde şubelerin rolü ve hizmetlerin sürdürülebilirliğini sağlamak için neler yapıldığı” sorularına cevap aranmıştır. Bu kapsamda ilk soru olarak katılımcılara faydalanıcıların seçiminde dikkat edilen kriterlerin neler olduğu sorulmuş olup ulaşılan bulgular Tablo 5’te paylaşılmıştır.

Tablo 5.

Hizmet Sunulacak Çocukların Seçim Kriterleri

Kriter Grubu	Kriter
Bireysel Hizmetlerin Seçim Kriterleri	Yaş
	Şartlı bağışın özel şartını taşıyor olmak (Ör. mülteci, yetim vb.)
	Bağışçının özel tercihinin uygun olmak
	Ailenin sosyoekonomik düzeyi/yoksunluk seviyesi**
	Ailenin Kızılaydan sosyal yardım alıyor olması
	Çocuk ya da ailenin farklı bir kurumdan destek almıyor olması
	Kardeş sayısı
	Sosyal incelemeler (ev ziyareti gözlemleri)
	İhtiyacın aciliyet durumu
	Cinsiyet (kız çocuklar öncelikli)
	Adli sicil kaydı (yüz kızartıcı suç işlememiş olmak şart)
	Okul seviyesi (faaliyete göre öncelik değişiyor)
	Okul başarısı*
	Başarı azmi*
	Okul türü (mesleki ve teknik eğitim okulları öncelikli)
	Okula devam durumu
	Çocuğun geçmiş yaşantısına dair gözlemler
	Desteğin çocuğa fayda sağlama potansiyeli
	Sürdürülebilirlik potansiyeli
	Çocuğun gelecekteki gönüllülük potansiyeline dair kanaat
Toplu Okul Faaliyetlerinin Seçim Kriterleri	İşbirliği yapılan kişi ve kurumların yönlendirmeleri
	Şube yöneticilerinin/temsilcilerinin görüşleri
	Öğrenci sayısının fazlalığı
	Kapsayıcı, çok yönlü projeler dâhilinde talep olması
	Okul türü (yatılı bölge okulları öncelikli)
	Okulun bulunduğu çevrenin sosyoekonomik yapısı (kırsal kesim öncelik)
	Okulun risk durumu dolayısıyla oluşan ihtiyacı (Ör. deprem bölgelerinde deprem eğitimi verilmesi öncelik)
	Şubelerin ve İl Milli Eğitim Müdürlüklerinin yönlendirmesi

* Eğitim Genel Bağışı (Kızılay, 2022k)

** Türk Kızılay Sosyal Hizmet Politikası (2021)

Tablo 5’te yer verildiği üzere hizmet sunulacak çocukların seçim kriterlerinin bireysel faaliyetler ve toplu faaliyetlerde farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bireysel hizmetlerin seçim kriterleri incelendiğinde, kurumun yürüttüğü birbirinden çok farklı faaliyetler olduğundan her faaliyet için dikkate alınan kriter de farklılık göstermektedir. Örneğin burs hizmetinden faydalananak çocuklar belirlenirken başarı, azim, okul seviyesi/türü vb. faktörler dikkate alınmakta, mülteciler için öncelik okula erişim olduğundan tek kriterin okula devamlılık olduğu ifade edilmektedir. Gözlemler, çevre yönlendirmeleri, ihtiyaç seviyesi pek çok hizmet için ortak kriterler olarak görülmektedir. Seçim kriterlerinin yanında yardım miktarları belirlenirken farklı grupların (kız öğrenciler, mesleki eğitim alan öğrenciler vb.) farklı miktarlarda destek aldıkları da ulaşılan sonuçlar arasındadır. M7 kodlu katılımcı bu kriterlerden birini *“Lisede mesleki ve teknik eğitim veren okullardaki öğrencileri ağırlıklı desteklemek bu alana pozitif ayrımcılıkta bulunmak istiyoruz. Sebebi malum zanaat okullara azalan bir ilgi var bu ilgiyi artırmak bu sektörlerin ihtiyaç duyduğu istihdamın oluşmasına destek olmaya yönelik bir hedefimiz var.”* sözleri ile dile getirmiştir.

Seçim kriterleri arasında “yaş seviyesinin” bazı faaliyetlerde öncelik ya da eleme sebebi olabildiği görülmektedir. Bu durum şartlı bağışlarda daha fazla söz konusu olmaktadır. Genel olarak hizmetlerin okul öncesi eğitimin başladığı 3 yaşından itibaren sunulduğu ve lise eğitiminin sonuna kadar tüm çocukları kapsadığı görülmektedir. Ancak bazı faaliyetlerde bazı yaş gruplarına yoğunlaşıldığı ifade edilmektedir. Örneğin Kızılayı tanıtıcı ve farkındalık oluşturmaya yönelik kazanımların küçük yaşlarda edinilmesi gerektiği inancından hareketle bu faaliyetlerde okul öncesi ve ilkokul yaş grubuna, mültecilere dil eğitimi faaliyetlerinde ilkokul ve ortaokul yaş grubuna, burs hizmetlerde, yetim destek çalışmalarında ve kan bağışçısı kazanım faaliyetlerinde daha çok lise öğrencilerine ağırlık verildiği görülmektedir. Ancak neredeyse hiçbir faaliyet için yaş kriterinin kesin bir belirleyici olmadığı, özel durumlarda yaş kriterinde de esneklik sağlandığı, yaşa değil ihtiyaca odaklanıldığı ifade edilmiştir. Ağırlık verilmesi gereken yaş grupları ile ilgili yöneticilerin farklı görüşleri olduğu dikkat çekmektedir. Bu tespiti ilişkin bazı görüşlere aşağıda yer verilmiştir:

“Ağaç yaşken eğilir diyoruz ya, bu nedenle ilkokul ve ortaokula daha fazla eğilmemiz gerektiğini düşünüyorum.” (M9)

“Kurumsal yapıda asıl odaklanmamız gereken kısım anaokulu, ilkokul değil de özellikle yükseköğretim olmalı. Çünkü ciddi bir beyin gücüne ihtiyacımız var.” (M8)

Kriterlerin uygulanmasında standart sağlamak adına tüm birimler ve şubelerce dikkate alınan Sosyal Yardım Yönetmeliği bulunduğu ve faydalanıcıların belirlenmesi noktasında söz konusu yönetmeliğin esas alındığı ifade edilmiştir (M8). Özellikle ekonomik yoksunluk seviyesinin önemli olduğu hizmetlerde Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığının Kızılaya kısmen entegre edilmiş olan bütünleşik sistemlerinin (SOYBİS) kullanıldığı, beyanların doğruluğunun belgelerle teyit edildiği dile getirilmiştir. Bu konuda sıkıntı yaşanmadığını M13 kodlu katılımcı *“Doğru kişiyi bulmak çok zor olmuyor. Çok fazla ihtiyaç sahibi popülasyon var. Biraz kafanızı kaldırdığınızda doğru kişileri bulabiliyorsunuz.”* sözleri ile ifade etmiştir.

İşbirliği yapılan kişi ve kurumların yönlendirmeleri noktasında en doğru bilginin öğretmenlerden ve okul idarecilerinden alındığı şu şekilde dile getirilmiştir:

“En doğru bilgiyi öğretmenlerden alıyoruz. Yardım verilecek öğrenciyi, ailesinin durumunu en iyi okuldaki öğretmeni biliyor. Çocuğu her gün gören, değişimlerini gözlemleyen öğretmeni. Öğretmenden nokta atış hikâyeler gelir.” (Ş6)

Kriterlerin uygulanması noktasında şubelerin önemli bir rolü olduğu şu ifadelerle vurgulanmıştır.

“Kızılay yöneticileri doğru kişilerin tespiti açısından sahada çok önemliler. Çoğu yönetici pozisyonunda her yerdeler ve ihtiyacı gözleme şansları var.” (M8)

Toplu okul faaliyetlerinin seçim kriterleri incelendiğinde, genel merkeze yöneltilen materyal gönderimi vb. taleplerde istek kapsamının ve öğrenci sayısının dikkate alındığı, bu noktada kaynak durumuna göre hareket edildiği ancak şubelerden talep edilen eğitim sunumu ve bilgilendirme isteklerinin tamamına cevap verildiği bazı katılımcılar tarafından şu şekilde dile getirilmiştir:

“Münferit taleplere çok sıcak bakmıyoruz. Çok çocuğa ulaşmak ana hedefimiz olduğundan proje bazlı taleplere daha sıcak bakıyoruz.” (M2)

“Eğitim taleplerini elemiyoruz en fazla erteliyoruz, sürece yayararak talepleri mutlaka karşılıyoruz.” (Ş2)

“Talebe ölümüne cevap veriyoruz ama deseniz ki yeterli mi yeterli değil.” (Ş3)

Hizmet süreçlerinin bir diğer boyutunu oluşturan, ihtiyaç duyulan kaynağın sağlanması aşamasında faydalanılan yöntemlerin neler olduğuna ilişkin bulgulara Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6.

Kaynak Temin Yöntemleri

Kaynak türü	Kaynağın Sağlanma Yöntemi
Gelir Getirici Faaliyetler	Kuruma ait şirketlerin işletme karları Çeşitli kurumlara ücretli olarak sunulan eğitimler (Ör. ilk yardım eğitimi) Şube işletmeleri (Otopark, otel, düğün salonu vb.)
Gayrimenkul Gelirleri	Kira gelirleri***, ****, *****
Şartsız Bağışlar	Genel nakdî bağış***, ****, ***** Ayni Bağış***, ****, *****
Şartlı Bağışlar	Eğitime destek hizmetleri şartlı bağışı* Zekât bağışı** Yetim şartlı bağışı Belirli özel faaliyete yönelik şartlı bağış Hayırsever, ticari kurum, yerel yönetim vb. tarafından faydalanıcı tercihi olan şartlı bağışlar
İş Birliği ve Proje Gelirleri	Özel bir faaliyet için sağlanan fonlar Projeler özelinde sağlanan ulusal ve uluslararası fonlar Kan hizmetleri için Sağlık Bakanlığından sağlanan fon Şirketlerce sağlanan staj ve istihdam imkânı fırsatları Sponsorluk bağışları
	Genel merkezin yürüttüğü projelere hayırsever bularak sağlanan fonlar Sponsorluk bağışları

* Eğitim Genel Bağışı (Kızılay, 2022k)

** Zekât Şartlı Bağışı (Kızılay, 2022l)

*** Gayrimenkul Bağışları (Kızılay, 2022n)

**** Ayni Bağış (Kızılay 2022o)

***** Nakdî Genel Bağış (Kızılay 2022ö)

***** Türk Kızılay Bağış Politikası (2021)

Tablo 6’da görüldüğü üzere kurum için temel kaynakların: gelir getirici faaliyetler, gayrimenkul gelirleri, şartsız/şartlı bağışlar ile iş birliği ve proje gelirleri olduğu görülmektedir. Türk Kızılay Bağış Politikası (2021) metninde bağışların ayni, nakdî ve gayrimenkul bağışı olmak üzere üç farklı şekilde sağlanabildiği ifade edilmektedir.

Genel kaynak yönetimine dair, M2 ve M5 kodlu yönetici ifadelerine dayanarak şu bilgilere ulaşılmıştır. Kızılayın şirket işletme karlarıyla ve gayrimenkul gelirleriyle sağlanan kaynakları “öz kaynak” şeklinde tanımlanmaktadır. Kaynak planlamalarının strateji plandan hareketle yıllık bütçe planlamaları çerçevesinde şekillendiği görülmektedir. Her yıl yapılan ihtiyaç analizleri sonrası faaliyet

planlamaları ve gerekecek kaynak talebinin oluşturulduğu ifade edilmektedir. Gerekli durumlarda projeler ya da birimler arası kaynak aktarımı, ani gelişen durumlar için planlama esnekliği söz konusu olabilmektedir. Gelecek yıl içerisinde ihtiyaç duyulacak kaynak öngörüsünde bulunulurken ulusal ve uluslararası raporların, stratejik planların ve kalkınma planlarının analiz edildiği, toplumsal talep ve ihtiyaçların dikkate alındığı görülmektedir. Söz konusu durum aşağıdaki şekilde dile getirilmiştir.

“Kaynak planlamaları daha çok yıllık planlamalar çerçevesinde yapılıyor. Biz ağustos ayı itibarıyla bir genel yayın yaparız deriz ki 2020 yılında mesela 2021 yılı için eğitim kapsamında hangi çalışmaları hangi faaliyetleri yapmak istiyorsunuz diye bir analize çıkarız. Bu gerek anketle olur gerek direktörlüklerle bire bir yönetici görüşmeleri ile olur. Gerek beyaz yakalı ya da mavi yakalı görüşmeleri ile olur. Bir eğitim analizi formatımız var bu doğrultuda bir analiz yapıyoruz. Bu analizden çıkan sonuçlara göre bazılarını proje bütçelerinden bazılarını da kendi direktörlüğümüzün öz kaynağından sağlıyoruz.” (M2)

“Mesela sizin yıllık lojistik planlamanızda belki hedeflediğiniz birçok şey var ama o anda bir afet oluyor ve onu yapamıyorsunuz çünkü o lojistik hemen afete yöneliyor. Planladığınız bütçe hop diğer bütçeye aktarılabilir. Mesela yüz yüze 1000 kişiyle çok büyük bir grubun olduğu bir aktivite yapacaktınız. Ne oldu pandemi oldu dolayısıyla bu pandemiye evrilen o bütçe oradan alınarak pandemi koşullarına yönlendiren bir bütçeye dönüşebiliyor. Bizde bütçesel anlamda bu tarz değişiklikler çok kabul edilebilir değişiklikler. Çünkü değişen sosyal sorunlar ve bir afet kurumu olmamız, hızlı karar verme, anlık tepki vermeyi gerektirmesi nedeniyle bunlar bize çok alışageldik ve hepimizin çok sahiplendiği, bildiği süreçler.” (M2)

Her yıl düzenli olarak planlanan materyal üretimi vb. hizmetlerin gerekli bütçe hesaplanarak yıllık olarak öz kaynaktan ayrıldığı, Kızılayın stratejik hedeflerine bağlı olarak bütçe planlarında çocuklara yönelik payların mutlaka bulunduğu da ifade edilmiştir (M2). Şartlı bağışlar arasında çocukların eğitimi için kullanılan genel eğitim bağışı, faaliyet bağışları, burs bağışı ve zekât bağışları bulunmaktadır. Bağışların aynı ya da nakdî şekilde yapılabilirdiği görülmektedir. Bağış kaynakları sağlanma kanallarının SMS, web sitesi, 168 çağrı hattı olabildiği ya da elden makbuz karşılığı, posta çeki ile, mobil uygulamalar üzerinden ve şubelerin aracılığı ile gerçekleştirilebildiği görülmektedir (Kızılay, 2022k). Personel maaşlarının ve kurumsal giderlerin şirket gelirleriyle ve gayrimenkul kiralalarıyla sağlandığı, bağışların ise yalnızca ihtiyaç sahipleri için kullanıldığı aşağıdaki şekilde ifade edilmiştir.

“Bizlerin maaşları kurumun giderleri Kızılay maden sularının gelirleriyle veya gayrimenkul kiralalarıyla sağlanırken bağışlarla sadece ihtiyaç sahiplerinin ihtiyaçları sağlanmaktadır.” (M5)

Gayrimenkul gelirlerinin kullanımıyla ilgili ifade edilen bilgi şu şekildedir:

“Gayrimenkullerin tamamı genel merkeze aittir. Merkez, şubelerin varlıklarını sürdürebilmeleri ve gelir sağlamaları için şubeye kullanımını verir. Gayrimenkul gelirin %40’ı merkeze gider, %40’ını şube kullanır, %20’si bakım onarımı için saklanır.” (Ş6)

Mülteci çocukların eğitimine yönelik faaliyet fonlarının, özellikle en büyük payı kapsayan “şartlı eğitim yardımı” desteğinin tüm kaynağının yurtdışından, uluslararası fon sağlayıcılardan sağlanan kaynaklar aracılığıyla temin edildiği aşağıdaki şekilde dile getirilmiştir.

“Mülteci çocuklarla gerçekleştirilen bütün etkinlikler, personel gideri veya programın bütün yararlanıcılarına yönelik giderlerinin hepsi öz kaynak veya yerel kaynaktan değil UNICEF fonuyla sağlanıyor.” (M1)

“Hani diyorlar ya Suriyelilere para dağıtıyorlar diye. Durum şu. Birleşmiş Milletlerin bu geçici sığınmacılarla ilgili sağladıkları, söz verdikleri kaynakların bir kısmı Kızılay üzerinden ulaştırılıyor. Evet Suriyelilere yardım yapıyoruz, yapıyoruz da bu kaynağı uluslararası hem kaynak sağlayıcı, karar verici kuruluşlar veriyorlar. Yani bizim kimseden bağış toplayıp Suriyelilere harcamamız söz konusu değil. Hukuken de fıkhen de bu mümkün değil.” (M9)

“Bu fonlar belirlenirken Brüksel’de gerçekleşen uluslararası toplantılarda Türkiye delegasyonu girişimleri ve görüşmeler çerçevesinde sektörlere ayrılacak paylar belirleniyor biz orada çocuk eğitim fonlarının artırılmasına yönelik kurum ve ülke olarak savunuculuk yapıyoruz. Bunu gelecek için bir yatırım olarak görüyoruz her şeyin çocuklardan başladığını düşünerek.” (M11)

Uluslararası fonların ağırlıklı olarak göç ve insani yardım konularında sunulacak hizmetlere yönelik sağlandığı görülmektedir. Özellikle uluslararası sağlayıcılardan alınan bu fonların uzun vadede kullanılabilecek, farklı boyutlarda fayda sağlayacak, Türk çocukları da dolaylı olarak kapsayacak şekilde planlandığı şöyle ifade edilmiştir:

“Uluslararası fonların çoğu sığınmacılara yönelik kullanılmak üzere şartlı geliyor. Ama örneğin bazı çocuk oyun alanları için gelenler oluyor sığınmacıların yoğun oldukları bölgelerde açılması için, burada o bölgenin Türk çocukları da faydalanmış oluyor.” (M12)

Yine bazı fonların çok amaçlı kullanıma uygun şekilde değerlendirildiğine dair ifade aşağıdaki şekilde sunulmuştur.

“Bir koyundan iki post çıkarma durumlarımız oluyor şartlı kaynakları şart dışı kullanamıyoruz ancak kalıcı kazanç sağlayan projeler olduğunda kalan eser sonrasında da bizim için kullanılabilir olabiliyor. Örneğin Avrupa Birliği’nin bir fonu vardı, müracaat ettik. Bu fon aracılığıyla eğitim içeriklerini güncellemiş olduk. Sadece fon sağlayıcı kurumun sağladığı proje kapsamı için biz bu içerikleri üretmedik biz bu içerikleri dışarıda da kullanıyoruz şuan. Dolayısıyla bu da farklı bir kaynak temin yolu oluyor.” (M9)

Faaliyet odaklı kaynak planlaması yapılacağı zaman çocuklara yönelik olarak kullanılabilen zekât şartlı bağışının önemli bir kaynak türü olduğu, bu noktada dini şartlara hassasiyet gösterildiği şu şekilde ifade edilmektedir:

“Diyelim ki 0-6 yaş çocuklara yönelik bir projemiz var nakdî yardım yapacağız. Bu tamamen zekâtı karşılanabiliyor mesela yüz bin bütçem varsa sekiz yüz bini zekât bütçesinden karşılanıyor diyorum iki yüz bini öz kaynaktan. Çünkü zekâtın karşılanması için belli kurallara uyması lazım. Ama benim proje dâhilinde bir yol masrafı karşılamam gerekiyorsa bunu zekâtı karşılayamam bir yerden bir öz kaynak ayırmam gerekir.” (M3)

Kan bağışçısı kazanım faaliyetlerinin tüm giderlerinin Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanması dikkat çekmekte olup şu ifadelerle paylaşılmıştır:

“Bizim kaynak temini şeklimiz diğer birimlerden farklı. Ülkenin kan ihtiyacını sağlama görevi Kızılaya aittir Bu kanunla güvence altındadır. Tüm giderleri Sağlık Bakanlığı tarafından karşılanır. Personel gideri dâhil tüm giderler bu hizmet karşılığında kâr marjı gütmeyen tedarikçisi gibi köprüsü gibi SGK tarafından belirlenen ölçülere göre karşılanır. Kararlarda da onlarla bağlıyız.” (M10)

Şubelerin kaynak yönetimleri incelendiğinde, genel merkezden gelen kaynağın sınırlı olduğu, şubelerin çoğunlukla illerinde bulunan gayrimenkul kaynaklarının bir kısmını ve bağışları kullandıkları görülmektedir. Ancak proje önerisi sunulduğunda genel merkezden bir miktar destek geldiği ifade edilmiştir. Genel merkezin şubelere sağladığı desteğin genel bütçe oranıyla ve şubelerin şartlarıyla paralel olarak değişkenlik gösterdiği katılımcılar tarafından şu sözlerle anlatılmıştır.

“Kaynak dağıtım stratejisi mevcut bütçeye göre zaman zaman değişebiliyor. Örneğin bir sene tüm şubelere belirli bir miktarda gitti. Çünkü kaynak çok fazlaydı. Bir sene öncelikli olarak sadece talepte bulunan şubelere gitti. Bir sene kaynak çok azdı az miktarda tüm şubelere gönderildi ve denildi ki gönderilen miktarları siz kendiniz kaynaklarınızla çoğaltın. Bir sene de sadece kaynak değil de ben şu okula gidip şöyle bir proje yapacağım diyenlere verildi.” (M2)

“Belli proje dönemleri var biz hazırlayıp başvuruyoruz genel merkez onaylıyor 5000 e kadar kaynak tahsis edeyim diyor ve geneline olumlu cevap veriyor.” (§7)

Şubelerin özellikle genel merkezden kaynak beklentisinden çok bağışçı sayısını artırma ve yerel kaynakları değerlendirme gayreti içinde oldukları ifade edilmektedir. Aynı zamanda şubelerin de genel merkez gibi uluslararası fonlara başvurduğu görülmektedir. Konu ile ilgili bazı ifadelere aşağıda yer verilmiştir.

“Bazı aktif ve vizyoner şubelerimiz var. Onlar birçok fon kaynağından yararlanabiliyorlar. Avrupa Birliği fonlarından, Dünya Bankası fonlarından... Biz de onlara proje planlama eğitimleriyle destek oluyoruz.” (M2)

“Şubeler olarak etkinliklerde mümkün mertebe yerel kaynakları faaliyete geçirme çabındayız. Hazırda biri cebimize bir para koyduğu zaman onu harcaması çok kolaydır.” (§5)

Kurumun güvenilirliğinin kaynak temininde önemli bir yeri olduğu, denetim mekanizmasının güçlülüğünün ve şeffaflığın burada dikkate alındığı görülmektedir. Bağışçının yaptığı bağışın nereye harcandığını görmesinin bağış sürekliliğine etkisi vurgulanmış olup buna yönelik arşiv ve geri bildirim yapılmasını sağlayan teknolojik

altyapıların oluşturulduğu ve geliştirilmekte olduğu ifade edilmiştir. Sağlanan bu sistemlerin, uluslararası donörler için Kızılayın tercih edilen bir ortak olmasını sağladığı aşağıdaki sözlerle dile getirilmiştir.

“Kızılay hem ulusal hem uluslararası ilişkileri güçlü bir organizasyon olduğu için uluslararası kuruluşlarca ortak çalışmaya sıcak bakılan bir organizasyon. Özellikle mülteci ve göçmen grupları nezdinde. Çünkü mali yapısı ve insan kaynağı da buna çok elverişli. Çok kontrollü bir yapının içerisinde bir mali hesabın, satın almanın hesap verebilirlik çerçevesinde yürütmesi dolayısıyla uluslararası donörlerce tercih edilen güven veren bir kuruluş. Biz bunlarla ilgili temas sağlayıp gücümüzü aktardığımızda bize kaynak veriyorlar.” (M13)

“Fon çeşitliliğini artırmak için öncelikle kurumun güvenilirliği çok önemli. Zaten Kızılay olarak da bu güveni insanlara vermiş olduğumuzdan dolayı insanlar bağışlarını rahatlıkla yapabiliyorlar.” (M5)

“Hem iç hem de dış denetime her zaman açıyız. Sistemlerimiz sürekli müfettişler tarafından denetimden geçiyor. Kontrol edilebilir ve hesap verilebilir bir sistem kurduk.” (M5)

Kaynak sağlamaya yönelik yalnızca bu görevi yürüten personeller olduğu ifade edilmiştir. Ayrıca daha önce değinildiği gibi Kızılay personellerinin derneğin özel statüsü dolayısıyla izin almaksızın yardım toplama hakkı bulunmaktadır. Söz konusu personel ve statü varlığından şu ifadelerle bahsedilmiştir:

“Bizim bir proje ofisimiz var. Ankara’da yaklaşık 77 arkadaş bir proje yönetimi anlayışı çerçevesinde sürekli fon arayan, ilişkileri sürekli sıcak tutan, donörlerle temas sağlayan, sürekli ihtiyacı ortaya koyan, proje üreten, kaynağını arayan bir ekip olarak sırf bu amaçla çalışıyorlar. İnanılmaz bir proje yürütme kapasitesi oluşturduk kendi bünyemizde bazen biz de şaşıryoruz.” (M13)

“Normalde Türk Kızılayı izin almaksızın yardım toplama hakkına sahip ama yaptığınız faaliyete göre protokole bağlamak gerekiyor genelde vali onayı zaman zaman da genel merkez onayı alınıyor. Yoksa ben Kızılay yeleğimi giyip makbuzumu alıp gidip meydana oturup yardım toplayabilirim. Yalnızca yardım toplayacağıma dair bilgi vermekle mükellefim, izin almak zorunlu değil.” (Ş2)

Tüm bu kaynaklar dışında maddi gelir sağlamasa da Kızılayın harcama yapmasını engellemeye yönelik sağlanan hizmet sponsorluğu ya da gönüllü insan kaynakları desteklerinden aşağıdaki şekilde bahsedilmiştir.

“Örnek veriyorum x belediyesi kitaplarımızı basmıştı x yayınevi sosyal sorumluluk kapsamında bu kitapların basımı ve dağıtımını yaptı gibi bu tarz sponsorluk çalışmaları olabiliyor. Mesela çocuklara yönelik çizgi filmlerden birinde işitme engelli anlatıcısı koymuştuk orada mesela İşitme Engelliler Federasyonu bize gönüllü destek verdi mesela. Bu tarz insan kaynağını da destek olabilecek nitelikte biz çalışmalarımıza dahil edebiliyoruz, kaynakları bu şekilde sağlayabiliyoruz.” (M2)

Kuruma yapılan genel bağışların pandemi dolayısıyla kritik düzeyde azaldığını ancak eğitim şartlı bağışlarının diğer bağış alanlarına kıyasla pandemi sürecinde arttığını M5 kodlu katılımcı “Son 2 seneye baktığımızda pandeminin etkisiyle eğitime ayrılan bağış ciddi şekilde artmış durumda.” sözleri ile dile getirmiştir. İlgili bilgi, kurumun

2019, 2020, 2021 yıllarını kapsayan Konsolide Faaliyet Raporu'nda yer alan eğitim yardımı verileri ile de uyumludur (Kızılay, 2022p)

Kaynak kaygısının bazı birim yöneticilerince önemli bir sorun olarak görülürken bazı yöneticilerin planlamada kaynak kısmının en sorunsuz aşama olarak algılanması dikkat çekmekte ve şu ifadelerden anlaşılmaktadır:

"Bağışlar pandeminin de etkisiyle kritik kötü bir durumda." (M8)

"Kaynakla ilgili çok sıkıntımız olmaz diye düşünüyorum. O benim en son korkum bile değil." (M12)

Kaynak konusunda bağışlar sayesinde sorun yaşanmadığını ifade eden Ş4 kodlu katılımcı bunu *"İnanın ben mucize kelimesinin kitaplarda filmlerde kalmadığını gözlemliyorum. Bir şey oluyor, acaba nasıl olur ki diyorsunuz birden bir bağış geliyor bir şey oluyor bazen aklım hayalim almıyor."* diyerek ifade etmiştir.

M9 kodlu katılımcı tarafından dikkat çeken bir araştırma verisi paylaşılmıştır. Söz konusu katılımcı: *"Kamuoyunda yaklaşık 3-4 bin kişiyle Türkiye'yi temsilini sağlayan anketler yapılmış. Kızılayın başarılı olarak algılanmasıyla uluslararası yardımlar arasında negatif korelasyon bulunmuş. Yani uluslararası yardımlar arttıkça Kızılayın başarısı ve imajı bundan olumsuz etkileniyor. Eğitim de bu konulardan bir tanesi."* sözleri ile Kızılay kaynaklarının toplumdaki algısına ilişkin tespitlerde bulunmuştur.

Türk Kızılay Bağış Politikası (2021) metninde yer verilen *"toplum nezdindeki saygınlığının ve güvenilirliğinin korunması adına tüm paydaşlar ile ilişkilerde şeffaf ve hesap verebilir olma önceliği"* ifadesi ve *"bağışların kullanım bilgilerinin şeffaf ve hesap verebilir şekilde bağışçılara ve kamuoyuna ibraz edilmesi"* gerekliliği de dikkat çeken bulgulardandır.

Kızılay kurumsal web sitesinde "Eğitim Genel Bağışı" başlığı altında yer alan, bağışçıları eğitim bağışı yapmaya teşvik etmek amacıyla yer verilen aşağıdaki ifadeler dikkat çekmektedir.

"Dünyayı değiştirmek için kullanılacak en güçlü araç eğitimidir. Türk Kızılay, başta Milli Eğitim Bakanlığımız olmak üzere farklı paydaşlar ile eğitimi destekleyen iş birlikleri kurmakta; bağışlarınızı ülkemizin aydınlık geleceğine yönlendirmektedir. Yarın yaşayacaklarımızdan bugün yaptıklarımız sorumludur inancıyla eğitime destek verdiğimiz her birey, ülkemizin ve dünyanın geleceğini değiştirecek, hayatı daha da güzelleştirecektir. Unutulmamalıdır ki eğitime ve insana yapılan yatırım dünyadaki en anlamlı yatırımdır..." (Kızılay, 2022k)

Kurumun gerek kaynak sağlama noktasında gerek faaliyetlerin planlanması ve yürütülmesi aşamasında iş birliği yaptığı paydaş kişi, kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır. Tablo 7’de bu bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 7.

İş Birliği Yapılan Kişi Kurum ve Kuruluşlar

Paydaş Konumu	Paydaş Grubu	Paydaş
Yurt İçi Kişi Kurum ve Kuruluşları	Devlet kurumları	Bakanlıkların merkez yönetimleri*, **, ***, ****, ***** Bakanlıkların taşra yönetimleri Bakanlıkların taşra hizmet birimleri (okul, hastane vb.) İdari yönetimler - mülki idare amirleri Yerel yönetimler*, **, *** Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı (YÖK) Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK) Üniversiteler***, ****, *****
		Siyasi partiler Sendikalar İnsani yardım amacıyla kurulmuş sendikalar Eğitim sendikaları Yerel STK’ler Yeşilay Özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulmuş STK’ler
	Özel kuruluşlar	Nakdi yardım yapanlar* Nakdi yardıma aracı olanlar Mesleki gelişim/staj/istihdam imkânı sunanlar Reklam aracılığı yapanlar Yayın kuruluşları*****
		Öğretmenler Aileler (veliler) Sanatçılar Tüm gönüllüler****, *****
	Kurumsal bağı olanlar***	Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Dernekleri Federasyonu (IFRC) Uluslararası Kızılhaç Komitesi (ICRC)
		Birleşmiş Milletler Kuruluşları (UNICEF) Avrupa Birliği Araştırma Kuruluşları, Akademi ve Enstitüler Dünya Bankası Üniversiteler***** Yayın kuruluşları*****
	Kurumsal bağı olmayanlar	
Yurt Dışı Kurum ve Kuruluşları		

* 2019 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022r)

** 2021 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022ş)

*** 2019 Türk Kızılay Genel Eğitim Raporu. Kızılay (2022e)

**** 2020 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022s)

***** Gönüllü Yönetimi Direktörlüğü 2020 Raporu (Kızılay, 2022u)

***** Türk Kızılay Eğitim Politikası (2021)

***** Türk Kızılay Sosyal Hizmet Politikası (2021)

Tablo 7 incelendiğinde kurumun gerek yurt içi gerek yurt dışı pek çok paydaşla iş birliği içinde hareket ettiği görülmektedir. İş birliği konusunda hiçbir sorun yaşanmadığı tüm yöneticilerce dile getirilen ortak ifadedir. Bu ifadelerden bazıları şunlardır:

“Kiminle iş birliği yapmak istesek Kızılay markasına kapılarını sonuna kadar açıyor.” (Ş7)

“Kızılay önemli bir figür kamu yararına çalışan bir dernek. Resmî bir otorite değil STK olması nedeniyle tarafsız bir bölgede yer alıyor. UNICEF mesela Kızılayla çalışmayı tercih ediyor. Neden çünkü devlet resmî otoritedir sen savunuculuğu resmî otoriteye karşı yaparsın. Bunu yaparken de tarafsız birileriyle yapmaya çalışırsın. Kızılay bu anlamda iyi bir partner.” (M13)

“Kızılay sahada çocuklarla yaptığı çalışmalarla devlete ve uluslararası kuruluşlara güven veriyor. Her kurum kuruluşla denge sağlayabiliyor. Doğrudan herkesle görüşüp konuşabiliyoruz verdiğimiz güvenden dolayı. Kızılay olaya etnik yapı, cinsiyet vb. olarak bakmıyor çünkü bunlarla bir ilgisi yok. Kızılayın güvenli olması taşra teşkilatının zengin olması etkin ve geniş olması sosyal hizmetler alanındaki çalışmaları şekillendirmesi ve daha kolay personel istihdam etmesi nedeniyle kamu kuruluşları tarafından da çok tercih edilen bir kuruluş, çelme takan değil aynı çerçevede birlikte giden bir kuruluş oluyor.” (M13)

İş birliği yapılan en önemli devlet kurumunun Bakanlıklar olduğu, Bakanlıklar içerisinde de en fazla ortaklığın Milli Eğitim Bakanlığı, Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı ile gerçekleştiği aşağıdakilere benzer cümlelerle ifade edilmiştir.

“MEB dirsek temasında olduğumuz en önemli kurumlardan biri. Onlar bize ev sahipliği yapıyorlar.” (M10)

“Bakanlıkla yakın temas sağlayabiliyor, bakanlığa çocuklarla ilgili yaşanan sıkıntıları aktarabiliyor birlikte değerlendirebiliyor öneri sunabiliyoruz. Biz bakanlıkla konuşurken şunu söyleyebiliyoruz. Biz 4 milyon euro fon aldık elimizde böyle bir para var siz bu işin ustası nasıl yaparız bu parayı nasıl kullanırız bize tarif edin.” (M13)

İş birliği yapılan idari yönetim yetkileri olarak valilerin önemi pek çok yönetici tarafından ifade edilmiş olup (M3, Ş1, Ş5, Ş6, Ş7) valiler “onursal başkan”, “ağabey”, “en büyük destekçi” vb. sıfatlarla anılmıştır. Valilerin özellikle şubeler için iş birliği yapılan önemli bir paydaş olduğunun katılımcılarca özellikle altı çizilmiştir.

Kızılayın bazı faaliyetlerde aracılık rolü üstlendiği şu şekilde ifade edilmektedir:

“Kızılay vergiden muaf olduğundan kaynak teminine aracılık kısmında kullanılabilir. Devlet Kızılay toplasın bize aktarsın biz dağıtalım diyor. Örneğin pandemi döneminde gerçekleşen tablet dağıtımı protokolü bu şekildeydi.” (M13)

Kızılaya faaliyet taleplerinin devlet okullarından çok özel okullardan geldiği birkaç yönetici tarafından vurgulanmış, Ş7 kodlu katılımcı tarafından “Eğitim taleplerinin ne yazık ki çoğu özel okullardan geliyor.” sözleri ile ifade edilmiştir.

Bireysel paydaşlar arasında yer alan öğretmenlerin genel olarak Kızılay faaliyetlerine destek oldukları ifade edilmiştir. Özellikle şubelerin öğretmenleri işin içerisine dahil etmeyi amaçladıkları görülmektedir. Özellikle şube yetkililerinin öğretmenlerin Kızılay faaliyetlerine bakış açısıyla ilgili farklı görüşleri olması dikkat çekmektedir.

“Öğrencilerimize kurs desteği veren gönüllü çok öğretmenimiz var. Bu kişilere para vererek bu işi yaptırılmazsınız. Ama her öğretmen için aynı şeyi söyleyemeyeceğim kimisi de bana karışmayın, başıma iş açmayın diye bakıyorlar.” (Ş5)

“Bu işi angarya olarak gören, geçiştiren hiçbir öğretmenle karşılaşmadım.” (Ş1)

“Her okulda Kızılay görevlisi bir öğretmen seçilmesi ile ilgili İl Mili Eğitim Müdürlüğümüzle bir protokol yaptık.” (Ş7)

“Bazı konularda öğretmen yetkinliklerine, onların bilgilerine ihtiyacımız oluyor, onlar gibi bakamayabiliyoruz. Bize her türlü desteği veriyorlar.” (M8)

“Öğretmenlerle çok fazla şey yapılabilir. Özellikle içerde ruhani olarak ateş yakan öğretmenlerin varlığı bizim için çok çok önemli. Bu bir değer.” (M9)

İş birliklerinin ihtiyaç gereği değil strateji gereği yapıldığını ifade eden Ş5 kodlu katılımcı *“Örneğin çocuklar bir geziye götürülecekse belediyeden destek alma çabasıdayız. Maddi imkânımız olmadığı için değil onları da işin içine dâhil etmek istediğimiz için, olması gereken şey bu olduğu için yapıyoruz.”* demiştir.

Bireysel paydaşlar arasında önemli bir yer tutan gönüllü insanların kurum için önemi ve bu kişilerin organize edilmesi amacıyla yapılandırılan dijital platform, Gönüllü Yönetimi Direktörlüğü 2020 Raporu’nda aşağıdaki şekilde açıklanmıştır.

“Türk Kızılay 1868’den bugüne gönüllüler tarafından yönetilen, gönüllüler eliyle büyüyen ve güçlenen bir kurum olmuştur. Bu nedenle Kızılay tüm faaliyetlerinde gönüllülerin desteğini almıştır ve almaya devam etmektedir. Gönüllü Yönetimi Direktörlüğü koordinesinde hayata geçirilen gonulluol.org; İyiliğin buluşma noktası olan dijital gönüllülük platformudur. Kızılay ailemizin ulusal çaptaki tüm gönüllülerinin tek bir sistem üzerinden süreçlerinin yönetildiği dijital platform, aynı zamanda sosyal bir iletişim ağıdır. gonulluol.org ile gönüllü olmak basit ve işlevsel hale getirilerek toplumda gönüllülüğün, gönüllü faaliyetlerin ve topluma sağlanan sosyal faydanın artırılması amaçlanmaktadır.” (Kızılay, 2022u)

Sürece ilişkin araştırma sorusu kapsamında yöneticilere faaliyet planlamalarının nasıl yapıldığı, sunulacak hizmet fikirlerinin ne şekilde ortaya çıktığı, ihtiyaç analizlerinin nasıl yapıldığı sorulmuş olup ulaşılan bulgular Tablo 8’de paylaşılmıştır.

Tablo 8.

Faaliyetlerin Planlanmasında Faydalanılan İhtiyaç Analizi Yöntemleri

İhtiyaç Analizi Yöntemleri	Değerlendirilen Faktörler
Eksikliklerin Tespiti	Faydalanıcıların gözlemlenen ihtiyaçları Faydalanıcıların belirttikleri ihtiyaçlar Ülkenin ve dünyanın değişen ihtiyaçları Eğitimle ilgili oluşan ihtiyaçlar Toplumsal sorunlar ve beklentiler
Takip ve Araştırmalar	Gündem ve sosyal medya takibi Kamuoyu araştırmaları Uygulanan faaliyetlerin değerlendirme sonuçları
Kurumsal Stratejiler	Stratejik planda yer alan öncelikler Bütçe planlamaları Kurum içi çalıştaylar Kurum içi birimler arası yönlendirmeler
Öneri ve Talepler	Genel müdürlük önerisi (şubeler için) Gönüllü fikirleri Personel fikirleri Paydaşların öneri ve talepleri Şartlı bağışlar/donörlerin tercihleri Okul/öğretmen talepleri
Mevcut Şartlar	Kaynak yeterliliği Gönüllü yeterlilikleri
Örgütsel Analiz Yöntemleri*	PESTLE analizi GZFT analizi

* Kızılay 2021-2030 Stratejik Planı (Kızılay, 2022f)

Tablo 8 incelendiğinde ihtiyaç analizi yöntemlerinin eksikliklerin tespiti, takip ve araştırmalar, kurumsal stratejiler, öneri ve talepler, mevcut şartlar değerlendirilerek yapıldığı görülmektedir. Katılımcı yöneticiler tarafından özellikle belirtilen nokta: kurumun proje odaklı çalıştığı, her birimde proje ekipleri olduğu, zaman zaman proje çağrısına çıkılabildiği ve tüm personel ya da paydaşlardan gelen proje/faaliyet önerilerinin titizlikle dikkate alındığı yönündedir.

Planlı faaliyetlerin daha çok genel merkez düzeyinde yapılan analiz ve tespitler sonrası ortaya çıktığı görülmekte ve katılımcılar tarafından şu şekilde ifade edilmektedir.

“Kurum içi ihtiyaçları alıyoruz. Kurum dışı topluma yönelik sorunları analiz ediyoruz. Kurumun stratejilerine bakıyoruz. Kurumun 3 yıllık 5 yıllık hedeflerine bakıyoruz. Bunların hepsini harmanlayarak ortaya bir uygulama bir faaliyet bir işlevsellik ortaya koyuyoruz. Örneğin konu çocuksa, çocuğa yönelik olarak kurumun hedefi ne? Neyi hedefliyor? Sürdürülebilir eğitim mi? Pandemi döneminde bilinçlendirme mi? Bunu

yakalayarak, kamusal politikaları da alarak, kaynaklarımıza da bakarak bir entegrasyon yapıyoruz ve ona göre projelerimiz ortaya çıkıyor.” (M2)

“Biz aslında bir ihtiyaç analizi yaparken mutlaka alana iniyoruz alana inerken ilgili yapılar işte bakanlıklar bizim için önemli Yani bu yardımları yaparken ilk ihtiyaç analizini onları ziyaret ederek gerçekleştiriyoruz devletimizin yeterli olmadığı ihtiyaç alanı hangisi diye alana giderek görüşüyoruz.” (M3)

“Birincisi ilhama göre ihtiyaçlar belirleniyor yani fikir geliyor. İkincisi kamuoyu araştırmalarından gelen veriler bizim için önemli oluyor. Üçüncüsü kurum içi eğitim ihtiyacı tespitleri oluyor, dördüncüsü paydaş kurumlardan gelen talepler şekillendirebiliyor, beşincisi de alanı biteni, beklentileri değerlendiriyoruz bu şekilde projeler şekilleniyor.” (M9)

“Örnek veriyorum yerelde, yerelin ihtiyacına hasıl olarak sokak çocuklarının mesela bir dönem İzmir’de artışıyla ilgili olarak yerel bir veri geldi bize. Buna yönelik olarak Avrupa Birliğinden bir fon bularak İzmir şubemiz sokak çocuklarını eğitime destek, aileye de yanında sosyal destek, şartlı eğitim desteği gibi destekler sunarak çocukların sokaktan kurtularak ya çocuk koruma merkezlerinde ya ailelerinin yanına geri döndürerek sokakta çalışan çocukların sayısını azaltmaya yönelik bir çalışma yapıldı” (M2)

Şubelerde ağırlıklı olarak gönüllü fikir ve yeterlilikleri planlanacak etkinlikleri şekillendirmektedir. Bu durum olumlu ya da olumsuz yorumlanabilmektedir.

“Faaliyet kapıyı çalıyor. Aslında sahada doğuyor. Bazen bireysel, bazen ekipçe. Ekibimizin yaşı cinsiyeti yok. Herkesi dinliyoruz. ‘Ne olabilir, ne yapabiliriz?’ diyoruz. Bir şey başlıyor ve devamında ihtiyaca göre silsileler doğuyor.” (§4)

“Gönüllüsü çalışanı herkesten gelebiliyor öneri ama bu çok sağlıklı bir durum değil herkesin aklına geleni yapmış oluyoruz belli bir hedefe yönelik çalışmamış oluyoruz inşallah zamanla bu da olur diye düşünüyorum.” (§7)

Kızılayın 2021-2030 Strateji Planı (Kızılay, 2022f) incelendiğinde durum tespiti ve ihtiyaç analizi çalışmaları sırasında verilere dayalı hareket edebilmek amacıyla çeşitli örgütsel analiz yöntemlerinden (PESTLE analizi, GZFT analizi vb.) faydalandığı da ifade edilmektedir. Stratejik Plan incelendiğinde ihtiyaç analizi yapılırken özellikle paydaş görüşlerinin dikkate alındığından da aşağıdaki şekilde söz edildiği görülmektedir.

“Paydaşlar; kurumun ürün ve hizmetleri ile ilgisi olan, kurumdaki doğrudan veya dolaylı, olumlu ya da olumsuz yönde etkilenen veya kurumu etkileyen kişi, grup veya kurumlardır. Paydaşların kurum hakkındaki görüş ve önerileri alınarak stratejik plana yansıtılması için: paydaşların tespiti, önceliklendirilmesi, değerlendirilmesi, görüş ve önerilerinin alınarak değerlendirilmesi aşamaları gerçekleştirilmiştir.” (Kızılay, 2022f)

Hizmet sürecine ilişkin katılımcılara sorulan bir diğer soru da “faaliyetlerde görev alacak kişilerin ne şekilde, hangi özellikler dikkate alınarak belirlendiği” sorusudur. Verilen yanıtlar Tablo 9’da yer alan bulgulara dönüştürülmüştür.

Tablo 9.

Faaliyetlerde Görev Alacak Kişilerin Belirlenme Kriterleri

Personel Grubu	Kriter
Profesyonel Kadro	Nitelikli özgeçmiş
	Sosyal alanlar mezunu olmak (sosyal hizmetler, psikoloji vb.)
	Eğitim fakültesi mezunu olmak
	Pedagojik formasyona sahip olmak
	Farklı konularda yeterlilik sahibi olmak
	Gönüllü faaliyetlerde yer almış olmak
	Sağlık çalışanı olmak (kan bağıışı eğitimleri için)
Gönüllü Kadro	Gerekli eğitim programları eğitimini almak
	Tecrübeli olmak
	İletişim becerisine sahip olmak
	Daha önce çocuklarla çalışmış olmak
	Sunum becerisine sahip olmak
	Merhamet duygusuna sahip olmak
	Üniversite öğrencileri için alt sınıflarda olmak
	Olumlu yönetici görüşüne sahip olmak
	Yer aldığı faaliyetlerden olumlu değerlendirme almış olmak

Tablo 9’da yer verildiği üzere faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde görev alacak kişiler profesyonel çalışan ya da gönüllüler olabilmektedir. Bu iki grupta aranan özelliklerin farklı olduğu, hizmet sunacak kişilerde hizmet alanlarına ve hizmet türüne göre farklı yetkinlikler arandığı sonucuna ulaşılmıştır. Profesyonel kadroda; eğitim aldığı bölüm, eğitim seviyesi, nitelikli özgeçmiş vb. daha ciddi ve hassas kriterler aranırken; gönüllüler için, gerekli kişilik yapısına ve uygulayıcılık becerilerine sahip olmak yeterli görülebilmektedir. Söz konusu bulgular şu şekilde ifade edilmiştir:

“Kızılay çok büyük bir yapı zaman zaman gönüllülerimiz de bilinçlendirme eğitimleri verebiliyorlar şubelerimizde doğal olarak bunu bir yüzdeye vurmak gerekirse profesyonel eğitici eğitimi almış yüzde 80’lik 90’lık bir kitleden bahsedebiliriz ama bu eğitimleri almamış Kızılay ile ilgili bilinçlendirme çalışmaları yürüten bir gruptan da bahsedebiliriz Ancak özellikle uzmanlık gerektiren işlerde mesela çocuk dostu alanlarda, toplum merkezlerinde psikologlar, sosyal hizmet uzmanları çalışıyorlar yine aynı şekilde vakalarla sürekli birebir görüşmeler yapan, durumu bilen psikolog, psiko sosyal hizmet uzmanı, sosyal hizmet uzmanı, sosyolog iletişimci arkadaşlarımız, eğitimci arkadaşlarımız bunları yapıyorlar. Temas kurduğumuz alanlarda uzmanları tarafından yapılıyor bu işler.” (M4)

“Projelerde kime ihtiyaç duyduğumuzu proje yazımında belirliyoruz. Sonra proje çağrıyla çıktıktan ve gönüllüler alınmaya başladıktan sonra iki üç aşamalı bir mülakat sistemimiz oluyor. Önce atıyorum genel merkez bazında bir projeyse önce üniversite başkanına diyoruz ki: “Siz bir mülakat yapın, değerlendirin. Ondan sonra bize getirin biz değerlendirelim. Bu arkadaşı projeye kabul edelim.” Diyoruz. Birden fazla kez mülakat yapmaya özen gösteriyoruz. Çünkü bu gerçekten verimliliği etkiliyor.” (M6)

Kızılayda görev alacak kişilerin farklı konularda yeterlilik sahibi olması gerektiğini Ş3 kodlu katılımcı *“Kızılaycılık her işi yapmak demek. Bir iş tanımı yok. Görev*

tanımında açık uçlu ifadeler var. Yapılan birbirinden çok farklı işler var ve siz her biri hakkında bilgi ve donanım sahibi olmalısınız.” şeklinde ifade etmiştir.

Gönüllü personelin belirlenmesi sürecinde sosyal medya duyuruları ve bu amaçla oluşturulmuş olan web sitesinden faydalandığı görülmektedir. Söz konusu web sitesi gönüllülerin belirlenme sürecini kolaylaştırmak amacıyla oluşturulmuştur (Kızılay, 2022i). Gönüllüler bu siteye kaydolmakta, kayıt sırasında ilgi ve yeterliliklerini belirtmekte, hangi faaliyetlerde yer almak isteyebileceklerini seçmekte; şubeler/genel merkez tarafından yapılacak faaliyetler buradan duyurularak başvuru kabulü sağlanmaktadır. Bu sayede gönüllülerle ilişkili sürecin sistemli yürütmesi hedeflenmektedir. Kurum yöneticileri tarafından özellikle gönüllü personel konusunda yaşanan hassasiyet ve sorunlar şu şekilde dile getirilmiştir:

“Gönüllüleri takip etmek daha zor. Kırılgan yapıdalar. Çünkü onu orada tutan şey yine kendisi. Bir ekonomik bir bağımlılığı yok. Tamamen gönüllü bir şekilde buraya geldiği için en ufak bir kelimedede kırılabilirler ve onun için son olabiliyor.” (M6)

“Gönüllülüğe başvuran sayısı arttıkça eleme şansımız olur şuan elimizdeki malzemeye, onların yeterliliklerine göre çalışmak durumundayız, eleme yapma şansımız yok. Gönüllü havuzunun olduğu siteye her gönüllü kayıt olmayabiliyor. O sistem oturursa işimiz kolaylaşacak.” (Ş7)

Bahsedilen sorunları engellemek amacıyla hizmetlerin sunulmasında gönüllü personelden çok profesyonel personel tercih edildiği şu şekilde ifade edilmiştir:

“Biz genel olarak profesyonel çalışanlarla bunu yapmak istiyoruz. Bu işi uzun yıllardır yürüttüğümüzden artık ciddi bir insan kaynağımız oldu. Gönüllü çalışanlarda çok önemli ama sürdürülebilirliği çok olmuyor. Bir de hesap verebilirlik yani olumsuz bir durum olduğu zaman kendi personelimiz olduğunda biz onu daha iyi yönetebiliyoruz. Profesyonel çalışanlar profesyonel yaklaşıyor çünkü tüm önyargılarından kurtulmak zorundalar sonuçta hem kendi işi için hem bizim için çalışıyor. Onlara daha fazla yatırım yapabiliyoruz; eğitimler veriyoruz, seminerler düzenliyoruz, geribildirim verebiliyoruz.” (M13)

“Gönüllülerle çalışmak bazen sürekliliği olmayan yatırımlara da neden olabiliyor. Gönüllülerle çalışmak bazı noktalarda sıkıntı olabiliyor. Çocuk üniversitede gelmiş dört sene Eskişehir’de okuyor. 4 sene boyunca Genç Kızılay kolunda ama dört sene sonra gidiyor memleketine ya da bir yerde çalışıyor. Şöyle bakıyoruz biz buna. Genelde gönüllü sisteminde 1. sınıfları alıyor olabilmek tercih oluyor.” (M2)

Kurumda faaliyetler proje bazlı ilerlediğinden bazı personeller proje dâhilinde göreve başlamaktadır. Proje süresi tamamlandığında verimli personeli kaybetmeme amacı taşındığı aşağıdaki şekilde dile getirilmiştir.

“Bir proje bitip başka bir proje başladığında oradaki arkadaşlarını nasıl yeni projeye entegre edebiliriz diye planlama yapıyoruz. İnsan kaynağı süreci bizde dinamiktir gelen giden çoktur bir sirkülasyon var. Çok hasıl olursa istihdam yoluyla edinmeye çalışıyoruz ama olabildiğince elimizdeki yetişmiş personeli projelerle elimizde tutmaya çalışıyoruz.” (M13)

Kurum için görevli personelin önemi Ş4 kodlu katılımcı tarafından “*Biz o kuruma girdiğimiz zaman Kızılayı temsil ediyoruz. O yüzden kurumun ağırlığına, yeleşine de yakışacak şekilde davranılması gerekiyor.*” sözleri ile vurgulanmıştır:

Eğitim faaliyetlerinde görev alacak gönüllüler için eğitim fakültelerinde okuyan öğrenciler tercih edilmekte, bu durum şu şekilde ifade edilmektedir:

“Eğitim faaliyetlerinde seçilen genç Kızılay gönüllülerinden eğitim fakültelerinde okuyanlar seçilmeye çalışılıyor. Çünkü hitabet noktasında sınıfa hakim olmak çok zor.”
(Ş6)

Hizmetlerin süreçleri kapsamında incelenen bir diğer soru, “faaliyetleri gerçekleştirecek kişilerin hangi eğitimleri aldıklarıdır.” Yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 10’da paylaşılmıştır.

Tablo 10.

Faaliyetlerde Görev Alacak Kişilere Verilen Eğitimler

Eğitim Türü	Eğitim İçeriği
Kurum İçi Eğitimler*	Kızılaycılık eğitimi
	Çocuklarla iletişim eğitimi
	Hassas gruplarla iletişim eğitimi
	Kızılay Haftası sunumu eğitimleri
	Güçlendirme ve güncelleme eğitimleri
	Kurum içi uzman eğitimleri
	Akran eğitimleri**
Kurum Dışı Eğitimler	Hizmet alımı ile gerçekleşen özel eğitim hizmetleri
	Hizmet alımı ile gerçekleşen danışmanlık hizmetleri
	Uluslararası eğitimler

* 2019 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022r)

** 2020 Faaliyet Raporu (Kızılay, 2022s)

Tablo 10 incelendiğinde kurum içi verilen eğitimlerin genellikle göreve yeni başlayan profesyonel kadroya ya da gönüllülere yönelik olarak sunulan eğitimler kapsamında olduğu, kurum dışı verilen eğitimlerin ise profesyonel kadronun hizmet içi eğitimini sağlamak amacıyla gerçekleştirildiği görülmektedir. Tüm personelim kurumu ve işleyişini tanıtan Kızılaycılık eğitimi olarak isimlendirilen, farklı modüllerden oluşan eğitimi mutlaka tamamlamaları beklenmektedir. Kurum içi personelin kişisel ve mesleki gelişimine önem verildiği şu şekilde ifade edilmektedir:

“Bu alanda nitelikli meslek elemanlarıyla çalışıyoruz. İşte bu gerçekten çok çok önemli. Çocukların dilini anlamak, onlarla iletişim kurabilmek noktasında iyi bir ekibiniz olmalı. Ekibimiz öyle bir ekip. Çalışanlarımızın kendi yetkinliklerinin olması gerekiyor. Kuruma geldikten sonra kurumumuzun sağladığı bir takım zorunlu eğitimler var.

Kızılay nedir, hizmetleri nelerdir, nasıl bir yapıda çalışıyor önce arkadaşlara bunları anlatıyoruz. Sonra program kapsamındaki yetkinliklerini artıracak çeşitli eğitimlere alıyoruz. Bu eğitimleri UNICEF'ten alabiliyoruz veya bu eğitimleri vermeye ehil özel hizmetler, danışmanlıklar alabiliyoruz, Kızılayın ilgili birimlerinden personellerimize yönelik eğitimler düzenlenmesini isteyebiliyoruz. Bu hem personelimizin talebi doğrultusunda olabiliyor hem de biz bir program veya bir yapı geliştireyorsak bu programla ilgili tüm personelimize eğitim veriyoruz. Yani bir yandan çocukların eğitimi bir yandan da bizim eğitimimiz şart. Değişen ihtiyaçlara göre bizim de kendimizi gerçekten belirli bir noktada yararlanıcı çocuklarımıza yetebilmek, onları daha iyi anlayabilmek adına yetiştirebilmemiz gerçekten kıymetli. Buna da yatırım yapmaya özen gösteriyoruz.” (M1)

“Herkesin kendi alanı ile ilgili bir eğitim bütçesi oluyor. Örneğin Eda Hanım çocukla ilgili çalışacak ihtiyaç duyduğu eğitimleri bildiriyor da güçlendiriyor. Kurum içi veya kurum dışı bu eğitimi almam gerekiyor, diyor. Kurum içi veriliyorsa zaten ücretsiz, kurum dışı olacaksa da bunun parasını kurum karşılıyor. İnanın mesela atıyorum aile danışmanlığı eğitimi pahalı bir eğitim 4000-5000 lira. Bizim geçen seneki projemizde 2 kişinin bu eğitimi almasını önerdik ve kabul edildi. Sağ olsun kurumumuz bizi destekliyor eğitim taleplerimiz hiçbir zaman reddedilmiyor.” (M3)

Eğitici eğitimlerine önem verildiği böylece hizmet sunulacak kişi sayısının arttığı şu şekilde ifade edilmektedir:

“Eğitmen kapasite artırma sürecimiz var bizim. Bu da nedir ilk başta konunun teorik kısmını, eğitim becerileri kısmını alıyor; tanımlanmış olan süreye göre aldığı bir eğitim modülüne tabi tutuyoruz biz onu. O eğitimin sonunda bir sınav yapıyoruz. Sınavda %75 başarı bekliyoruz. Sınavdan sonra bir performans alıyoruz. Orada da %75 başarı bekliyoruz. Aynı zamanda o eğitimi almış olduğu yıl içerisinde o eğitimi en az 1 kere vermesi ve 1 kere verdiği zaman da akademi tarafından izleme değerlendirme yapılmasını öngörüyoruz. 1 sene içinde verilmeyen bir eğitim için biz onun aday eğitimciliğini askıya alıyoruz. 1 sene içinde o eğitimi veriyor, biz izleme değerlendirmesini yapıyoruz ve orada %75 üzeri bir başarı bekliyoruz. Bu aday eğitmenlik süreci. Beklenen başarıyı gösterirse aday eğitmen artık bizim eğitmen havuzumuzda yer alıyor. Onun dışında yıllık ya da iki yıllık bazı eğitimlerin güncellenmesi gerekiyor. O güncelleme çalışmaları kapsamında onlarla bir araya geliyoruz. Bu tarz çalışmalarla eğitim kapasitemizi oluşturuyor ve arttırıyoruz.” (M2)

Bu bulgulara ek olarak M1 kodlu katılımcı tarafından gönderilen basılı materyaller incelendiğinde mülteci öğrencilere hizmet sunmada görevli kişilere yardımcı olması amacıyla oluşturulmuş “Faaliyet Alanları Program Seti” başlıklı bir kitap seti bulunmaktadır. İlgili setin, söz konusu kişilere etkinlik fikri sunmak, olası olumsuz durumlarda nasıl davranılması gerektiğine ilişkin bilgiler vermek için; amaç, kazanım, yöntem, materyal, süre öngörüsü, değerlendirme formları vb. eğitim süreci ayrıntılarının da dâhil edilerek oluşturulduğu görülmüştür.

Kızılay 2019 Genel Eğitim Raporu’nda, konuya ilişkin olarak “Eğitmen Stratejisi” başlığı altında aşağıdaki ifadelere yer verildiği görülmekte; söz konusu ifadelerden, eğitimlerin ilgili alanda yeterliliği bulunan ve uluslararası standartlarda özel olarak yetiştirilen eğitmenler tarafından verildiği, bu eğitmenlerin kurum dışı da hizmet verebildiği anlaşılmaktadır.

“Yurt genelinde uygulanan program ve projelere bağlı olarak Türk Kızılay Genel Müdürlük Merkezi, Faaliyet Alanları, Faaliyet Alanı Bağlıları ve Şube Başkanlıklarımızda eğitimcilerimiz bulunmaktadır. Her eğitimin eğitimci özelliklerine uygun eğitimci adayları belirlenmekte, alan bazlı eğitimci eğitimleriyle uluslararası standartlarda eğitimciler yetiştirilmektedir. Ayrıca uluslararası program ve projelerde eğitim koçluğu desteğiyle koordinasyon sağlanarak ve ilgili paydaşlarla iş birliği yapılarak diğer ulusal derneklerin kapasitelerini artırmak için de eğitimciler yetiştirilmektedir.” (Kızılay, 2022e)

Araştırma kapsamında incelenen bir diğer soru, “hizmetlerin sunulmasında görev alan kişilerin ne şekilde denetlendikleri” ile ilgilidir. Yanıtlara ilişkin bulgular Tablo 11’de paylaşılmıştır.

Tablo 11.

Faaliyetlerde Görev Alan Kişilerin Denetlenme Yöntemleri

Denetim Süreci	Denetim Şekli
Faaliyet Sırasında	Değerlendirme yapmak üzere gözlemci bulundurarak Pedagogun eşlik etmesini sağlayarak Eğitimin ön test son test uygulamasını yaparak Video kaydı yaparak
Faaliyet Sonrasında	Eğitimciye anket uygulayarak Eğitimciyle görüşme yaparak Katılımcılara sunulan değerlendirme formlarını inceleyerek Güncelleme eğitimlerinde bilgilerini test ederek Video kaydının izleme ve değerlendirmesini yaparak Puanlama ve raporlama sistemi kullanarak Mobil yazılım sistemlerinden faydalanarak Yönetici değerlendirmesi isteyerek Öğretmenlerden geri bildirim isteyerek (okul faaliyetlerinde)

Tablo 11 incelendiğinde faaliyetlerde görev alan kişilerin faaliyet sırasında ve faaliyet sonrasında farklı değerlendirme ve denetlenme süreçlerine tabi tutuldukları görülmektedir.

Denetim süreçlerinde profesyonel yapılanmaya gidildiği, veri toplama ve raporlamada çeşitli yazılımlardan faydalandığı şu şekilde ifade edilmektedir:

“Bir ölçme değerlendirme sistemimiz var. Eğitim verenle izleme-değerlendirme yapan birimi birbirinden ayırdık. Çünkü eğitim veren kişinin kendisinin bu işin içinde olması yanlış. Eğitim veren kişi izleme değerlendirme yapamıyor. Bir defa eğitimci yetişirken 1 pilot eğitim 1 asli eğitim veriyor. Bizim eğitimci havuzumuza katmamız için bu iki değerlendirmeden pozitif not alması gerekiyor. Orada bir bariyer var. Aynı zamanda eğitim içeriğini de kontrol ediyoruz. Başlıklar uygun mu, ders materyali hazır mı vs. Sonra demo esnasında bunu izliyoruz. Şu anda geçtiğimiz sistemde dijital olarak katılımcıların listesi bize hep geldiği için herkese online form üzerinden form atıyoruz ve izleme değerlendirme formunu ne uygulayan ne izleyen hiç kimse göremiyor.” (M9)

“Sahada izleme değerlendirme yapan bir ekibimiz var. bu ekibimiz de dil becerileri toplum temas yönetimi becerileri gibi eğitimler alıyorlar. Her eğitimin raporlama kısmı var. Veri toplamayla ilgili farklı çalışıyoruz.” (M11)

“Yetim destek faaliyetlerini anlık görebileceğimiz bir mobil ve yazılım sistemi geliştirdik. Orada mentoru rehber öğretmeni aile çocuk ve genel merkez herkes birbirini, çocuğun aldığı notları eğitimleri kariyer planlarını görebiliyor ve sadece bizim göreceğimiz şekilde puanlama yapabiliyor. Görüşme yer ve saat sınırlarına uymuş mu vb. Yanlışı burada gözlemleyebiliyoruz eksiklik ve sorunlar bu sistemde rapor ediliyor.” (M12)

“İki ayda bir toplum hizmet merkezi yöneticilerinden yeni personelle ilgili rapor istiyoruz ilgili mi, uygun mu diye sürekli takip ediyoruz. Bu hep gündemimizde. Kriterlerimiz doğrultusunda hareket ediyoruz. Arkadaşların sosyal inceleme raporlarını bile inceliyoruz, olaya nasıl bakıyor diye hassasiyetlerini inceliyoruz. Memnuniyet anketleri yapıyoruz. Yönetici değerlendirmelerini alıyoruz. 360 değerlendirme yapıyoruz herkes birbirini değerlendirdiği.” (M13)

Denetleme süreçlerinin sadece performans ölçmek amacıyla kullanılmadığının dile getirilmesi dikkat çekmekte, uygulama şu şekilde ifade edilmektedir:

“Personelinizin yaptığı işi izlemek ve bir şekilde de denetlemek durumundasınız çünkü yararlanıcı ile bir araya geldiğinizde hepsinin yetkinliğine güveniyorsunuz. Ama yararlanıcı ile bir araya geldiği noktalarda da onların yanlarında olduğunuzu, onlarla beraber yürüdüğünüzü, aynı ekibin bir parçası olduklarını hissettirmek ve aynı zamanda motivasyonlarını da korumak için bu çok önemli. Ölçme araçlarını kullanırken sadece onların performansını ölçmek için değil motivasyonunu da ölçmek için kullanıyoruz. Dolayısıyla bu performans değerlendirme noktasında onların katılımları onların memnuniyetleri, onların bize geri bildirimleri çok kıymetli.” (M1)

Denetimin süreçlerinin son yıllarda güçlendiği ve bu amaçla çeşitli yazılımlardan faydalandığı şu şekilde ifade edilmiştir:

“Faaliyetin gerçekleşmesi başlıyor ve sürecin birebir kurumsal gelişimde bir yazılımcı tarafından hangi aşamada olduğunun takibi sağlanıyor. Belirli aralıklarla ayda bir 2 ayda bir toplantılar yapılıyor. İşte bu faaliyet niye başlamadı, toplantısı niye olmadı vb. Biz diyoruz ki pandemiden dolayı, işte kurslar kapalı olduğu için başlayamadık diyoruz. Böyle takipler yapılıyor kurumda bir iki seneden beri bu süreç çok iyi gidiyor.” (M3)

“Denetim mekanizması, işlerin ilerlemesine mani olacak kadar iyi diyebilirim.” (M9)

Tüm paydaşların birbirini değerlendirmesine imkân sağlayan sistemler kurulduğunun aşağıdaki şekilde söz edilmiştir.

“Çeşitli ölçümler yapıyoruz. Vermiş oldukları eğitimin ön test son test başarı düzeyleri bizim için önemli bir referans. Onun dışında yine eğitim izleme değerlendirme formlarımız var bizim oradan katılımcılardan aldığımız geri bildirimlerimiz o eğitmen için ve bizim için bir performans oluyor.” (M2)

Kızılay 2019 Genel Eğitim Raporu’nda, “İzleme Değerlendirme Sistemi Çalışmaları” başlığı altında aşağıdaki ifadelerle yer verildiği görülmekte; ifadelerden, eğitim verecek kişilerin denetlenme süreçlerinin iyileştirmeye yönelik değerlendirme yaparak ve geri bildirim vererek gerçekleştirildiği anlaşılmaktadır.

“Türk Kızılay eğitim sisteminin bir parçası olan izleme ve değerlendirme yöntemi ile güncelleme ve tasarımı yapılan eğitimlerin ve yetiştirilen eğitmenlerin başarı ve

verimliliğinin değerlendirilmesi ve geri bildirim verilmesi süreçleri gerçekleştirilmektedir.” (Kızılay, 2022e)

Hizmet sürecine dair ulaşılan bulguların bir grubu da süreçte şubelerin rollerinin neler olduğuna ilişkindir. İlgili veriler Tablo 12’de paylaşılmıştır.

Tablo 12.

Faaliyetlerin Gerçekleştirilmesinde Şubelerin Rolü

Rol Süreci	Rolü
Faaliyet Öncesinde*	Kaynak temin etmek
	Proje/faaliyet fikri üretmek
	İhtiyaç sahibi çocukları tespit etmek
	Gerekli belgeleri temin etmek
	Faaliyetleri duyurmak
	Paydaş bulmak/işbirliklerini güçlendirmek
	Gönüllü personelin seçimini ve denetimini gerçekleştirmek
Faaliyet Sırasında*	Faaliyetleri uygulamak
	Faaliyetlerin niteliğini arttırmak
	Lojistik/dağıtım desteği sağlamak
	Faaliyetle ilgili toplumu bilgilendirmek
	Anlık bilgi paylaşımı yapmak
Faaliyet Sonrasında	Anlık tepki vermek
	Faaliyet sonuçlarını paydaşlarla paylaşmak
	Faaliyetlerin yaygınlaştırılmasını sağlamak

* Gönüllüol.org web sitesi (2022i)

Tablo 12 incelendiğinde Kızılay şubelerinin; çocukların eğitimlerini desteklemek amacıyla gerçekleştirilen faaliyetlerin öncesinde, sırasında ve sonrasında kritik öneme sahip rolleri bulunmaktadır. Genel anlamda şubelerin uygulayıcı görevini üstendiği söylenebilir. Bunun yanında kaynak sağlama, fikir üretme ve süreçleri bire bir yönetme gibi rolleri bulunmaktadır. Kurumun işleyişinde şubelerin taşıdıkları roller katılımcılarca şu şekilde ifade edilmiştir:

“Biz yapıyoruz şube onu çoğaltıyor. Biz hizmeti sunalım sonrasında şubeler olarak siz bireysel ve kurumsal bağışçılar bulun, bu konu ile ilgili ve eksikleri tamamlayın diyoruz, böylece şubede farkındalık yaratmış oluyoruz. Örneğin bizim bir özel eğitim sınıfı tefrişatı yapıp bunun üzerine şubenin aldığı bağışlarla üç sınıf tefrişatı daha yaptığı şubelerimiz var.” (M3)

“Genel merkez ve şubeler olarak biz bir bütünün parçasıyız. Merkez olmazsa şubeler olmaz, şubeler olmazsa merkez olmaz” (Ş1)

“Genel merkez işin çerçevesini, büyüklüğünü ve yapısını belirleyen tarafken uygulayıcı şubelerimiz oluyor.” (M4)

Faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde en önemli adımlardan biri olan “doğru çocukların seçimi” noktasındaki şubelerin rolü şu şekilde vurgulanmıştır:

“Şube Kızılay yöneticileri doğru çocukların tespiti için sahada çok önemliler. Çoğu yönetici pozisyonunda her yerdeler ve ihtiyacı gözlemleme şanlıları var.” (M8)

“Hedef belirleme noktasında şubelerin çok büyük rolü var. Belgeye değil gerçeğe göre hareket etmemiz noktasında şubeler çok önemliler.” (M9)

Katılımcılara hizmet sürecine dair sorulan son soru olan “faaliyetlerin sürekliliğinin nasıl sağladığı” sorusuna ilişkin bulgulara Tablo 13’te yer verilmiştir.

Tablo 13.

Faaliyetlerin Sürekliliğinin Sağlanması Amacıyla Yapılan Çalışmalar

Çalışma Alanı	Uygulama
Bağış ve Fon Yönetimine İlişkin Çalışmalar	İş birliklerini/paydaş sayısını artırmak
	Fon sağlayıcılarla ilişkileri sıcak tutmak
	Fonları etkin kullanmak
	Bağış kampanyalarını güçlendirmek
	Sosyal medyayı ve web sitesini aktif kullanmak
	Eğitim bağışının web sitesinde görünürlüğünü arttırmak
	Uluslararası projeleri takip etmek
	Güvenirliliği arttırmak
	Mobil uygulamalarla kaynağı sürekli kontrol edebilmek
	Bağışçıların ihtiyacı görmesini sağlamak
Kurumsal İlke ve Uygulamalara İlişkin Çalışmalar	Bağışçıların gönüllü fedakârlıklarını görmesini sağlamak
	Bağışçılara süreç sırasında ve sonrasında bilgi vermek
	Bağışçıların faaliyetlere katılımını sağlamak
	Denetim sistemini güçlendirmek
	Raporlama sistemini güçlendirmek
	Veri sunan yazılım sistemlerini aktif kullanmak
	Şeffaflık sağlamak
	Stratejik plan doğrultusunda planlı hareket etmek
	Personelin eğitim seviyesini arttırmak
	Faaliyetlere pilot uygulamalarla başlamak
	Süreç içerisinde iyileştirme çalışmaları yapmak
	Yapılan etkinliklerin niteliğini arttırmak
	Kurumun üretim faaliyetlerini arttırmak
	Çocuklara yönelik faaliyetleri arttırmak
	Faydalanıcıyı doğru belirlemek
	Kurumun doğru tanıtılmasını sağlamak
	Hizmetlere kamusal paydaş dâhil etmek
	Hızlı aksiyon alabilmek
	Gönüllülerin aidiyet ve motivasyonunu sağlamak
	Çocukları korumaya yönelik uluslararası politikalar geliştirmek

Tablo 13’te görüldüğü üzere sürekliliğin sağlanması amacıyla yapılan çalışmalar bağış ve fon yönetimine ilişkin çalışmalar ile kurumsal ilke ve uygulamalara ilişkin çalışmalar olmak üzere iki grupta incelenmiştir. Sürekliliği sağlayan en önemli noktanın bağış ve fonun devamlılığı olduğu şu şekilde ifade edilmiştir:

“Mali kaynağın sürekliliğini sağlamak için ciddi bir efor sarf ediyoruz. Her ne kadar gayrimenkulleri, işletmeleri olan bir kurum olsak da şuan Kızılayın Türkiye’de ve dünyada yaptığı faaliyetler sabit kaynaklarla sürdürülebilmenin ötesinde. Dolayısıyla birtakım sabit giderlerimizi sabit gelirlerimize endekslemişken, örneğin personel

maasları sabit gelirlerle sağlanıyorken; proje bazlı yardım çalışmalarında kamuoyundan kaynak toplayarak gidiyoruz. Bunun için de Kızılay üyelerimiz var, Kızılaya sadık bağışçılar var. Alternatif bağıştı profilleri oluşturmaya, proje bazlı bağışçı kampanyaları oluşturarak bağışçı sayımızı arttırmaya gayret ediyoruz.” (M9)

Her çocuğun potansiyel birer gönüllü olduğu varsayımından hareketle uzun vadede sürekli gönüllü kazanımı sağlamak amacıyla hizmet ulaştırılan çocuk sayısının artırılmasının hedeflendiğinin şu sözlerle altı çizilmiştir:

“Kızılayın ekmeğinden yiye suyunun içen bir daha ayrılmaz gibi bir anlayışımız, bir durumumuz var. Buna inanıyoruz. O nedenle kampta ne kadar fazla çocuk bulundurursak bu ilerde daha fazla bağışçı demek, daha fazla gönüllü demek daha fazla sorumlu insan demek daha fazla Kızılaycı demek.” (Ş6)

Sürdürülebilirlik sağlamak için paydaş seçimine ilişkin olarak uygulanan bir diğer yaklaşım aşağıdaki ifadelerle paylaşılmıştır.

“Bir projenin başlatılması ve devam ettirilmesi sürecinde bizim için önemli olan şeylerden birisi öz kaynaklarımızla yaptığımız projelere mutlaka kamusal paydaşı da dahil ediyor olabilmek. Çünkü birlikte iş birliği, sahiplenme önemli. Sonuçta işin sürdürülebilirliği de var. Siz bir sivil toplum kuruluşu olarak kendi kaynaklarınız ölçüsünde sürdürülebilirliği sağlarsınız ama kamusal alana bunu adapte ettiğiniz zaman o iş işte toplumda artık hizmet haline dönüşür. Dolayısıyla bu mantıktan da hareketle mutlaka bakanlıklarla iş birliği çalışmalarımız oluyor. Ya da olayın bir AR-GE’si ise üniversitelerle ilgili ortak işbirlikleri, protokoller yapabiliyoruz. Buradaki temel amaç topluma sahiplendirmekle ilgili bir kaygı.” (M2)

Sürekliliğin sağlanması için veri arşivine önem verilmesi, takip edilmesi ve denetimin sağlanması gerektiği şu şekilde vurgulanmıştır:

“Yazılım sistemimiz süreklilik için önemli. Sorumlu kişiler değişebilir; öğretmen değişebilir, kadın kolları temsilcisi, şube yönetimi, biz, herkes gidebilir. Projenin bu durumlardan etkilenmemesi için bir hafızaya ihtiyacı var. Bu çocukların süreçlerini görebileceğimiz, dosyalarını takip edebileceğimiz bir hafızaya. Bu yazılım hem denetim hem sürdürülebilirlik için önemli. Denetimin kendisi de sürdürülebilirlik için önemli.” (M12)

Kurumsal bir strateji olarak şeffaflığın sürekliliği sağlamada dikkate değer bir rol üstlendiği sıkça şu ve benzeri ifadelerle açıklanmıştır:

“Şeffaflık çok önemli ve etkili bir unsurmuş. Niçin diyeceksiniz. Gönüllü sayısının artmasından fark ettim. Mesela diyor ki ben şunu yapacağım ama diyor acaba yerini bulacak mı bilmiyorum. O anlamda ben zaten devlet memuruyum aldığım belli yapacağım ama acaba gidecek mi? O zaman beraber gidelim dedik mesela. Bir okul ziyaretine mi gideceğiz, ihtiyaç sahibi çocuğun evine mi gideceğiz onu da götürüyoruz yanımızda. Bu samimiyet, şeffaflık kazandırıyor. Ayşe hanıma Fatma hanıma söylüyor ya ben kendim götürdüm, kendi gözümlle gördüm, diyor. Amaç yerini bulduğunu göstermek. Birimiz bin oluyor.” (Ş4)

Türk Kızılay 2019-2020-2021 Konsolide Faaliyet Raporu incelendiğinde, kurumun maddi kaynak sürekliliğinin sağlanmasına yönelik temel stratejisini içeren aşağıdaki ifadelerle yer verildiği görülmektedir.

“Finansal sürdürülebilirlik, Kızılayın ana faaliyetlerini sürdürebilmesi için gerekli gelir kaynaklarının güvence altına alınmasını ifade eder. Bu sürdürülebilirliğin sağlanması finansal güvencenin yanı sıra kurumsal, teknik ve idari olarak sahip olduğu kapasitesini koruması ve geliştirmesine de bağlıdır. Kızılay, toplumda ve sektöründeki değişen ihtiyaçlara yanıt vermek amacıyla kaynaklarını en iyi şekilde değerlendirmekte, geliştirmekte, yeni kaynak oluşturma faaliyetlerine ağırlık vermekte, temel gelir kaynağı olan bağışlara yönelik stratejiler geliştirmektedir.” (Kızılay, 2022p)

4.3. Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın üçüncü alt problemini, “eğitime destek faaliyetlerinin etkililiğinin nasıl değerlendirildiği” sorusu oluşturmaktadır. İlgili veriler Tablo 14’te paylaşılmıştır.

Tablo 14.

Etki Analizi Yöntemleri

Yöntem	Uygulama
Faydalanıcılarla İlgili Yöntemler	Memnuniyet anketleri uygulamak
	Süreçte faydalanıcı çocukların önerilerini almak
	Süreçte faydalanıcı ailelerin önerilerini almak
	Okul başarılarını takip etmek (burs yardımı için)
	Okula devamlılıklarını takip etmek (şartlı eğitim yardımı için)
	Çocuklara ön test- son test çalışmaları yapmak
	Çocukları faaliyet sırasında gözlemlemek
Paydaşlarla İlgili Yöntemler	Çocukların faaliyet bilgi kalıcılıklarını gözlemlemek
	Bağışçıların gözlem sonuçlarını/görüşlerini almak
Gönüllülerle İlgili Yöntemler	Öğretmen/okul idaresinden geri bildirim almak
	Faydalanıcıların gönüllüye/bağışçıya dönüşüp dönüşmediğini takip etmek
	Faaliyetler sonrası artan gönüllü oranlarını analiz etmek
Kurumsal Uygulamalarla İlgili Yöntemler	Gönüllü sürekliliğini takip etmek
	Veri yönetimi sistemlerini güçlendirmek
	Eski verilere önem vermek
	Üniversitelerle birlikte ölçek geliştirme çalışmaları yapmak
	Online içeriklerin izlenme oranlarını takip etmek
	Bağımsız bir kuruluştan değerlendirme raporu istemek
	Gelen taleplerin yıllar içerisindeki oranlarını analiz etmek
	Süreçte personelin önerilerini almak

Tablo 14 incelendiğinde gerçekleştirilen faaliyetlerin etkililiğinin değerlendirilmesinde faydalanıcı çocuklarla ilgili, paydaşlarla ilgili, gönüllülerle ilgili ve kurumsal stratejiler doğrultusunda uygulanan yöntemler olduğu görülmektedir. Etki analizi süreçlerine ilişkin sorulan soruya genel merkez yöneticileri tarafından pek çok yöntem sıralanarak cevap verilmiş iken bazı şube yetkililerince (§3, §5, §7) “böyle bir sürecin olmadığının” ifade edilmesi dikkat çekmektedir.

“Yaptığımız iş eğitimi verdik kaçtık değil. O süreç nasıl ilerliyor, etkililiği var mı? Gerçekten hedef kitleye ulaşılabilir mi? Bunu ölçüyoruz. Veri yönetim sistemimiz var tüm bilgileri orada koruyor ve kullanıyoruz.” (M2)

“Üç boyut var dikkat ettiğimiz: eğitmenin yeterliliği, içerik yeterliliği, eğitim ortamı. Bunları hem eğitim düzeyinde değerlendiriyoruz hem de birkaç ayda bir toplu veri olarak değerlendirip birtakım skorlar yakalıyoruz. Biz neyle ilgili problem yaşadık bunu görebiliyoruz. Sonuçlara göre de iyileştirme alternatifleri düşünüyoruz.” (M9)

“Böyle bir şey kesinlikle yok. Bunun için profesyonel bir kadro gerekiyor. Belki proje kapsamında bir okul ele almışsınız orada yapılabilir ama eğitim verilecek okul sayısı fazla, öğrenci sayısı fazla...” (Ş3)

Her faaliyet için etki analizine gerek olmadığını ifade eden şube yetkilileri bulunmakta olup bu fikrin şu şekilde ifade edildiği görülmektedir:

“Kurumsal kaynak planlamasında bunun bir yeri yok böyle bir şey yok. Neden çünkü örneğin özel eğitim sınıfı yaptığınızda bunu teslim ettiğiniz kişi MEB. Bunu kontrol etmeye çok ihtiyaç duymuyoruz çünkü verdiğimiz makam devletimizin makamı. Burada güven söz konusu. Her şeyi kontrol etmeye çalışırsanız zaten hiçbir şey yapamazsınız. Yazılımsal, kanunsal bir etki kontrol mekanizması söz konusu değil ama vicdani olarak yaptığımız kontroller oluyor.” (Ş5)

Özellikle okul etkinliklerinde öğretmen görüşlerine ve geri bildirimlerine önem verildiği aşağıdaki ifade ile dile getirilmiştir.

“Çocuklar zaten direk tepki gösteriyor onlardan bire bir nabız alabiliyorsunuz. Etkinlik bittikten sonra okul idarecisi ya da çalıştığım öğretmeni ararım. Günle ilgili baştan sona değerlendirmeniz, eleştirileriniz, önerileriniz nelerdir diye sorarım. Bununla ilgili bir geri bildirim süreci mutlaka yaşıyoruz.” (M10)

Etki analizlerinin yapılmasında farklı kurum ve kuruluşlardan da destek alındığı bilgisi bir merkez yöneticisi tarafından şu sözlerle ifade edilmiştir:

“Uluslararası literatüre katkı sağlayacak bir kırılmalı çalışmamız var. Bu raporun son aşamasındayız. Şartlı eğitim yardımı için bakacak olursak üçüncü bağımsız kuruluşlar üzerinden bu etki analizi çalışmaları yapıldı. Daha çok dışarıdan bir kuruluşa bu işin verilip onların gelip bizlerle birlikte çalışarak rapor hazırlamaları vb. şeklinde.” (M11)

Etki analizi sürecinde gönüllülere verilen önem dikkat çekmektedir. Hizmetlerin sunulmasındaki kurumsal amaçlardan birinin de gönüllü kazanımı sağlamak olduğu belirtilerek, gönüllü sayısındaki artış ve gönüllülerin sürekliliğinin sağlanması bir etki analiz yöntemi olarak değerlendirilmektedir. Bu durum bir katılımcı tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

“Etkinlik yaptıkça biz daha çok gönüllü kazanabiliyoruz. Bu bizim en önemli değerlendirme ölçütümüz diyebiliriz. Bakıyoruz etkinlik sonrasında ulaşılan kişi sayısı, artan gönüllü sayısı ne kadardır. Buna göre eğitimin verimliliğini değerlendiriyoruz.” (M6)

Etki analizinin somut ölççeklerle yapılmasının, standart değerlendirmelere tabi tutmanın mümkün olmadığını belirten M8 kodlu katılımcı bu görüşünü: *“Bunun kazanımı emin olun böyle ölçülebilecek bir şey değil. Biz bunları gözlemliyoruz*

sahada. O yüzden yaptığımız işin en önemli boyutunun gerçek ihtiyaç sahiplerine ulaşmak olduğunu görüyoruz. Bu açıdan baktığımızda özellikle çocuklara ulaşmanın çok kıymetli bir iş olduğunu düşünüyoruz.” ifadeleri ile dile getirmiştir.

Etki analizinin uzun zaman sonra bile gözlemlenebildiğine dair dikkat çeken bir katılımcı anısı, aşağıda paylaşılmıştır.

“Bir gün bir fuarda görevliyim sırtımda Kızılay yeleğim var. Bir abla yanıma yaklaştı. Çok küçük yaşta anne babasını kaybetmiş ve yurttan büyümüş. O 7-8 yaşındayken o zamanki Kızılaycılarımız bunların yurdunda bir etkinlik düzenlemiş bizim şuan yaptığımız Kızılay Çocuk Festivalleri gibi. Bana dedi ki “Ben her şeyimi kaybetmişim. Bana oradaki Kızılaycı ağabeylerim ablalarım yaşama tutunmam gerektiğini gösterdiler. Ben onlarla çok eğlendim ömrü boyunca bu kadar eğlenmemiştim ve beni hayata bağlayan nokta orasıydı, diyor. Artık ne kadar etkilendiyse hayat tutunmuş bir şekilde anne babasını kaybetmiş halde bir çocuğun yaşayabileceği en kötü durumdayken hayata tutunuyor. Enerji bakanlığında üst düzey yönetici olacak kadar güzel bir hayat hikayesi oluyor.” (M6)

4.4. Dördüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın dördüncü alt problemini, “katılımcılara göre eğitime destek faaliyetlerinin çocuklara katkılarının neler olduğu” sorusu oluşturmaktadır. Soruya alınan cevaplara ilişkin bulgular Tablo 15’te paylaşılmıştır.

Tablo 15.

Katılımcılara Göre Eğitime Destek Faaliyetlerinin Çocuklara Katkıları

Katkı Boyutu	Sağladığı Katkı	f
Bilişsel/ Akademik Katkıları	Akademik başarı artışının sağlanması	4
	Kızılayı tanımlarının sağlanması	4
	Kariyer gelişimine destek olması (staj ve istihdam fırsatı)	3
	Ders çalışma ortamlarının iyileştirilmesi	1
	Yeteneklerini keşfetme ve geliştirme fırsatı sağlanması	1
	Fikir üretme pratiği kazanmalarının sağlanması	1
	Toplumsal konularda bilgi/bilinç edindirilmesi	1
Sosyal/ Davranışsal Katkıları	Gönüllülük/yardımseverlik bilinci kazandırılması	9
	Sorumluluk bilinci kazandırılması	4
	STK farkındalığı ve bilinci kazandırılması	3
	Eğlenmelerinin ve mutlu olmalarının sağlanması	2
	Toplumda kendine yer edinme/aidiyet hissi sağlanması	2
	Arkadaş edinme ortamlarının sağlanması	2
	Sosyalleşmelerinin/sosyal uyumlarının sağlanması	2
Psikolojik Katkıları	Girişimcilik cesareti kazanmalarının sağlanması	1
	Değer verildiğini hissetmelerinin sağlanması	4
	Özgüven gelişiminin desteklenmesi	2
	Hayal güçlerini geliştirme fırsatı sunulması	1
	Eğitime devamlılığın sağlanması	3

Eğitsel/ Toplumsal Katkıları	Eğitim ortamları ve malzemelerinin niteliğinin artırılması	3
	Çocuk işçiliğinin azaltılması	2
	Suç oranını azaltılması (çocuk cezaevlerinde)	1
	Bilinçli insan kaynağı yetişmesine katkı sağlanması	1

Tablo 15 incelendiğinde, katılımcılara göre Kızılayın yürüttüğü faaliyetlerin çocuklara pek çok farklı açıdan katkı sağladığı ifade edilmektedir. Söz konusu katkıların bilişsel/akademik, sosyal/duygusal, psikolojik ve eğitsel/toplumsal katkılar olarak kategorilendirilebildiği görülmektedir.

Kurum yöneticileri, bilişsel/akademik katkılar arasında en çok, faaliyetlerin akademik başarının artmasını sağladığından, çocukların Kızılayı daha yakından tanımalarını sağladığından ve kariyer gelişimlerine destek olduğundan söz etmektedirler. Bu görüşü bir katılımcı şu şekilde ifade etmektedirler:

“Çocuğun ders çalışması için önündeki engelleri kaldırmış oluyoruz bazen ihtiyacını alarak bazen sağlık problemini çözerek. Bu da başarılarını artırıyor.” (M12)

Faaliyetlerin sosyal duygusal katkıları olduğundan söz eden katılımcılar, bu katkıların ağırlıklı olarak gönüllülük/yardımseverlik bilinci ve sorumluluk bilinci kazandırma şeklinde kendini gösterdiğini savunmakta ve bunu şu şekilde dile getirmektedirler:

“İlerleyen dönemlerde de buradan şu dönüş olacaktır. Diyecek ki ben okurken bana Kızılaydan destek geliyordu ben de artık bir yere geldim ekonomik gücüm oluştu. Ben de Kızılay aracılığıyla başkalarına katkı sağlayayım, başkalarının hayatına dokunayım gibi bir dönüş oluyor. Gelecekte bu çocuklar başışçıya dönüşüyorlar. Ben bunu kendim yaşadım.” (Ş2)

Faaliyetlerin psikolojik katkıları da olduğunu ifade eden katılımcılar bunlar arasında çocukların bu faaliyetlerde yer alarak kendilerine değer verildiğini hissettiklerini, özgüvenlerini ve hayal güçlerini geliştirdiklerini savunmuşlar, bu savlarını şu şekilde vurgulamışlardır:

“Faaliyetlerimizde belki ailesinde hiç muhatap alınmamış çocuk orada kendini değerli hissediyor. Bu ağabeyler ablalar benim için gelmiş, diyor.” (M6)

Faaliyetlerin eğitsel/toplumsal katkıları arasında ise yönetici görüşlerine göre en çok eğitime devamlılığın desteklendiği ve eğitim ortamlarının/malzemelerinin niteliğinin artırılmasına destek olduğunu şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Hane üzerinden çocukların eğitimine destek oluyoruz aslında. Temel ihtiyacını karşılamayan aile çocuğunu okula gönderemiyor. Kırtasiye, giyim ihtiyacını karşılayamıyor. Tüm ihtiyaçlara destek olmaya çalışarak, okula devamı önündeki engelleri aşmasına yardım etmeye çalışıyoruz.” (M11)

4.5. Beşinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırma kapsamındaki beşinci alt probleme ilişkin yöneticilere “faaliyetlere ilişkin eleştirilerinin ve varsa yaşadıkları sorunların neler olduğu” sorulmuş, ulaşılan bulgulara Tablo 16’da yer verilmiştir.

Tablo 16.

Katılımcıların Eğitime Destek Faaliyetlerine İlişkin Sorun ve Eleştirileri

Sorun Konusu	Sorun	f
Faaliyet Süreçlerine İlişkin Sorunlar	Toplumun Kızılayı eğitim faaliyetleri ile özdeşleştirememiş olması	7
	Öğretmen ilgisizliğinin faaliyet niteliğini düşürmesi	4
	Kırsal kesime yeteri kadar ulaşamamak	2
	Eğitim faaliyetlerinin sayıca yetersizliği	2
	MEB içerisinde yaşanan hiyerarşiden kaynaklı tıkanıklık	2
	Merkez birimleri arası koordinasyon eksikliği	2
	Bakanlıklarla ilişkilerde muhatap bulma sorunu	1
	Materyal eksikliği-yetersizliği	1
	Tanıtım ve reklama bütçe ayrılmaması	1
	Eğitim faaliyetlerinin reklamının yapılmaması	1
	Pandemi dolayısıyla eğitim faaliyetlerinin sürdürülememesi	1
	Faaliyetlerde okullara dirençle karşılanması	1
	Eğitim bağışlarının düşüklüğü	3
	Bağış planlamasında şube ve merkez arası koordinasyon eksikliği	2
Maddi Kaynağa İlişkin Sorunlar	Fon sağlayıcıların aracı rolde olmasının kesintilere yol açması	1
	Eğitime yönelik bağış toplama mekanizmalarının zayıflığı	1
	İş yoğunluğundan eğitime sıra gelmemesi	1
	Yoğun yaşanan insan kaynağı sirkülasyonunun personelde sebep olduğu aidiyet eksikliği	1
İnsan Kaynağına İlişkin Sorunlar	Profesyonel kadronun duygu eksikliği	1
	Gönüllü planlamasında kayıtsızlığın verdiği sorunlar	1
	Personellerin görev tanımlarına ilişkin mevzuat eksiklikleri	1
	İnsan kaynağı yetersizliği	1
	Şube eğitim faaliyetlerinin denetimsizliği	2
Şubelere Özel Sorunlar	Kurum içi işleyişin yavaşlığı	1
	Şubelerde eğitime bakışın sınırlı olması	1
	Şubelerde profesyonel kadro ve gönüllü yönetim arası anlaşmazlıklar	1
	Şubelerin eğitim konusunda hassas olmaması	1
	Şube fiziki şartlarının yetersizliği	1

Tablo 16’da yer verilen hizmetlere ilişkin katılımcıların yaşadıkları sorunlar ve bu doğrultudaki eleştirileri değerlendirildiğinde faaliyet süreçlerine ilişkin, maddi kaynağa ilişkin, insan kaynağına ilişkin ve şubelere ilişkin farklı sorunlarla karşılaşıldığı görülmektedir. En yoğun yaşanan problem olarak: toplumun Kızılayı eğitim faaliyetleri ile özdeşleştirememiş olması, Kızılay ve eğitim kavramları arasında ortak bir algının oluşturulamamış olması gösterilmektedir. Bu sorun yöneticiler tarafından farklı görüşler belirtilerek şu şekilde dile getirilmiştir:

“Kızılay ile ilgili özellikle toplum bizi eğitimle bütünleştiremiyor. Toplum bağış yapmadıkça biz yardım yapamıyoruz burs programı var mesela şimdi güzel bir burs programı çıkıyor ama mesela bunda toplum zaten devlet burs yardımı yapıyor diyor

bize eşleştiremediği için ben niye bağış yapayım diyor mesela böyle sonuçlarla da karşılaşyoruz Yani eğitimle ilgili çok bir bağış toplanamıyor bağış olmayınca da hedeflerimizi gerçekleştiremiyoruz eğitim şartlı bağışının da diğerlerine göre oranı az mesela eğitim şartlı bağışına çıkıyorlar işte eğitim yaz gönder filan diye ama gelmiyor olmuyor.” (M3)

“Kızılay ile eğitim bağışlarının eşleştiremediğini görüyoruz toplumda Kızılay deyince akla eğitim gelmiyor. Bu bizi üzüyor. Bunu da değiştirebilmek için bakan beyin genel başkanımızın katılımıyla Türkiye çapında çalışmalar yürütürsek belki bu algıyı yıkabiliriz diye düşünüyorum. İnşallah bu algı değişirse Türkiye’deki çocuklara yönelik projelerin genel merkezde yürütülebilmesine yönelik bir algı ve bağış algısı gelişirse çok daha güzel işler ortaya çıkacağını düşünüyorum.” (M8)

“Kızılay için eğitimin ikinci planla olduğu görüşüne katılmıyorum. Türkiye’nin ilk özel hemşirelik okulunu açmış. İnsanların ihtiyaçları sadece kan, afet vb değil. Asıl en büyük ihtiyaç eğitim siz insanları eğitmez çocuklarda o bilinci oluşturmazsanız zaten meslek edinmemiş işsiz vasıfsız kişiler sayısını artıracaksınız dolayısıyla ihtiyaç sahibi insan sayısı büyüyecek. Eğitim asli bir görevidir ancak dönem dönem ikinci üçüncü sırada olup önceliklere, şartlara göre farklılık gösterebilir.” (Ş2)

Bu durumun eğitim bağışı oranları da etkilediği görüşü hâkimdir. Söz konusu görüşe ilişkin bir ifade aşağıda paylaşılmıştır.

“Şunu eleştirebilirim, eğitime yönelik bağış toplayıcı mekanizmaları yeterince geliştiremedik. Hem finansal manada bağış toplama araçlarımız hem de bunun doğru anlatımı bağlamında enstrümanlarımız biraz daha düşük kalıyor. Kim için? Orta segment bağışçılar için. Üst segment eğitim hassasiyeti konusunda daha önde. Arzu edilen düzeyde değil bence de daha iyi olabilir. Bir de insanlara daha iyi fırsatlar sunabilirsiniz bağış yapabilecekleri yani okul yapalım falan artık konu değil daha farklı şeylere ulaşması gerekiyor. Tanıtımlarımızda bile hala Hababam Sınıfı müziği kullanıyoruz, bunlar artık eskidi. Sosyal inovasyon da bağış için projelerde kanal açabilir.” (M9)

Hem Kızılayın eğitim faaliyetleri yapan bir kurum olduğu algısının yerleşmemiş olması hem de bağışların düşüklüğü, görünürlük ve tanıtım noktasındaki eksikliğe bağlanmaktadır. Bu görüşteki bir katılımcı şu sözleri dile getirmiştir:

“Bizim en büyük eksikliğimiz tanıtım noktasında biz yaptığımız işi gösteremiyoruz. Mesele yaptığımız işi pazarlayamamamız. Bunun için bizde reklam amacıyla ayrılan yeterli bir kaynak yok. Siz ne kadar çalışırsanız çalışın tanıtım ayağınız yoksa yaptığınızın işin hiçbir anlamı yoktur.” (Ş5)

Yöneticiler iş birliği noktasında özellikle eğitim faaliyetlerinde MEB ile sorunlar yaşadıklarını vurgulamışlardır. Bu sorunların, MEB içi yavaş işleyiş ve MEB’de ilgili çok farklı birimler bulunmasından, her biriyle bağlantı kurarak ayrı ayrı protokoller imzalamanın güç olduğundan kaynaklandığını şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Benim Türkiye’de giderken ayaklarımın geri geri gittiği iki bakanlık var biri Milli Eğitim Bakanlığı diğeri Tarım ve Orman Bakanlığı. Sanki MEB savaşmakla yükümlü ama adını barış bakanlığı koymuşlar gibi. MEB’le biz çok rahat çalışmıyoruz açıkçası protokollerimiz var ama. Öğretmenlerin bireysel manada bize bakış açılarında da hiçbir sıkıntı olmuyor. MEB’e gittiğimizde de karşılanmamız ya da niyetlerde de problem olmuyor ama acayip bir sürtünme kuvveti var içerisinde yani havanın katsayısı

dışarıdaki oksijenle bakanlığın içerisindeki oksijenin sürtünme kuvveti farklı. O yüzden işin sonucunu çok getiremiyoruz.”(M9)

“MEB de tabii ki bir şeyler yapmak istiyor ama öğretmenlerini çok dahil edemiyorlar açıkçası. Öğretmenlerin farkındalıklarının artırılması gerektiğini düşünüyorum. Ama öğretmen sokaktaki amca gibi ya bu Suriyeliler geldiler gitmediler ne zaman gidecekler, diye bakarsa bunu dönüştüremeyiz. Öğretmenler çok etkin olmuyor politik düzeyde yapmak zorunda oldukları için yapıyorlar ama çok nitelikli iş yaptıklarını düşünmüyorum bence bu çok önemli bir problem.” (M13)

Yapılan faaliyetlerin dezavantajlı durumdaki öğrencilerin yoğun bulunduğu kırsal bölgelere ulaştırılmasında sorunlar yaşandığı dikkat çekmekte olup, durum Ş3 kodlu katılımcı tarafından *“Etkinliklerin kırsala ulaşması zor oluyor. Ulaşım zorluğu bunda etkili. Tüm işinizi gücünüzü bırakıp bu konuya odaklanmanız gerekiyor, zor.”* sözleri ile paylaşılmıştır.

Kurum içi işleyişin yavaşlığı da yaşanan sorunlar arasında dile getirilmiş ve bir şube yetkilisi tarafından şu şekilde ifade edilmiştir:

“Şubelerin merkezle ilişkilerine bakıldığında mesela bir çalışmayı planlıyorsunuz yazıyla bildiriyor talep ediyorsunuz. O talep ta nerelere gidiyor önce bölüm yöneticisi bölüm müdürü, uygun mu değil mi, oradan stratejik yönetim birimine gidiyor, genel müdürün olur alınıyor filan. O bize gelene kadar aylar geçiyor. Biz neredeyse çalışmanın ortasına geliyoruz uygundur diye karar geliyor.” (Ş3)

Eğitim hizmetlerinde şubelerde yaşanan kontrolsüzlük ve mevzuat eksiklikleri konusunda şube yetkilileri sorunlar yaşandığını dile getirmekte, bunu şu cümlelerle özetlemektedir:

“Eğitim konulu bir denetlenmemiz olmuyor Bence olması gerekiyor. Ben burada Eğitim Fakültesi mezun olduğum için yaparım ama başka bir şubede Farklı mezuniyetler olan bir arkadaşımız Evet eğitim alanlar var Ama dediğim gibi 3 günlük 5 günlük eğitimle Koskoca Kızılayı anlatmak veya anlatım eğitim becerilerine sahip olmak gerçekten çok zor sürekli o işi yapmanız gerekiyor Kişinin kendini o konuda geliştirebilmesi için düzenli olarak sürdürülebilir şekilde o işi yapması ve bilen birilerinden geri dönüt alması gerekiyor yoksa biraz çalakalem oluyor.” (Ş3)

“Yürüyen faaliyetler var ancak standart kural kriter eksiklikleri var. Neyi referans alacağımız noktasında mevzuatsal çalışmalar eksik. Bu neyi beraberinde getiriyor şubeler kendi kaynaklarıyla yerelde burs desteklerinde bulunduklarında mükerrerlik tespitlerini yapamıyorlar. Belki A Kızılay şubesinden burs alırken diğer taraftan Kızılay bünyesinde başka bir projede de aynı kişi değerlendirmeye alınabiliyor bunların tespitini yapamıyorsunuz. Raporlama açısından da haliyle çok ciddi sıkıntılar var.” (M7)

4.6. Altıncı Alt Probleme İlişkin Bulgular

Araştırmanın altıncı alt problemini ve son sorusunu , “eğitime destek faaliyetlerine yönelik katılımcıların önerilerinin neler olduğu” sorusu oluşturmaktadır. Bu soruya ilişkin veriler Tablo 17’de sunulmuştur.

Tablo 17.

Katılımcıların Eğitime Destek Faaliyetlerine İlişkin Önerileri

Öneri Konusu	Öneri	f
Kurumsal Yapıya ve Sürdürülebilirliği Arttırmaya Yönelik Öneriler	Eğitim faaliyetlerine daha fazla önem verilmesi	8
	Kaynakları arttırmaya yönelik planlamalar yapılması	7
	İhtiyaç analizi çalışmalarının güçlendirilmesi	4
	Eğitim kadrosu oluşturulması	3
	Eğitim bütçesi oluşturulması/mevcudun geliştirilmesi	2
	Tüm dünya çocuklarına hitap eden bir birim kurulması	1
	Konu ile ilgili akademik çalışmaların artırılması	1
	Sosyal etki analizi yapılması	1
	Çocukların dirençliliğini geliştirici çalışmalar yapılması	1
	Mevcut kapasitenin değerlendirilmesine önem verilmesi	1
Faaliyet Stratejilerine Yönelik Öneriler	Teknolojik kapasite ve içerik gelişimi/kullanımının artırılması	8
	İlkokul- ortaokul yaş grubuna ağırlık verilmesi	4
	Eğitime yönelik stratejik planlar yapılması	2
	Fikir ve uygulama aşamalarında gönüllülerden faydalanılması	2
	Projelerin artırılması	2
	Yükseköğretim yaş grubuna ağırlık verilmesi	1
	Çalışmalarda pedagog desteği alınması	1
	Mobil ekiplerin güçlendirilmesi	1
	Proje yönetim döngüsünün güçlendirilmesi	1
	Faaliyetlerin denetim basamağının güçlendirilmesi	1
	Hitap edilen dezavantaj grubunun artırılması	1
	Materyallerin dezavantaj gruplarına özel zenginleştirilmesi	1
	Burs yapısının profesyonelleştirilmesi	1
	Kızılayı tanıtan uygulamalı eğitimler verilmesi	6
	Okul Kızılay kollarını aktif hale getirilmesi	3
Faaliyet Çeşitliliğine Yönelik Öneriler	Her yaş grubuna hitap eden materyaller geliştirilmesi	2
	Başarılı/üstün yetenekli çocuklara hitap eden çalışmalar yapılması	2
	Afet bilinci kazandırmaya yönelik materyaller geliştirilmesi	1
	Afet bilinci kazandırmaya yönelik eğitici eğitimleri verilmesi	1
	Okullarda Kızılay köşeleri oluşturulması	1
	Çocuklara eğlenerek öğrenecekleri ortamlar sunulması	1
	Rol model çalışmaları yürütülmesi	1
	Okulların fiziki eksikliklerine yönelik çalışmaların artırılması	1
	Okullara sağlanan kütüphane ve kitap desteğinin artırılması	1
	Sınav hazırlığı sürecindeki öğrencilere akademik destek sağlanması	1

İş Birliğine Yönelik Öneriler	MEB ile iş birliğinin güçlendirilmesi	10
	Daha fazla okula ulaşılmasının sağlanması	5
	Öğretmenlerin faaliyetlere dâhil edilmesi	5
	İşbirliklerinin/paydaşların artırılması	4
Şubelere Yönelik Öneriler	Şubeler için materyaller geliştirilmesi	2
	Şube yönetimlerine kanaat önderlerinin dâhil edilmesi	1
	Şubelerin merkezi kararlarda etkili olmasının sağlanması	1
	Eğitim sunulan fiziki alanların iyileştirilmesi	1

Tablo 17’de yer verilen, eğitime destek faaliyetlerine ilişkin katılımcıların önerilerine bakıldığında önerilerin: kurumsal yapıya ve sürdürülebilirliği arttırmaya yönelik öneriler, faaliyet stratejilerine yönelik öneriler, faaliyet önerileri, iş birliğine yönelik öneriler ve şubelere yönelik öneriler olarak gruplandığı görülmektedir. Kurumsal yapıya ve sürdürülebilirliği arttırmaya yönelik öneriler arasında en çok eğitim faaliyetlerine daha fazla önem verilmesi gerektiği ifadesi dikkat çekmektedir. Eğitime önem verilmesi gerektiğini ifade eden katılımcılardan bazıları bunun toplumdaki algının değişmesini sağlayacak faaliyetler düzenleyerek, bazıları reklam faaliyetlerini artırarak, bazıları eğitime önem veren yöneticileri kurum yönetimine getirerek, bazıları eğitimin öncelikli faaliyetler arasına alınmasını sağlayarak, bazıları ise yürütülen faaliyetlerin kişisel yeterliliklerden çıkarılıp standart hale getirilmesi gerektiğini dile getirerek savunmuşlardır. Bu görüşe yönelik ifadelerden bazılarına aşağıda yer verilmiştir.

“Eğitim, Kızılayın kriz odaklı çalışmasından kaynaklı, uzun yıllardır ihmal edilmiş alanlardan biridir. Çocuklara ulaşarak buranın güçlendirilmesi gerektiğini düşünüyorum.”(M4)

“Sahadaki deneyimin bilgiye dönüşmesi için eğitim çalışmalarına ihtiyaç var.” (M9)

“Toplumda Kızılayın eğitim hizmeti sunduğu anlayışı yaygınlaştırılmalı.” (Ş2)

Aynı kategori altında, pek çok faaliyetin gerçekleşmesinin kaynak varlığına bağlı olduğu ifade edilerek daha fazla çocuğa ulaşma ve hizmetlerin niteliğini artırma noktasında kaynakların arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılması gereği vurgulanmıştır. Kaynak artırımına yönelik çalışmalar yapılması gerektiğini ifade eden yöneticiler bu önerinin: büyük bağış kampanyaları yapmak, bağış dışı sabit gelirleri artırma yönünde çalışmalar yapmak, bağışa yönelik zarf kumbara vb. materyaller geliştirmek, toplumda bağış kültürü oluşturacak eğitimler vermek

yoluyla gerçekleştirebileceğini dile getirmişler, bazı yöneticiler bu önerilerini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Belki çok basit bir kelime olacak ama paraya ihtiyaç var. Para olmadan birçok şeye ulaşamıyoruz. Parayı her zaman halkımızdan bağış yoluyla almanın çok doğru olduğunu düşünüyorum. Büyük protokollere, iş birliklerine ihtiyacımız var.” (M8)

Faaliyet stratejilerine yönelik öneriler arasında sıklıkla, teknolojik kapasite ve içerik gelişimi/kullanımının artırılması yönünde görüş bildirilmiştir. Teknolojik kapasite ve içerik gelişiminin gerekliliğinden bahseden katılımcılar arasında, günümüz çocuklarının hitap edebilmek için e-içerik üretmenin gerekliliği, dijital dönüşümün şart olduğu, uzaktan eğitime hitap edebilme amacıyla hareket edilmesinin kaçınılmaz olduğu, sosyal medya kullanımının artırılması gerektiği, çocuklara hitap eden telefon uygulamaları tasarlanması ya da faaliyetlerin tanıtım ve reklamının yapılması gerektiği yönünde görüş bildiren yöneticiler olduğu görülmektedir. Bu görüşlerden bazıları şu şekilde ifade edilmiştir:

“Dijital bir dönüşüm geçirmemiz ve teknolojik anlamda iyi bir noktaya gelmemiz gerekiyor.” (M9)

“Faaliyetlerin teknolojiye uyum boyutunu kurgulamalı ve çocuklara hitap eden yeni uygulamalar geliştirmeliyiz.” (M2)

Faaliyet önerileri arasında ise yöneticiler en çok Kızılayı tanıtan uygulamalı eğitimler verilmesi gerektiğini, bununla birlikte okullara daha fazla ulaşılması gerektiğini söylemiş, bu görüşlerini şu şekilde dile getirmişlerdir:

“Anaokulları için çocukların kullanacağı cinsten çadırlar üretilip bu çadırları anaokullarına yollamamız lazım. Kızılay haftalarında bu çadırlarla ortaya çıkıp, çocuğun kendi boyutunda çadırlarla Kızılayın faaliyetleri ile ilgili o yaşantının içine bir sokup çıkartmamız lazım. Hafızasında yer edinsin görsel olarak daha kalıcı olsun diye. Bu muhakkak yapılmalı.” (Ş6)

Okullara daha fazla ulaşmak gerektiğini ifade eden katılımcılardan bazıları bunun: faaliyet çeşitliliğinin artırılması, eğitimlerin rutin hale getirilmesi, ulaşılan okul sayısını artırılması şeklinde gerçekleştirebileceğini düşünmektedir.

İşbirliğini artırma önerisinde bulunan katılımcıların kimisi bunu yerel yönetimlerle, kimisi diğer STK’lerle, devlet kurumlarıyla, iş adamlarıyla yapmanın gereği üzerinde durmuştur. Ancak iş birliğine yönelik sunulan öneriler arasında özellikle MEB ile iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği pek çok yönetici tarafından sunulan ortak öneri olarak dikkat çekmektedir. MEB’in ile iş birliğinin güçlendirilmesi yönünde görüş ifade eden yöneticilerden bazıları: MEB de ilişkili bir birim oluşturulması, MEB’in STK faaliyetlerine açık hale gelmesi, MEB ile veri alışverişinin sağlanması,

MEB'deki ilgili yönetmeliklerinin iyileştirilmesi, Kızılayın okul müfredatlarına işlenmesi, Kızılayın eğitim konusunda inisiyatif almasının sağlanması gibi öneriler sunmuşlardır. Bazı yöneticiler bu gerekliliği şu sözlerle ifade etmiştir:

“MEB’de STK ilişkileri ilgilenen bir birim olmalı, bu çok yerinde olur. Bakanlıkta böyle bir yapı olsa iletişim ve bilgi paylaşımı noktasında kolaylaştırıcı bir mekanizma olur.” (M8)

“Kızılay nitelikli eğitim noktasında birtakım inisiyatifler alıp savunuculuk yapabilir. Hep yanında olmamak gerekiyor. Bazen özeleştirici de vermek gerekiyor. Orada belki savunucuk düzeyinde MEB’e geri bildirim verebilir.” (M13)

“Kızılayın MEB’den düzenli veri çekebileceği bir sisteme ihtiyacı var.” (Ş6)

Şubelere yönelik öneriler arasında yer alan: şubeler için materyal geliştirilmesi önerisini ifade eden katılımcılardan biri bunun okul ziyaretlerinde tüm öğrencilere hediye edilebilecek küçük bütçeli materyaller, diğeri sınıf/okul olarak faydalanılabilecek oyun benzeri materyaller olması gerektiğini şu şekilde ifade etmişlerdir:

“Okullara gittiğimizde çocuklar bizden bir şeyler bekliyorlar. Çok büyük maliyetli materyaller yerine küçük bütçeli materyaller geliştirmeliyiz.” (Ş3)

BÖLÜM V

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçları ulaşılan bulgular ışığında tartışılmış ve sonuçlar doğrultusunda sunulan önerilere yer verilmiştir.

5.1. Sonuç ve Tartışma

Bu bölümde araştırma bulgularından yola çıkılarak elde edilen sonuçlar yer almaktadır.

5.1.1. Birinci alt probleme ilişkin sonuç ve tartışmalar. Araştırmanın ilk ve temel problemini oluşturan “Türk Kızılayı eğitime destek amacıyla hangi faaliyetleri gerçekleştirmektedir?” sorusu doğrultusunda görüşme ve dokümanlardan elde edilen bilgiler sentezlenerek hizmetler üç ayrı tabloda sunulmuştur. Bu tabloların temaları: dezavantajlı çocuklara yönelik, tüm çocuklara yönelik ve her iki grup için yakın zamanda planlanan faaliyetler temalarından oluşmaktadır. İlk tablo olan dezavantajlı çocuklara yönelik destek faaliyetleri incelendiğinde hizmetlerin *mülteci çocuklara* yoğunlaşması dikkat çekmektedir. Uzun süredir tamamı yurt dışı kaynaklar (UNICEF) ile yürütülen faaliyetler kapsamında: eğitim merkezleri, mobil araçlar vb. organize yapılar oluşturulması yoluyla okullaşma oranlarının artırılmasına, okul devamlılıklarının sağlanmasına ve eğitim ortamlarının iyileştirilmesine yönelik anlamlı adımlar atıldığı görülmektedir. Şahin ve Öztürk (2011), STK’lerin ulusal ve uluslararası bağlantılar sayesinde uluslararası politikadaki konumuna dikkat çekmekte ve uluslararası kamuoyu oluşturma etkisinin önemine vurgu yapmaktadır. Berber (2014) bu görüşü destekleyerek uluslararası politikalarda etkili olan Birleşmiş Milletler Çocuklara Yardım Fonu (UNICEF) vb. kuruluşların etkisini vurgulamaktadır. Mülteci çocuklara yönelik yürütülen söz konusu faaliyetlerin de, ifade edildiği gibi uluslararası arenada önemli bir gündem oluşturduğu görülmektedir. Kızılayın aynı zamanda düzenlenen

uluslararası görüşmelerde çocukların eğitimlerine yönelik ayrılan fon paylarının arttırılması yönünde savunuculuk rolü üstlendiği de ifade edilmiştir.

Katılımcıların bu kaynakları fırsata çevirmeye çalışarak yalnızca mülteci çocukların değil tüm çocukların faydalanabileceği şekilde kullanma gayretleri olması ve konu ile ilgili güçlü yurt dışı fon sağlayıcıların varlığı dikkat çekmektedir. Söz konusu grubun ülke içindeki belirsiz durumuna rağmen, uzun vadeli planlar yapılması, kurum içerisindeki bu alana hizmet sunmak amacıyla planlayıcı, uygulayıcı, değerlendirmeci vb. işlerden sorumlu önemli bir personel grubunun görev yaptığı görülmektedir. Akyüz (2020) de Kızılayla ilgili yürüttüğü araştırmasında kurumun gerek ulusal gerek uluslararası alanda örnek teşkil edecek bir yol gösterici rolü olduğuna değinmiştir. Bu anlamda ülkemizdeki önemli bir dezavantaj grubu olan mülteci çocuklar için yapılan faaliyetlerin dünya çapındaki bilinirliğini Kızılayın önemli oranda desteklediği söylenebilir.

Diğer bir dezavantajlı grup olan *yetim çocuklara* yönelik pilot uygulaması süren ve geliştirilmesi amaçlanan yeni bir proje başlatılmış olup bu çocuklar için zamana yayılan ve eğitimlerine yönelik tüm ihtiyaçlarına cevap verecek, pek çok paydaşı içeren bütünsel bir kurgu planlanmıştır. Bununla birlikte tüm gruplara yönelik burs hizmetinin sunulduğu da ifade edilmiştir. Ancak tüm görüşmelerden çıkarılan sonuca göre burs konusunda standartlaştırmaya ve yasal zemin oluşturmaya dayalı çalışmalara ihtiyaç duyulmakta ve daha sonra da ifade edildiği gibi bu yönde çalışmalar halen devam etmektedir.

Kurum tarafından uzun yıllardır sürdürüğü ifade edilen “okullarda özel eğitim sınıfı tefrişatı yapma” hizmeti de kurumun daimi görülen faaliyetlerindendir. Kızılayın ekonomik yardıma muhtaç, suça sürüklenmiş, özel eğitime muhtaç, korunmaya muhtaç, hastanede tedavi gören, hükümlü anne yanında kalan ve savaş-afet mağduru çocuklar dâhil pek çok dezavantaj gruplarına ulaşmayı amaçlaması ve her grup için hizmet çeşitliliği sağlanması, dezavantajlı gruplara yönelik faaliyetlerin önemsendiği şeklinde yorumlanabilir. Örgütlülük düzeyi yüksek bir kurum olarak Kızılay’ın dezavantajlı gruplara hitap edebilmek amacıyla kırsal alanlara rahat ulaştığı görülmektedir. Bunda her ilde şubeleri, her ilçede temsilcilikleri olmasının etkili olduğu söylenebilir.

Tüm çocuklara yönelik gerçekleştirilen faaliyetlere bakıldığında ise faaliyetlerin Kızılay haftalarında yoğunlaştığı ve okullarda gerçekleşen bilgilendirme/bilinçlendirme amaçlı, kurumu tanıtan faaliyetlere ağırlık verme şeklinde gerçekleştirildiği söylenebilir. Bununla birlikte tüm çocuklara uygun geliştirilen basılı ve dijital materyallerin çocukların gelişim özelliklerini farklı yönlerden desteklediği de söylenebilir. Dezavantajlı gruplarda olduğu gibi eğitim ortamlarının iyileştirilmesi amacı tüm çocuklara yönelik de gerçekleştirilmeye çalışılmaktadır. Bu amaçla okul yapımı ve tadilatları gerçekleştirildiği tespit edilmiştir. Şubeler özelinde daha çok çadır kurma, kan bağışısı canlandırma vb. hizmet uygulamalarına yönelik, kurumu tanıtmayı ve insani yardım bilinci kazandırmayı amaçlayan çalışmalar yürütülmektedir. Tüm çocuklara yönelik sunulan gençlik kampları hizmeti, sosyalleşme ortamlarının sağlanması açısından önemli görülmekte olup bu hizmetlerde de dezavantajlı gruplara öncelik verilmesi kurumun temel hedef olarak ifade ettiği “ihtiyaca hizmet etme” amacıyla örtüşmektedir.

Yakın gelecekte planlanan faaliyetlere bakıldığında, hizmet çeşitliliğini artırmaktansa mevcut faaliyetleri iyileştirmek, geliştirmek ve özellikle dezavantajlı grup çeşitliliğini artırarak (Örneğin görme engelli, işitme engelli vb.) desteklerin daha fazla çocuğa ulaşmasını sağlamak amacı olduğu ifade edilmiştir. Özellikle hizmetlerde teknolojiyen faydalanılması, dijital içerikler geliştirilmesi hedefi olduğu pek çok katılımcı tarafından dile getirilmiştir. Geleceğe yönelik plan yapma noktasında genel merkez ve şubeler arası farklılık göze çarpmakta, şubelerin daha çok kaynakları doğrultusunda kısa vadeli planlar yaptığı, genel merkezin çocukların “eğitim ihtiyaçlarının neler olduğu sorununa” odaklandığı ve bu doğrultuda uzun vadeli gelecek hedefleri belirlediği görülmektedir.

5.1.2. İkinci alt probleme ilişkin sonuç ve tartışmalar. Araştırmanın ikinci alt problemi “faaliyetlerin planlama, uygulama ve denetleme süreçlerinin nasıl ilerlediğine” ilişkindir. Bu kapsamda katılımcılara sorulan sorular neticesinde elde edilen veriler, dokuz ayrı tabloda incelenerek sunulmuştur. Bu tabloların temaları: faydalancı çocukların seçim kriterlerinin neler olduğu, faaliyet kaynakların nasıl sağlandığı, işbirliği yapılan paydaşların kimler olduğu, ihtiyaç analizi yöntemleri, faaliyetlerde görevli kişilerin belirlenme, eğitilme ve denetlenme durumları,

faaliyetlerin gerçekleştirilmesinde şubelerin rolü ve faaliyet sürekliliğinin nasıl sağlandığı başlıklarını kapsamaktadır.

İlgili bulgular incelendiğinde, faydalanıcı çocukların seçiminde genel faaliyetlerde olabildiğinde fazla çocuğa ulaşma önceliği; bireysel faaliyetlerde ise faaliyetin gerektirdiği yaş, okul türü, başarı vb. kriterlerin dikkate alındığı görülmektedir. Ortak kriterin ise en fazla ihtiyacı olan çocuğu belirlemek olduğu ifade edilmektedir. Türk Kızılay Sosyal Hizmet Politikası (2021) metninde de karşımıza çıktığı üzere faydalanıcı seçiminde “kimseye ulaşamayan ve/veya kimse tarafından ulaşılamayan ihtiyaç sahiplerinin ve dezavantajlı grupların” önceliklendirildiği ifadesine yer verilmektedir. Bu noktada doğru çocukları belirlemek amacıyla en sağlıklı bilginin öğretmen ve okul idarecilerinden alındığı özellikle belirtilmiş, rollerinin önemi vurgulanmıştır.

Bir diğer alt başlık olan “kaynak temin yöntemleri” konusunda Kızılayın bağımsız bir bütçesi, karar yapısı ve finans sistemi bulunduğu görülmektedir. Kuruma ait şirket/gayrimenkul gelirlerinin öz kaynakları oluşturduğu ve bunların daha çok personel/kurum giderleri için harcandığı ancak asıl kaynağın bağışlardan sağlandığı ifade edilmiştir. Kaynakları artırmak ve doğru kullanabilmek için bağış kampanyalarının düzenlenmekte olduğu, yurt içi ve yurt dışı pek çok bağışçı ve fon sağlayıcı ile güçlü ve devamlı ilişkiler kurulmaya çalışıldığı, şeffaflık ve hesap verebilirliğe dikkat edildiği ifade edilmektedir (Türk Kızılay Bağış Politikası, 2021). Dindarık ve Fidan (2020)’da yaptıkları araştırmada Kızılayın bağışçılar üzerinden kurgulanan bir yardım toplama ağına sahip olduğu tespitinde bulunmuştur. Bağışların ayni ve nakdî, şartlı ve şartsız bağışlar olmak üzere sınıflandırıldığı görülmektedir. Şartlı bağışların şartlarına uyma noktasındaki kurum hassasiyetinin dikkat çekmekte olduğu, kurumca nakdî bağışın tercih edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Şentürk (2014)’ün tespitinde olduğu gibi büyük bağışçıların şartlı yardım yapmaları kaynağın kullanım alanını kısıtladığından şartsız bağış yapılması kaynak yönetimini kolaylaştırmakta, kuruma bu noktada esneklik sağlamaktadır. Faydalanılan ayni ve nakdî kaynak türlerinden farklı olarak gönüllülük ya da sponsorluk gibi dolaylı kaynaklardan da destek alınabildiği ifade edilmiştir. Şartlı bağış oranlarına bakıldığında eğitime destek amacıyla yapılan şartlı bağışların diğer bağış türlerine oranla az olduğu görülmektedir. Kaynaklarla ilgili genel merkez bünyesindeki

birimler arasında, şubeler arasında ve özellikle şubeler ve genel merkez arasında farklı yorumlanan ifadeler bulunmaktadır. Kimi yöneticiler kaynak teminin hiçbir zaman sorun olmamasından bahsederken kimisinin bunu en büyük sorun/engel olarak algıladığı bulgusuna ulaşılmıştır. Tüm katılımcıların ortak görüşü ise sunulacak hizmetlerin ancak sahip olunan kaynaklar kapasitesince olabileceği yönündedir. Eraslan ve Bertlek, (2011) de çalışmasında derneklerin hizmet yeterliliklerinin ekonomik yeterlilikleri ile paralel olduğunu ve bu alanda yapılan tüm araştırmaların derneklerin maddi imkânsızlık içerisinde olduklarını gösterdiğini ifade etmektedir. Deniz ve Güvendi (2017), araştırmasında derneklerin en önemli sorununun ekonomik sorunlar olduğunu ortaya koyarak bu bulguyu desteklemektedir; Zariç (2018), benzer şekilde Türkiye’de STK’lerin demokratikleşmeye katkı sağlama işlevinin ikinci planda kalmakta, kurumların daha çok örgütsel ve finansal sorunların çözümüne odaklanmakta olduğunu savunmaktadır.

Hizmetlerin sunulmasında “iş birliği yapılan paydaşlara” bakıldığında gerek fon sağlama gerek faaliyetlerde ortak hareket etme şeklinde pek çok yurt içi ve yurt dışı kişi, kurum ve kuruluş ile birlikte hareket edildiği görülmektedir. Bunların başında devlet kurumları gelmektedir. Bu durumun, Kızılayın kamu yararına hizmet veren bir dernek olarak özel statüsünden kaynaklandığı düşünülmektedir. Kızılayın tüzüğünde belirtildiği gibi (Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü, 2022), “kamu otoritelerine yardımcı rol üstlenme” görevi uygulamalarda kendini göstermektedir. Diğer paydaşlardan olan STK’ler, özel kuruluşlar, uluslararası kuruluşlar, bireysel paydaşlar vb. bakıldığında ise Kızılayın genel olarak iş birliği sağlamakta güçlük çekmediği hatta faaliyet ortağı olarak tercih edildiği, bunun kurumsal marka değerinden ve güvenilirliğinden kaynaklandığı vurgulanmaktadır. Her zaman devletle birlikte hareket ettiğini ifade eden Kızılayın uluslararası iş birliklerinin, hizmet sunmanın yanında ülke tanıtımında da önemli olduğu vurgulanmaktadır. 11. Kalkınma Planı’nda da yer verilen (Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2021a), *“uluslararası kamuoyu üzerinde etkili olan ve Türkiye ile ilgili çalışmalar yapan kurum ve kuruluşlar, üniversiteler, STK’ler ve kişiler ile uluslararası iş birlikleri geliştirilecek, bu kapsamda Türkiye’nin tanıtımına yönelik araştırmalar ve projeler gerçekleştirilecektir.”* ifadesi, devlet ve Kızılayın bu ortak amaçta birleştiği ve bu

işlevde Kızılayın önemli bir rol üstlendiği şeklinde yorumlanabilir. Devlet kurumları içerisinde özellikle MEB pek çok protokolün imzalandığı, devamlı ilişki içinde olunan bir bakanlık olarak dikkat çekmektedir. MEB ile Kızılayın genel olarak uyumlu çalıştığı belirtilse de MEB kaynaklı olduğu ifade edilen bürokratik yavaşlık vb. konularda sorunlar yaşandığı da görülmektedir. STK ve kamu arasındaki işbirliği zayıflığının ihtiyaç olan bölgelere dengesiz yardım gönderimi gibi olumsuz sonuçlar doğurabileceği (Şentürk, 2014) düşünüldüğünde söz konusu konuya dair çözümlerin iki kurumca ortak üretilmesinin, eğitim faaliyetlerinin niteliğini arttıracığına inanılmaktadır. İş birliği yapılan ve yapılması gerektiği düşünülen bireysel paydaşlar olarak “öğretmenler” önemslenmekte, eğitim faaliyetlerindeki niteliğin öğretmen ilgisiyle paralel olarak geliştiği ifade edilmektedir. İş birliği noktasında özellikle şubelerde toplumdaki kanaat önderlerinin yönetimlerde yer alması gerektiğini ifade eden katılımcı görüşleri ile değerlendirildiğinde, ulaşılan bu bulgu, Kızılayın yaygınlaşmayı ve saygınlığı sağlamak amacıyla bünyesine pek çok üst düzey bürokrat dâhil ettiğini ifade eden çalışma sonuçları ile (Tiftikçi, 2020) uyumludur.

“İhtiyaçların tespit edilmesi” noktasında ise ülke genelindeki geniş yapılanma ağı ile ihtiyacı tespit etmesinin zor olmadığı, bu noktada stratejik hedeflerin belirleyici olduğu, gündemin ve toplumsal ihtiyaçların takip edildiği ifade edilmiştir. İhtiyaç analizini doğru yapmak ve yeni fikirlerin oluşmasına kapı açmak amacıyla kurum içi ve dışı destek olmak isteyen herkesin fikirlerinin dikkate alındığından söz edilmiştir.

“Görevli kişilerin belirlenme kriterleri” incelendiğinde ise profesyonel kadro ve gönüllü kadro arasında kriter farklılıkları olduğu görülmektedir. Özellikle çocuklara ulaşmayı amaçlayan hizmetlerde görevlilerin pedagojik eğitimi olan profesyonel kadrodan olmasının tercih edildiği çünkü eğitim ve denetimlerinin daha nitelikli ve kolay yapılabilirdiği; şube faaliyetlerinde ağırlıklı olarak gönüllü personelden destek alındığı; onlar için de tecrübe, iletişim becerisi ve konu ile ilgili gerekli eğitim süreçlerini tamamlamış olma kriterlerinin bulunduğu dile getirilmiştir. Yeni bir oluşum olan gönüllülerin bir web sitesi üzerinden profesyonel olarak organize edilmesi ve tercihleri/yeterlilikleri doğrultusunda görevlendirilmeleri kişilerin doğru seçimi için önemli bir adım olarak yorumlanabilir. Dikkat çeken bir konu da katılımcıların eğitim faaliyetlerini yürütmede görev alacak kişilerin kimler olması gerektiği konusundaki farklı görüşlerine ilişkindir. Kimi yönetici eğitim kadrosunun

gönüllülerden, kimi profesyonel kurum çalışanlarından kimi MEB öğretmenlerinden oluşması gerektiğini ifade etmişlerdir. Görevli kişiler belirlenirken üniversite gönüllülerini kapsayan Genç Kızılay, kadın gönüllüleri kapsayan kadın kolları vb. yapılanmalardan faydalandığı görülmektedir. Bu oluşumlar hem genel merkez hem şubelerde bulunmakta ve uygun planlamalar çerçevesinde faaliyetlerde bu gruplardan yararlanılmaktadır. Bu durum farklı cinsiyet, yaş, meslek vb. özelliklerde bir gönüllü personel havuzunun varlığına işaret etmektedir.

Çocuklara ulaştırılacak hizmetlerde “görevlendirilecek personellerin aldıkları eğitimlerin neler olduğu” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde: amaca yönelik hareket edildiği, hangi etkinlikte görev alınacaksa içeriğe ve o etkinliğin gerekliliklerine göre eğitim verildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu noktada verilen eğitimlerin niteliğini ve sunulan hizmetlerin kalitesini arttırmak amacıyla kurum içi personelin ihtiyaç duyduklarını bildirdikleri eğitimleri almaları için kaynak sağlama noktasında da kurumun kolaylaştırıcı ve teşvik edici olduğunun altı çizilmiştir.

Bu kişilerin “denetlenme süreçleriyle” ilgili genel merkez ve şube katılımcılarının cevapları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Genel merkez bu amaçla kullanılan ölçekler geliştirildiğini; kayıt, puanlama, raporlama, arşivleme sistemlerinin kullanıldığını, tüm bu süreçlerde teknolojiye dayanarak yapıldığını ifade ederken şube yetkililerinden bazıları herhangi bir denetlenme uygulaması olmadığından söz etmiştir. Bu durumun genel merkez ve şube hizmetleri arasında nitelik açısından farklılıklar oluşması sonucunu doğurabileceği düşünülmektedir.

Yürütülen faaliyetlerde “şubelerin rolü” incelendiğinde şubeler, kurum faaliyetlerini merkezi mevzuatlar doğrultusunda uygulayan yapılar olarak ifade edilmektedir. Şubelerin rolleri incelendiğinde; kaynak temini, faydalanıcı seçimi, kurumun tanıtımının yapılması gibi kritik roller üstlendikleri görülmektedir. Belirtilen nedenlerle katılımcılarca, şube yetkililerinin toplum tarafından bilinen, sevilen, saygı duyulan, yetki sahibi kişiler olmaları önemli görülmektedir.

Faaliyet süreçlerine ilişkin son bulguyu oluşturan “sürekliliğin nasıl sağlandığı” sorusu ile ilgili ulaşılan bulgular incelendiğinde bu amaçla özellikle kaynak sürekliliğinin sağlanmasına, iş birliği ve paydaş sayısının artırılmasına, şeffaflığın ve güvenirliliğin artırılmasına, veriye dayalı bir yönetim sistemi oluşturulmasına,

denetim mekanizmasının güçlendirilmesine önem verilmektedir. Bu bulguyu destekler nitelikte Uçar vd. (2015) kâr amacı gütmeyen kurumlarda kurumsal itibarın korunmasının bağış ve gönüllü sürekliliğinin sağlanması için zorunlu bir önlem olduğunu dile getirmektedir. Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü'nde (2022) yer alan “Kızılay, görevlerini yerine getirebilmek için sürdürebilir finansman sağlamak üzere sosyal işletmeler, amaca yönelik fonlar, sandıklar, kooperatifler ve vakıflar kurar; yerli ve yabancı özel, kamusal ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği yapar ve ortaklıklar tesis eder.” ifadesi hizmet sürekliliğinin öncelikli şartının kaynak sürekliliği olduğunu ortaya koymaktadır.

5.1.3. Üçüncü alt probleme ilişkin sonuç ve tartışmalar. Üçüncü alt problem olan “faaliyetlerin etkililiğinin nasıl değerlendirildiği” sorusuna verilen yanıtlardan hareketle uygulanan yöntemler dört kategoriye ayrılmış olup bunlar: faydalanıcılarla ilgili yöntemler, paydaşlarla ilgili yöntemler, gönüllülerle ilgili yöntemler ve kurumsal uygulamalarla ilgili yöntemler olarak sınıflandırılmıştır. Etki analizi çalışmaları için faydalanıcı, gönüllü, bağışçı, şube yetkilileri vb. pek çok kişinin görüşlerinin alınmakta olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Soruya verilen cevaplardaki duygusal ifadeler dikkat çekmektedir. Bu hizmetlerinin etkilerinin nesnel olarak ölçülemeyeceği, uzun vadede gözlemlenebileceği ifade edilmiştir. Örneğin faydalanıcı çocukların ilerde birer gönüllüye dönüşmeleri, faaliyet sırasındaki memnuniyetlerine dair gözlemler, bir etki analizi yöntemi olarak değerlendirilmektedir. Katılımcıların haklılık payı olduğuna inanılmakla birlikte veriye dayalı bir sistem oluşturulmasının tüm süreçleri olumlu destekleyecek sonuçlar doğuracağı düşünülmektedir.

5.1.4. Dördüncü alt probleme ilişkin sonuç ve tartışmalar. Araştırmanın dördüncü alt problemini oluşturan “faaliyetlerin faydalanıcılara katkısı” başlığı altında: bilişsel/akademik katkıları, sosyal/davranışsal katkıları, psikolojik katkıları ve eğitsel/toplumsal katkıları olmak üzere dört kategori olduğu görülmektedir. Kurum yöneticilerinin görüşlerine göre bulgular değerlendirildiğinde, çocukların sunulan hizmetler sayesinde Kızılayı tanıdıkları, bu sayede gönüllülük bilinci geliştirdikleri ifade edilmektedir. Yardım “alan el” durumunda olan çocukların

zamanla yardım “veren el” durumuna geldikleri ifade edilmiştir. Bu durum dezavantajlı grupların kısır döngüsünün kırılması için önemli bir katkı olarak yorumlanabilir. Bunun yanında sağlanan maddi desteklerle çocuklarda akademik başarı artışı gözlemlendiği; düzenlenen toplu faaliyetlerle sosyalleşmelerinin, arkadaş edinmelerinin, özgüven gelişimlerinin desteklendiği; hizmetlerden faydalanarak kendilerine değer verildiğini hissettikleri ve sorumluluk bilinci kazandıkları dile getirilen yönetici görüşlerinden bazılarıdır. Bu noktada kurumun çocuklara yönelik hizmet sunmayı, geleceğe yatırım yapma bilinci ve amacı ile gerçekleştirmesinin önemli olduğu düşünülmektedir.

5.1.5. Beşinci alt probleme ilişkin sonuç ve tartışmalar. Beşinci alt probleme ilişkin katılımcılara “faaliyetlerin gerçekleştirilmesi sürecinde ne tür sorunlar yaşadıkları ve hizmetlerle ilgili eleştirilerinin, geliştirilmesi gereken yönlerin neler olduğunu düşündükleri” sorulmuştur. Bulgular neticesinde; faaliyet süreçlerine ilişkin sorunlar, maddi kaynağa ilişkin sorunlar, insan kaynağına ilişkin sorunlar, ve şubelere özel sorunlar olmak üzere dört ayrı kategori meydana gelmiştir. Alınan yanıtlardan anlaşıldığı üzere en fazla yaşanan sorunun Kızılayın toplumda eğitim hizmeti sunan bir dernek olarak algılanmaması olduğu, bu durumun bağış yetersizliği gibi sorunlar doğurduğu yönünde olmuştur. Ancak katılımcıların pek çoğu tarafından bunun yanlış bir algı olduğu, Kızılay için eğitimin öncelikli bir alan olması yönünde ciddi adımlar atıldığı, stratejik planlarda bu duruma önem verildiği ifade edilmiştir. Ancak Kızılay’ın kriz odaklı çalışmasından kaynaklı olarak eğitim alanının zaman zaman ihmal edildiği de kabul edilmektedir. Toplumda bu algının oluşmasında Kızılayın kuruluş amaçları arasında eğitim hizmeti sunmanın olmadığı sanısı, farklı hizmet alanlarıyla biliniyor olması, eğitim faaliyetlerinin yeterince tanıtılmıyor olması sebep olarak gösterilmektedir. Türk Kızılay Eğitim Politikası (2021) metni incelendiğinde eğitim çalışmalarının, insani yardım çalışmalarının bir aracı olarak görüldüğü ifade edilmektedir. Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü’nde, kurumun kuruluş amaçları arasında “birey ve toplumun nitelikli eğitimine destek vermek” ifadesine yer verildiği görülmektedir. Diğer bulgular incelendiğinde eğitim faaliyetleri sırasındaki öğretmen ilgisizliği, MEB’de karşılaşılan yavaş işleyiş, eğitim bağışlarının düşüklüğü de yaşanan sorunlar olarak dile getirilmektedir. Şubeler

özelindeki faaliyetlerin denetim mekanizmasının zayıflığı, kurum içi işleyiş yavaşlığı, fiziki şartların yetersizliği, iş yoğunluğu vb. sorunlar olduğu ifade edilmiştir. Genel merkez ve şubeler arasında sorunların farklılaşması dikkat çekmektedir.

5.1.6. Altıncı alt probleme ilişkin sonuç ve tartışmalar. Araştırmanın altıncı ve son alt problemi olan “faaliyetlerin geliştirilmesine ilişkin görüşlerinin neler olduğu” sorusuna verilen yanıtlar incelendiğinde; kurumsal yapıya ve sürdürülebilirliği arttırmaya yönelik, faaliyet stratejilerine yönelik, faaliyet çeşitliliğine yönelik, iş birliğine yönelik ve şubelere yönelik öneriler olmak üzere beş ayrı kategori olduğu görülmektedir. Katılımcılar; kurumsal yapının güçlendirilmesi, sürdürülebilirliğin artırılması, faaliyet strateji süreçlerinin iyileştirilmesi, faaliyet çeşitliliğinin artırılması, iş birlikleri ve şubelere ilişkin çeşitli öneriler sunmuşlardır. Sıklıkla tekrarlanan öneri olarak: eğitim faaliyetlerine daha fazla önem verilmesi, bu amaçla MEB ile iş birliğinin güçlendirilmesi gerektiği önerisi sunulmuştur. Söz konusu önerilerin yaşanan sorunlarla örtüştüğü, katılımcıların sorun olarak algıladıkları faktörlere yönelik önerilerde bulundukları görülmüştür. Pek çok katılımcı tarafından teknolojik kapasite ve içerik gelişiminin/kullanımının artırılması yönünde öneri sunulduğu görülmektedir. Bu öneri “yakın tarihte gerçekleşmesi planlanan hedefler” arasında yer alan bu başlığın öneri olarak sunulması, kurumun yönetici görüşleri doğrultusunda hareket etmeye özen gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Dikkat çeken önerilerden bazıları okullardaki Kızılay faaliyet çeşitliliğinin artırılması, genele yayılması ve sürekli hale getirilmesi, Kızılay kollarının aktifleştirilmesi, öğretmenlerin konu ile ilgili desteğinin sağlanması şeklinde ifade edilmektedir.

Araştırma sorularına ek olarak yapılan görüşmeler ve incelenen dokümanlar çerçevesinde ulaşılan bazı veriler ve oluşan araştırmacı görüşleri bulunmaktadır. Örneğin COVID-19 pandemisi nedeniyle gerçekleştirilemeyen pek çok faaliyet olduğu, bu nedenle kurumun dijitalleşme, yazılım gelişimi ve e-içerik üretimine önem verdiği sonucuna ulaşılmıştır. Pandemi dolayısıyla ortaya çıkan yeni eğitim ihtiyaçlarına (tablet, uzaktan erişim vb.) cevap verilmeye çalışılmış, bu ihtiyaçlar temel ihtiyaç olarak görülmüştür. Kara (2020), bu süreçte sosyal hizmet sunan kişi

ve kurumların öneminin arttığından söz etmiş, Birinci ve Bulut (2020) salgın süresinde sosyal hizmet örgütlerinin özellikle dezavantajlı grupların ihtiyaçlarının tespit ve teminine ilişkin rollerini vurgulayarak bu çıkarımı desteklemiştir. Şahin ve Öztürk (2011) de STK'lerin önemini vurgularken özellikle küresel nitelikte olan ve ancak küresel iş birlikleri ile çözülebilecek olan salgın hastalık, çevre kirliliği, göç vb. konulardaki işlevlerine dikkat çekmektedir. Bu durum Kızılayın söz konusu işleve hizmet ettiği, kuruluş amaçları gereği kriz anlarında hızlı karar alma ve uygulama özelliğine sahip olması sayesinde değişen gündeme ve ihtiyaçlara cevap verebildiği şeklinde yorumlanabilir.

Dikkat çeken bir diğer nokta faaliyet duyurularının nasıl yapıldığı ve taleplerin nasıl alındığına ilişkin ulaşılan verilerdir. Yöneticilerin birçoğu herhangi bir duyuru yapılmadığını ifade etmiş, buna gerekçe olarak kaynak kısıtlılığı, asıl ihtiyaç sahiplerinin duyurudan haberdar olmaması ve çekinildiğinden başvuru yapılamamasını göstermişlerdir. Bu nedenle duyuruya çıkma şeklinde değil talep alma şeklinde bir yöntem izlendiği ifade edilmektedir. Bu durum hizmetlerin asıl ihtiyaç sahibine ulaşip ulaştırılamadığı noktasında tereddüt uyandırmaktadır.

Kurumsal yönetim kapsamında son yıllarda kurum içi ciddi değişiklikler yaşandığı, teşkilat yapısında güncellemeler olduğu ve personel görev tanımlarının değiştiği, stratejik yönetim anlayışının geliştiği vurgulanmıştır. Bu durumun yöneticilerde umut ve gayret hissi uyandırdığı görülmektedir.

Araştırma sırasında gerçekleştirilen görüşmelerin dolaylı etkileri de olduğuna inanılmaktadır. Örneğin bazı katılımcılar görüşme sırasında faaliyet süreçlerine ilişkin yeni öneriler getirmişler ve görüşmelerin fikir üretimi noktasında kendilerine ilham verdiğini teşekkür ederek ifade etmişlerdir. Görüşmeler sırasında faaliyetleri ifade ederken dış gözle bakma imkânı bulduklarını ve bir yüzleşme yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Tüm bulgular birlikte değerlendirildiğinde tartışılması gereken önemli bir hususun tüm derneklerden farklı bir statü sahibi olan Kızılayın sosyal adaletin sağlanması noktasında devlet ile yakın ilişkilerinin olumlu ve olumsuz etkileri üzerine olmalıdır. Her ne kadar STK'lerin temel görevinin devletin yetemediği noktalarda ihtiyacı gözlemlemek ve gidermek olduğu kabul edilmekte olsa da Kızılayın bu yakınlığın hem avantajını hem dezavantajını yaşadığı katılımcılarca ifade edilmiştir. Toplumda

yer etmiş olan “Kızılayın bir devlet kurumu olduğu” yanlışlığı kurumun özerk hareket etme, kamuoyunda savunuculuk üstlenme, basına karşı kapalılık gibi sorunlar yaşanmasına sebep olunduğu şeklinde yorumlanmaktadır. İş birliği noktasında devlet kurumlarıyla daima birlikte hareket ettiği görülse de kamu hizmetlerinin sağlanması noktasında işin neresinde ve kadar olması gerektiği konusu sık sık eleştirilmekte ve kurum içi sorunların herkesçe sahiplenilerek genele mal edildiği görülmektedir. Şahin ve Öztürk (2011)’e göre sivil toplum, ortak değerleri paylaşan gönüllü bir örgütlenmedir; özerkliğinin yanında hukuki bir düzen içinde işler. Berber (2014), STK’lerin devlet denetiminde olmasını, siyasal iktidarların STK’lerin gelişimini engellemesine yol açacağı şeklinde yorumlarsa da Çaha (2017), bu kuruluşların devlet hizmetlerini desteklemenin yanında amaç dışı emellere hizmet etmeye ve manipülasyona açık oluşumlar olmaları sebebiyle devlet denetiminde olmalarının önemini savunur. Bu denetim doğru şekilde uygulandığında karşılıklı bir denetim ortaya çıkar. STK’lerin aktif varlığı, vatandaşın yönetime katılımını arttırırken aynı zamanda yönetim için bir denetleme mekanizması olmaları yönüyle de önemlidir (Bulut, Akın ve Kahraman, 2017). Şahin ve Öztürk (2011), güç ilişkilerinin belirleyici olduğu, fırsat eşitsizliğine dayalı olan sistemlerde STK işlevlerinin özellikle sorgulanması gerektiğini belirtir. Bu çerçevede köklü ve güçlü bir sosyal hizmet kuruluşu olarak karşımıza çıkan Kızılayın işlevlerinin toplumca doğru anlaşılması için; faaliyet görünürlüğünü arttırmasının, hizmet amaçlarını ve uygulamaları ile kurum denetim sonuçlarının kamuoyuyla daha sık paylaşmasının yaşanan sorunları azaltacağı düşünülmektedir. Kâr amacı gütmeyen kuruluşların itibarları, gönüllü çalışanları çekebilme ve bağış toplayabilme anlamında da önemli görülmektedir (Uçar vd., 2015).

Yeni bir paradigma olarak giderek popüler hale gelen *yönetişim* yaklaşımı bağlamında düşünüldüğünde STK’ler, katılımcı yönetimin gereği olarak faaliyet göstermektedir (Kalfa ve Ataay, 2008). Ancak STK’lerin devlet ile ilişkisi ve bu ilişkide bulunmaları gereken nokta, keskin sınırlarla ayrılan bir “rol paylaşımı” şeklinde değil “birlikte hareket etme” şeklinde gelişmelidir. Bu noktada sivil topluma, varlığını anlamlı kılmak için ihtiyaç duyduğu serbest piyasa koşulları, özerk hareket edebilme yetkisi, uzlaşma ve dayanışma kültürü ortamı vb. şartların sunulması gerekmektedir (Uluç, 2013); devlet politikalarına ve ekonomisine müdahalelerinin riskli görülen durumlarda devlet tarafından sınırlandırılması

gerektiğine inanılmaktadır. Özetle sivil toplum, sosyal devlet politikasının gerçekleştirilmesi ve demokratikleşme süreçlerinin güçlendirilmesinde yadsınamayacak görevler almaktadır, ancak devlet ile güç çatışmasına sebep olacak sınırların doğru çizilmesi önem arz etmektedir.

Araştırma verilerinde de ulaşıldığı üzere STK'lerin devletle iş birliğinin zayıfladığı noktada, yapılacak faaliyetlerin gerçekleşme ve nitelikli olarak amaca hizmet etme gücü de zayıflamaktadır. Buna paralel olarak, devlet ile güçlü iş birliklerinin sağlandığı noktalarda ise yapılan çalışmaların niteliği artmakta, sivil toplum var oluş amacına hizmet edebilmektedir. Çalışma kapsamında Kızılay tarafından yapılan faaliyetler süreçleri ile birlikte değerlendirildiğinde ve ulaşılan faydalanıcı grupların büyük bir çoğunluğunun eğitimlerini sürdürmek için desteğe ihtiyacı olan gruplar olmaları göz önünde bulundurulduğunda; Kızılayın bir STK olarak, eğitimde sosyal adaletin sağlanması noktasında devlete destek olmak amacıyla hizmetlerini aktif şekilde sürdürdüğü ifade edilebilir.

5.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmanın bulgu ve sonuçlarından hareketle uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler sunulmuştur.

5.2.1. Uygulayıcılara yönelik öneriler. Araştırma örneğini oluşturan kurum olan Kızılay'a geliştirilmesi gereken nokta olarak ve eğitim sosyal hizmeti sunmayı amaçlayan diğer STK'lere, gerek farklı politika gerek faaliyet önerileri olarak sunulabilecek öneriler aşağıda ifade edilmiştir.

- Eğitim faaliyetlerinin bilinirliğinin arttırılmasına yönelik tanıtım faaliyetleri gerçekleştirilmesinin, toplumdaki "Kızılayın eğitim faaliyeti sunmadığı" yanlış algısının olumlu yönde değişmesini sağlayacağına,
- Eğitim bağışlarının çoğalması, eğitim hizmetlerinin çeşitlilik ve nitelik olarak artırılması için büyük bağış kampanyaları düzenlenmesinin gerekliliğine,
- Ulaşılan dezavantajlı grup çeşitliliğinin ve faaliyet çeşitliliğinin artırılmasının, faydalanıcı çocuk sayısını artırarak kurumun sosyal adalet ve fırsat eşitliğinin sağlanması noktasındaki etkisini güçlendireceğine,

- Materyallerin daha fazla çocuğa ulaşmasını sağlamak için düşük maliyetli materyaller üretilmesinin şubeleri daha fazla faaliyet yapmaya teşvik edeceğine,
- Hizmetlerin niteliğinin sağlanması ve kurumsal değerin zarar görmemesi için şubelerdeki faaliyetlerin gerekli yasal düzenlemeler çerçevesinde gerçekleşmesinin sağlanmasının; yürütülen hizmetlerin kalitesinin kişilerin tercih ve yeterliliklerine bağlı olarak değişkenlik göstermemesini sağlayacağına,
- Şubelerde çalışan profesyonel kadrodaki görevli sayılarının artırılmasının uygulamaların standart hale gelmesini böylece denetim mekanizmasının kolaylaşmasını sağlayacağına,
- Eğitim faaliyetlerinin kişi yeterliliklerinden çıkarılarak rutin hale getirilmesinin şube özelinde faaliyet niteliklerinin artmasını sağlayacağına,
- Personel görev tanımlarının doğru yapılmasının personellerin iş yükünü azaltarak işlerine daha fazla odaklanmalarını sağlayacağına,
- Kızılaydan eğitime destek hizmeti olarak yetişmiş, örnek teşkil edebilecek kişilerin hayatlarının örnek hikâye olarak sunulabileceği ortamlar, materyaller vb. geliştirilmesinin çocukların gönüllülük yetkinliklerini olumlu etkileyeceğine,
- “Kızılay okulu” kavramı oluşturularak toplumda bilinirliğin, çocuklarda aidiyet hissinin sağlanabileceğine,
- Kurumun temsil ettiği insani değerlerle ilgili canlandırma yoluyla sergilenebilecek okul faaliyetleri planlanmasının çocukların uygulamalı olarak kurumu tanımalarını sağlayacağına,
- Farklı kurumlarla iş birliği yapılan, özellikle sadece aracılık rolü üstlenilen hizmetlerin tüm süreçlerinde kurumun aktif rol almasının, hizmetin doğru yere ulaşmasını destekleyeceğine,
- Birimler arası koordinasyonun güçlendirilmesinin farklı birimlerce ortak hizmetler sunulmasını sağlayacağına,
- Kurum içindeki öğretmen/eğitimci personel sayısının artırılmasının hizmetlerin pedagojik açıdan güçlenmesini sağlayacağına inanılmaktadır.

İlgili konu kapsamı “çocukların eğitim faaliyetleri” olduğundan MEB ile ilgili de öneriler oluşmuş ve aşağıda sunulmuştur.

- MEB bünyesinde, STK ilişkilerini ve etkinliklerini doğrudan yönetecek/yönlendirecek bir birime ihtiyaç bulunmaktadır. Önerilen birimin

oluşturulması sayesinde katılımcılarca dile getirilen MEB içi işleyiş yavaşlığından kaynaklanan sorunların ortadan kalkacağı düşünülmektedir.

- Öğretmenlerin birer eğitim gönüllüsü olmaları için teşvik edilmelerinin toplum ve çocuklar gözünde STK algısının olumlu yönde değişmesini/oluşmasını sağlayacağına inanılmaktadır.

5.2.2. Araştırmacılara yönelik öneriler. Konu ile ilgili çalışma yapmak isteyen araştırmacılara yönelik aşağıdaki öneriler sunulmuştur.

- Araştırma kapsamında bir sınırlılık olarak, hizmetin ulaştırıldığı çocuklardan veri elde edilememiş, bulgular yalnızca yönetici görüşleri ve kurum dokümanları ile oluşturulmuştur. Faydalanıcılarla da hizmetlere ilişkin görüşmelerin yapıldığı araştırmalar gerçekleştirilmesi, ulaşılan sonuçların kontrolünü sağlayacaktır.
- Bu araştırma bir STK özelinde yapılmıştır. Birkaç STK örneği ile eşzamanlı çalışarak karşılaştırma yapılan, bu sayede ortak uygulama ve sorunları ortaya koyan araştırmalar yapılabilir.
- Daha önce de ifade edildiği gibi eğitim ve sosyal adalet üzerine yapılan araştırmalar konuya ilişkin merkezi politikalar üretilmesi gerektiği ortak fikri üzerinde durmaktadır (Tabak, 2019). Araştırma sonucunda ulaşılan bulgulardan hareketle Kızılay'ın eğitim hizmetleri sunmasında en önemli paydaşı olduğu ifade dilen MEB'in STK'lere bakış açısı, bürokratik engelleri vb. konularla ilgili MEB'in de içinde olduğu, politika üretmeye, model geliştirmeye yönelik araştırmalar yapılması hem alana hem politika yapıcılara katkı sağlayabilir.
- STK'lerin farklı ülkelerde devlet tarafından fonlandıkları görülmektedir (Talas, 2011). STK'lere katılım ve STK'lerin gelişiminin devlet tarafından desteklenmesi gerektiğini düşünen görüşler olsa da (Özan vd., 2016), Aslan (2010) Türkiye'de bağımsız STK gelişiminin sağlanamama sebebini, birçok STK'nin devlet kaynaklarından beslenmesi nedeni ile açıklamıştır. Buradan hareketle kaynak temini ve kullanımına özel araştırmalar yapılması önemli görülmektedir.

KAYNAKLAR

- Ada, H. (2004). *Osmanlı Devleti'nin hizmetindeki ilk sivil toplum örgütü: Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ada, H. (2011). *Osmanlı Devleti'nin hizmetinde ilk modern Osmanlı sivil toplum örgütü: Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti (1868–1911)* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Adams, M. & Bell, LA (2016). *Theoretical foundations for social justice education. In Teaching for diversity and social justice* (s. 21-44). Routledge.
- Akandere, O. (2002). Hilâl-i Ahmer Hastabakıcılık (Hemşîrelîk) Okulunun açılması ve ilk mezunları. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (8), 5-45. <http://www.kizilaytarih.org/makale-tez/mk022.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Akar, A. L. ve Mezkit, M. (2013). Dünden bugüne Türk Kızılayı ve 2023 Vizyonu. *Yeni Fikir Dergisi*,5(11) , 1-11. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1721264> sayfasından erişilmiştir.
- Akbal, İ. (2017). *Sivil toplum*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Akkaş-Baysal E. ve Hocaoglu, N. (2019). Nitel araştırma modelleri-desenleri. Gürbüz O. (Ed.), *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. (s. 133). Ankara: Pegem Akademi.
- Akkuş, Ş. (2019). *Okullarda sosyal adaletin geliştirilmesine ilişkin yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Aktaş, F. Z. (2017). *Türkiye'nin Uluslararası Sosyal Hizmetleri: Türk Kızılayı, Türkiye Diyanet Vakfı, Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Akyürek, M. İ. (2021). Okullarda sosyal adalet liderliği: Bir karma yöntem

çalışması. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi* , 12 (2) , 515-535.
<https://doi.org/10.51460/baebd.847006>

Akyüz, D. (2020). *Kriz ve afet yönetiminde bir STK örneği: Kızılay* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Alp, A. ve Adıgüzel, V. (2019). Bir “barış” konsepti olarak: Sivil toplum ve devlet ilişkisi. *Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 2, 37-48.
<https://doi.org/10.38004/sobad.536927>

Alpaslan, E. (2019). *İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitimde sosyal adalete ilişkin görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Alpaslan, E. ve Kartal, S. (2020). İlkokullarda görev yapan sınıf öğretmenlerinin eğitimde sosyal adalete ilişkin görüşleri . *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi* , 7(10), 14-31.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1323554> sayfasından erişilmiştir.

Alpaydın, Y. (2005). Türkiye’de STK’ların yetişkin eğitime katkısı. *Sivil Toplum*, 3, 81-90.

Anameriç, H. (2010). Türk Kızılayı’nın (Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti) savaş esirlerine kitap ve kütüphane hizmetleri (1912-1922). *Erdem*, (58), 19-44.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/669967> sayfasından erişilmiştir.

Apple, M.W. (2009). *Küresel krizler, sosyal adalet ve eğitim* (s. 9-32). Routledge.

Arar, K., Beycioglu, K., & Oplatka, I. (2017). A cross-cultural analysis of educational leadership for social justice in Israel and Turkey: Meanings, actions and contexts. *Compare: A Journal of Comparative and International Education*, 47(2), 192-206. <https://doi.org/10.1080/03057925.2016.1168283>

Arslan, S. (2018). Osmanlı’dan günümüze sivil toplum kuruluşları ve vatandaşlık

eğitimine katkıları. *Uluslararası Yönetim Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(9), 60-77. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/493263> sayfasından erişilmiştir.

Arslan, A. (2019). *Sosyal adalet liderliği ve etik iklim arasındaki ilişkiye yönelik öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Aslan, S. (2010). Türkiye'de sivil toplum. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(31), 260-283. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/70174> sayfasından erişilmiştir.

Atabay, M. (2011). Balkan Savaşları sırasında Çanakkale Bölgesinde faaliyet gösteren Hilâl-i Ahmer Hastaneleri. *Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı* , 10 (10-11) , 71-86. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/45098> sayfasından erişilmiştir.

Ayers, W., Quinn, T. M., & Stovall, D. (2009). *Response to Part 3 Race, Ethnicity, and Language*. In *Handbook of Social Justice in Education* (pp. 295-296). Routledge.

Aydın-Er, R. (2017). Karamürsel Hilâl-i Ahmer Cemiyeti ve Sağlık Hizmetleri . *Mersin Üniversitesi Tıp Fakültesi Lokman Hekim Tıp Tarihi ve Folklorik Tıp Dergisi*, 7(3), 148-158. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/643840> sayfasından erişilmiştir.

Aykurt, Ç. (2016). Birinci Dünya Savaşı'nda Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Sanatsal Faaliyetleri. *Tarih İncelemeleri Dergisi*, 30(2), 413-428. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/164336> sayfasından erişilmiştir.

Aytaçlı, B. (2012). Durum çalışmasına ayrıntılı bir bakış. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi* , 3 (1) , 1-9. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/399478> sayfasından erişilmiştir.

- Baker, C. (1991). *Zorunlu Eğitime Hayır*. (5. Baskı 2018). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Balcı, A. (1995). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntem, teknik ve ilkeler*. (13. Baskı 2018). Ankara: Pegem Akademi
- Balcı, A. (2005). *Açıklamalı eğitim yönetimi terimleri sözlüğü*. (4. Baskı 2019). Ankara: Pegem Akademi.
- Balcı, E. (2020). *Türkiye’de eğitim politikaları (1923-1980)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Balı, A. Ş. (2001). *Çokkültürlülük ve sosyal adalet: Öteki ile barış içinde yaşamak*. Konya: Çizgi Kitabevi
- Barry, B. (2017). *Sosyal adalet neden önemlidir*. (E. Kılıç, Çev.). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- Başer, D. , Kalaycı-Kırlıoğlu, H. İ. ve Kırlıoğlu, M. (2017). Sosyal hizmet ve bauman: Sosyal adalet . *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10 (2), 1007-1020. <https://doi.org/10.17218/hititsosbil.336916>
- Başkale H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*. 9(1): 23-28. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/753041sayfasından> erişilmiştir.
- Bates, R. (2006). Educational administration and social justice. *Education, citizenship and social justice*, 1(2), 141-156. <https://doi.org/10.1177/1746197906064676>
- Bazı Dernek ve Kurumların Bazı Vergilerden, Bütün Harç ve Resimlerden Muaf Tutulmasına İlişkin Kanun (1972). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMeti n/1.5.1606.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Beltekin, N. (2018). Veri toplama araçları. K. Beycioğlu, N. Özer, Y. Kondakçı (Ed.), *Eğitim Yönetiminde Araştırma* (s.126). Ankara: Pegem Akademi.

Berber, Ş. (2014). Sivil toplum kuruluşları ve Türk eğitim sistemi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi*, 1(4), 119-154.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/116534> sayfasından erişilmiştir.

Beycioğlu, K., Kondakçı, Y. & Önen, Ö. (2018). Social justice leadership practices in schools: Meaning, practices and challenges in cases from Turkey. *European Conference on Educational Research (ECER) Bolzano, Italy*. <https://hdl.handle.net/11511/78135>

Birinci, M., ve Bulut, T. (2020). Covid-19'un sosyo-ekonomik yönden dezavantajlı gruplar üzerindeki etkileri: sosyal hizmet bakış açısından bir değerlendirme. *Sosyal Çalışma Dergisi* , 4 (1), 62-68.

Boydan-Ozan, M. (2010). Okullarda sosyal adalet kavramına ilişkin öğretmenlerin ürettikleri meteforlar. *Education Sciences*, 5 (1) , 140-157.

Bozdemir, R. (2020). *Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarında çalışan sosyal hizmet uzmanlarının sosyal adalet savunuculuğu düzeylerinin karşılaştırılması* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Bozkurt, B. (2018). *Sosyal adalet liderliği ile yöneticiye bağlılık ve örgütsel vatandaşlık davranışları arasındaki ilişki* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Börü, N. (2019). İlkokullarda sosyal adaletin gelişimine yönelik uygulamaların ve okul müdürlerinin liderlik davranışlarının değerlendirilmesi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 10(20), 132-164.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/912506> sayfasından erişilmiştir.

Braithwaite, J. (2006). Sivil toplumda adaleti akıllıca yapmak. *Sosyal Sorunlar Dergisi* , 62(2), 393-409.

Bulut, T. (2007). Cumhuriyet'in bir gençlik projesi olarak Kızılay kampları (1936

1950). *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, 6(14), 103-135.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/233317> sayfasından erişilmiştir.

Bulut, Y., Akın, S., ve Kahraman, Ö. F. (2017). Kamu politikalarının oluşturulmasında sivil toplum kuruluşlarının etkisi. *Strategic Public Management Journal*, 3(6), 23-34. <https://doi.org/10.25069/spmj.341620>

Bursa, S. (2015). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin sosyal adalet algı ve deneyimleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz Ş. ve Demirel F. (2019). *Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Carlisle, L. R., Jackson, B. W. & George, A. (2006). Principles of social justice education: The social justice education in schools project. *Equity & Excellence in Education*, 39(1), 55-64.

Carothers, T., & Barndt, W. (1999). Civil society. *Foreign policy*, 18-29.

Cemaloğlu, N. (2019). *Eğitimde politika analizi*. Ankara: Pegem Akademi.

Chambers, S., & Kopstein, J. (2001). Bad civil society. *Political theory*, 29(6), 837-865. <https://doi.org/10.1177/0090591701029006008>

Chiu, M. M. (2010). Effects of inequality, family and school on mathematics achievement: Country and student differences. *Social Forces*, 88(4), 1645-1676. <https://doi.org/10.1353/sof.2010.0019>

Cırık, B. (2015). Adapazarı'nda Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin kuruluşu ve faaliyetleri (1914-1922). *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (45), 86-103. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/56095> sayfasından erişilmiştir.

Coleman, J. (1968). Eğitimde fırsat eşitliği kavramı. *Harvard eğitim incelemesi*, 38(1), 7-22.

- Cohen, L. Manion, L. & Morrison, K. (2021). *Eğitimde araştırma yöntemleri*. (E. Dinç ve K. Kiroğlu, Çev.) içinde (s. 684). Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün ve S. B. Demir, Çev.). (6. Baskı 2021). Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Cunha, F., Heckman, J. J., Lochner, L., & Masterov, D. V. (2006). Interpreting The Evidence On Life Cycle Skill Formation. *Handbook Of The Economics Of Education*, 1, 697-812. [https://doi.org/10.1016/S1574-0692\(06\)01012-9](https://doi.org/10.1016/S1574-0692(06)01012-9)
- Çağlar, M. ve Reis, O. (2007). *Çağdaş ve küryerel eğitim planlaması*. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çaha, Ö. (2016). *Sivil toplum ve devlet*. (6. Baskı). Ankara: Orion Kitabevi.
- Çaha, Ö. (2017). *Sivil toplum sivil topluma karşı: Sivil toplumun Türkiye ve dünyadaki serüveni*. İstanbul: Mana Yayınları.
- Çakır, M. (2017). Social justice: From past to present. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 3 (2), 560-572. <https://doi.org/10.24289/ijsser.286132>
- Çakır, M. (Ed). (2019). *Sosyal adalet kuramında güncel tartışmalar: doğu batı ekseninde farklılaşan izdüşümleri*. Ankara: Çizgi Kitabevi.
- Çam-Tosun, F. (2021). Türk Eğitim Politikalarında Sosyal Adalet ve Eşitlik . *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 5(3), 348-368. <https://doi.org/10.34056/aujef.910415>
- Çankaya, İ. (2005). *Sivil toplum örgütlerinin eğitim amaçlı faaliyetleri (Elazığ ili sendika örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çapa, M. (1989). *Kızılay (Hilâl-i Ahmer) Cemiyeti (1914-1925)* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çapa, M. (2001). Mübadelede Kızılay (Hilâl-i Ahmer) Cemiyetinin Rolü. *Erciyes*

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10.

Çavdar, H. (2018). *Mübadelede Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Selanik'teki faaliyetleri*

(Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Çelik, V. (2013). *Eğitimsel liderlik*. Ankara: Pegem Akademi.

Çelik, R. (2017). Adalet, kapsayıcılık ve eğitimde hakkaniyetli fırsat eşitliği. *Fe*

Dergi, 9(2), 16-29. https://doi.org/10.1501/Fe0001_00000000185

Çeviker, A., Mumcu, H. E., Şekeroğlu, M. Ö., ve Bayrak, M. (2018). UNICEF'e

göre Türkiye'de dezavantajlı kabul edilen grupların sportif etkinliklerle sosyal uyumun sağlanması. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(12), 221-238. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/612148> sayfasından erişilmiştir.

Çınar, H. (2015). *2000-2012 döneminde Türkiye'de yoksulluk ve gelir*

dağılımındaki eşitsizlik sorunsalı (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Çilek, C. (2018). *Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi ve faaliyetleri (1912-1923)*

(Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Çoban, R. (2017) Sosyal adalet, eşitlik ve sosyal hizmet, *Gümüşhane Üniversitesi*

Sağlık Bilimleri Dergisi, 6(4), 252-260.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/388862> sayfasından erişilmiştir.

Deniz, L., ve Güvendi, M. F. (2017). Eğitim alanında faaliyet gösteren yerel

derneklerin sorunlarının incelenmesi. *Bildiriler Kitabı-I*, 165.

Demir, E., Tarhan, A., ve Görkemli, H. N. (2019). Sivil toplum kuruluşlarında

halkla ilişkiler ve sosyal medya: Türk Kızılayı ve LÖSEV örneği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (42), 125-141. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1725115> sayfasından erişilmiştir.

Dernekler Kanunu (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5253.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Dernekler Yönetmeliği, (2005).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=8038&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> sayfasından erişilmiştir.

Dernek ve Vakıfların Kamu Kurum ve Kuruluşları İle İlişkilerine Dair Kanun (2004). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5072.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Dernek, Vakıf, Birlik, Kurum, Kuruluş, Sandık ve Benzeri Teşekküllere Genel Yönetim Kapsamındaki Kamu İdarelerinin Bütçelerinden Yardım Yapılması Hakkında Yönetmelik (2006). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.200610656.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Dindarık, N., ve Fidan, Y. (2020). Türkiye’de mültecilerin yaşadıkları bölgelere yönelik insani yardım lojistiği: Kızılay örneği. *Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(2), 135-154. <https://doi.org/10.18026/cbayarsos.591835>

Donald-Moon, J. (2015). Cohen vs. Rawls on justice and equality. *Critical Review, of International Social and Political Philosophy*, 18(1), 40-56. <https://doi.org/10.1080/13698230.2014.995500>

Durdu, L. (2016). Veri toplama yöntemleri. M.Y. Özden L. Durdu (Ed.), *Eğitimde üretim tabanlı çalışmalar için nitel araştırma yöntemleri* (s. 109). Ankara: Anı Yayıncılık.

Eğitim Bir Sen (2021). *Eğitime bakış 2021 izleme ve değerlendirme raporu*.

https://www.ebs.org.tr/ebs_files/files/yayinlarimiz2021/EgitimeBakis2021.pdf sayfasından erişilmiştir.

Eğitim Sen. (2021). *MEB örgün eğitim istatistikleri ışığında eğitimin durumu*.

<https://egitimsen.org.tr/wp-content/uploads/2021/09/MEB-%C3%96rg%C3%BCn-E%C4%9Fitim-%C4%B0statistikleri.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Eğitim Reformu Girişimi (2021). *Eğitim izleme raporu 2021*.

https://www.egitimreformugirisimi.org/wp-content/uploads/2010/01/EIR21_EgitiminIcerigi.pdf sayfasından erişilmiştir.

Elmas, A. (2018). 1923-2016 Yılları arası hükümet programlarında dezavantajlı Gruplar. *Social Sciences Studies Journal*, 4(15), s.945-953.

Eraslan, L. (2011). *Sivil toplum ve eğitim*. Ankara: Maya Akademi Yayınevi.

Eraslan, L. ve Bertlek, S. B. (2011). Türkiye’de eğitim derneklerinin sorun alanlarının değerlendirilmesi. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(3), 1161-1181. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/223404> sayfasından erişilmiştir.

Eraslan, L. ve Erdoğan, E. (2015). Değerler, gençlik ve sivil toplum kuruluşları. *Sakarya University Journal of Education*, 5(2), 122-139.

<https://doi.org/10.19126/suje.35998>

Espinoza, O. (2007). Solving The equity–equality conceptual dilemma: A new model for analysis of the educational process. *Educational Research*, 49(4), 343-363. <https://doi.org/10.1080/00131880701717198>

Euronews (2021). <https://tr.euronews.com/2021/09/17/oecd-raporu-sosyo-ekonomik-durumun-ogrenci-basar-s-n-en-fazla-etkiledigi-ulke-turkiye> adresinden erişilmiştir.

Franchi, T. (2020). The impact of the Covid-19 pandemic on current anatomy education and future careers: A student’s perspective. *Anatomical Sciences Education*, 13(3), 312. <https://doi.org/10.1002/ase.1966>

Furman, G. C. & Gruenewald, D. A. (2004). Expanding the landscape of social justice: A critical ecological analysis. *Educational Administration Quarterly*, 40(1), 47-76. <https://doi.org/10.1177/0013161X03259142>

- Gatto, J.T. (2018). *Eğitim Bir Kitle İmha Silahı*. (3.baskı). İstanbul: Edam Yayınları.
- Genç, A. (2015). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Olma Güdülleri: Türk Kızılayı Eskişehir Şubesi Gönüllüleri Üzerine Bir Uygulama* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gençal, S. (2020). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Hizmet Kalitesinin Ölçümü: Türk Kızılayı* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gewirtz, S. (2006). Eğitimde sosyal adaletin bağlamsal bir analizine doğru. *Eğitim Felsefesi ve Teorisi* , 38(1), 69-81.
- Göker, Z. (2018). *Sosyal Yardım İçerikli Afişlerin EyeTracking Yöntemi ile İncelenmesi: Kızılay Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gölpek, F. (2012). Eğitim getirilerinin özel ve sosyal açıdan incelenmesi. *Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 14(1), 43-53. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/18897> sayfasından erişilmiştir.
- Gören, S. (2019). *Sosyal adalet liderliği, okul yaşam kalitesi ve okula aidiyet duygusu ilişkisi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Griffiths, M. (1998). *Educational research for social justice: Getting off the fence*. Retrieved from <http://repository.umpwr.ac.id:8080/bitstream/handle/123456789/3709/Educational%20Research%20for%20Social%20Justice.pdf?sequence=1>
- Gross, B. R. (1987). Real equality of opportunity. *Social Philosophy and Policy*, 5(1), 120-142.
- Gutstein, E. & Peterson, B. (2005). *Matematiği Yeniden Düşünmek: Sayılarla Sosyal Adaleti Öğretmek. Yeniden Düşünmek Okulları Ltd.*
- Günkör, C. ve Özdemir, M. Ç. (2017). Sosyal sermaye ve eğitim ilişkisi. *Türk*

Eğitim Bilimleri Dergisi, 15(1), 70-90.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/314865> sayfasından erişilmiştir.

Güngör, M. (2009). Eğitim hakkı ve sokakta yaşayan/çalışan çocuklar: Mersin ili örneği. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1).

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/160940> sayfasından erişilmiştir.

Gümüş, N. ve Ağaçcı, L. (2018). Sivil toplum örgütlerinin pazarlama iletişimde sosyal medya kullanımı: Kızılay ve Yeşilay üzerinde bir araştırma. 1. *Third Sector Social Economic Review*, 53(2), 637-661.

http://www.makalesistemi.com/panel/files/manuscript_files_publish/e61942b4897972dd6a60f8037db34c7c/baffbdd12ff4602ba61e1bbd709d6645/77fa83350f4116d.pdf sayfasından erişilmiştir.

Gürgen, B. (2017). *Okullarda sosyal adalet algısının incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Hackman, H. W. (2005). Five essential components for social justice education. *Equity & Excellence in Education*, 38(2), 103-109.
<https://doi.org/10.1080/10665680590935034>

Hatipoğlu, O. G. (2013). Türkiye Kızılay Derneği'nin kamusalılığı: bir çözümleme Denemesi. *Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Yönetim Bilimleri Dergisi*, 11(22), 167-189. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/705535> sayfasından erişilmiştir.

Hudson, K. D. (2017). With equality and opportunity for all? Emerging scholars define social justice for social work. *British Journal of Social Work*, 47(7), 1959-1978. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcw128>

Hytten, K. & Bettez, SC (2011). Sosyal adalet için eğitimi anlamak. *Eğitim vakıfları*, 25, 7-24.

IFRC (2021). *Governance*. <https://www.ifrc.org/ifrc-governance> sayfasından erişilmiştir.

Illich, I. (2018). *Okulsuz Toplum*. İstanbul: Şule Yayınları.

Ipek, C., Dikici, M., Topçu, İ., Pay, İ. ve Kandilli, İ. (2018). Türk Kızılay'ının afetteki rolü. *Academic Perspective Procedia*, 1(1), 709-718.

<https://doi.org/10.33793/acperpro.01.01.128>

İçişleri Bakanlığı Bütçesinden Derneklere Yardım Yapılması Hakkında Yönerge (2017).

https://www.siviltoplum.gov.tr/kurumlar/siviltoplum.gov.tr/Projeler/Prodes/icisleri_Bakanligi_Butcesinden_Derneklere_Yardim_Yapilmasi_Hakkinda_Yo_nerge_03_03_2017.pdf sayfasından erişilmiştir.

İpek-İlçin, H. (2020). Balkan Savaşları Sırasında Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin

İstanbul'daki Faaliyetleri. *Turkuaz Uluslararası Türk Dünyası Bilimsel Araştırmalar Dergisi*, 1(1), 70-81. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1178487> sayfasından erişilmiştir.

İnan, M. ve Demir, M. (2018). Eğitimde Fırsat eşitliği ve kamu politikaları: türkiye üzerine bir değerlendirme . *Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 20(2) , 337-359.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/562717> sayfasından erişilmiştir.

İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi (1948). Universal Declaration of Human Rights.

İşler, T. (2017). *1. Dünya Savaşı sırasında Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Çanakkale Cephesi'ndeki faaliyetleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Jean-Marie, G. (2008). Leadership for social justice: An agenda for 21st century schools. *The Educational Forum*, 72(4), 340–354.

<https://doi.org/10.1080/00131720802362058>

Jean-Marie, G., Normore, A. H., & Brooks, J.S. (2009). Leadership for social justice: Preparing 21 st century school leaders for a new social order.

Journal of Research on Leadership Education, 4(1), 1-31.

<https://doi.org/10.1177/194277510900400102>

Joseph, L. B. (1980). Some ways of thinking about equality of opportunity. *Western Political Quarterly*, 33(3), 393-400.

<https://doi.org/10.1177/106591298003300311>

Kabadayı, A. (2020). *Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'ne yapılan dış yardımlar (1877-1922)* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Kahraman, H. ve Karip, E. (2019). Türkiye’de sivil toplum kuruluşlarının eğitim politikalarına etkileri. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(3), 709-722. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/922286> sayfasından erişilmiştir.

Kalfa, C. ve Ataay, F. (2008). Yönetişim: Devlet toplum ilişkilerinde yeni bir aşama. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 17(3), 229-240. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/cusosbil/issue/4380/60078> sayfasından erişilmiştir.

Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003).

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5018.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Karakütük, K. (2019). *Eğitim planlaması*. Ankara: Pegem Akademi.

Kara, E. (2020). KOVİD-19 pandemisindeki dezavantajlı gruplar ve sosyal hizmet işgücünün işlevi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 4(1), 28-34.

Karal-Akgün, S. (2012). Cumhuriyet duyurulurken geride bırakılamayan bir kurum: Hilâl-i Ahmer Cemiyeti. *ODTÜ Gelişme Dergisi*, 39 (Nisan), 111-136.

<http://www.ajindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423909927.pdf>

sayfasından erişilmiştir.

Karataş, İ. H. (2008). *Türk eğitim sisteminde sivil toplum kuruluşları: konumları ve işlevleri* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Karataş, İ. (2013a). Türk eğitim sisteminde sivil toplum kuruluşlarının konumları ve işlevlerine yönelik STK yöneticilerinin görüşleri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(45), 63-87. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/442209> sayfasından erişilmiştir.

Karataş, İ. (2013b). Türk eğitim sisteminde sivil toplum kuruluşlarının STK'lerin konumları ve işlevlerine yönelik okul yöneticilerinin görüşleri. *1.Milli Eğitim Dergisi*, 43(198), 196-218. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/442209> sayfasından erişilmiştir.

Karayaman, M. (2016). Yozgat Merkez ve Kazalarında Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin Kuruluşu ve Faaliyetleri. *1. Uluslararası Bozok Sempozyumu (5-7 Mayıs 2016)*, 156-175. <http://kizilaytarih.org/makale-tez/mk020.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kaya, E. (2008). Milli Mücadele döneminde Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Anadolu ve Yunanistan'daki Türk ve Yunan Esirlerine yaptığı yardımlar. *Electronic Turkish Studies*, 3(2).

Kesbiç, K. (2019). *Kadıköy Hilâl-i Ahmer Cemiyeti (1912-1922)* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Kesgin, B. (2011). Yardımlaşma ve Dayanışma Aracı Olarak Sivil Toplum. *Muhafazakar Düşünce Dergisi Sayı 29-30: Sivil Toplum-Ara Kurumlar*, 63. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1000917> sayfasından erişilmiştir.

Keyman, E. F. (2006). *Türkiye'de sivil toplumun serüveni: imkansızlıklar içinde bir vaha*. Sivil Toplum Geliştirme Merkezi.

Kılıç, M. (2008). *Afetlerde psikososyal hizmetlerin etkililiği: Türk Kızılayı ve 2005*

Pakistan depremi (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Kılınççeker, Ö. ve Gök, S. (2021). Doğu Ve Güneydoğu Anadolu illerinden Türk ordusuna yapılan yardımlarda Türk Kızılayı'nın rolü (1940-1943). *Mecmua*, (11), 274-294.

Kıral, B. (2020). Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8(15), 170-189.
<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/1156348> sayfasından erişilmiştir

Kıran, K. (2019). *Çorum'da Hilâl-i Ahmer Cemiyeti* (1912-1932) (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022a). *Kurumsal değerlerimiz*.
<https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/kurumsal-degerlerimiz> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022b). *Tarihçe*. <http://kizilaytarih.org/tarihce.html> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022c). *Neler yapıyoruz*. <https://www.kizilay.org.tr/neler-yapiyoruz> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022ç). *Organizasyon şeması*. <http://organizasyon.kizilay.org.tr/> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022d). *Şubeler/temsilcilikler*. <https://www.kizilay.org.tr/subeler> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022e). *2019 Türk Kızılay Genel Eğitim Raporu*.
<https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/egitim-rapor-2019-20-11-2020-16025393.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022f). *2021-2030 Stratejik Plan*.

<https://www.kizilay.org.tr/Upload/Editor/files/T%C3%BCrk%20K%C4%B1z%C4%B1lay%202021-2030%20Stratejik%20Plan%C4%B1-T%C3%BCrk%C3%A7e.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022g). *Temel ilkelerimiz*.

<https://www.kizilay.org.tr/kurumsal/temelilkelerimiz> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay, (2022h). *Biz kimiz*. <https://genckizilay.org.tr/kurumsal/biz-kimiz> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay, (2022i). *Kızılay Haftası*. <https://www.kizilay.org.tr/Kizilayhaftasi/> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay, (2022i). *Gönüllü sitesi*. <https://gonulluol.org/> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022j). *Kızılay Akademi Başkanlığı*. <https://kizilayakademi.org.tr/>

Kızılay (2022k). *Eğitim genel başışı*.

<https://www.kizilay.org.tr/Bagis/BagisYap/144/egitim-genel-bagisi> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022l). *Şenlendirme projeleri*.

<https://www.kizilay.org.tr/Bagis/BagisYap/302/senlendirme-projeleri> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022m). *Kitaplık ve Zeka Sınıfları Projesi*.

<https://www.kizilay.org.tr/Bagis/BagisYap/210/kitaplik-ve-zek-siniflari-projesi> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022n). *Gayrimenkul başışları*. <https://www.kizilay.org.tr/bagis-yontemleri/gayrimenkul-bagislari> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022o). *Aynı başışlar*.

<https://www.kizilay.org.tr/bagisyontemleri/digerbagis-yontemleri> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022ö). *Nakdî başışlar*.

[https://www.kizilay.org.tr/Bagis/BagisYap/7/genel bagis](https://www.kizilay.org.tr/Bagis/BagisYap/7/genel%20bagis) sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022p). *Konsolide Faaliyet Raporu 2019-2020-2021*.

<https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/turk-kizilay-2019-20-21-konsolide-faaliyet-raporu-13-05-2022-38119111.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022r). *2019 Faaliyet Raporu*.

https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/kizilay_fr_2019_trc-08-01-2021-50988295.pdf sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022s). *2020 Faaliyet Raporu*.

https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/kizilay_fr_2020_tr_web-01-07-2021-48114193.pdf sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022ş). *2021 Faaliyet Raporu*.

<https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/turk-kizilay-2021-faaliyet-raporu-11-05-2022-98842565.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022t). *2019 Yılı Güvenli Yaşam Takvimi*.

<https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/2019-18-01-2019-31020844.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022u). *Gönüllü Yönetimi Direktörlüğü 2020 Raporu*.

<https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/gonullu-yonetimi-direktorlugu-2019-2020-faaliyet-raporu-10-05-2021-31611024.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022ü). *2020 Türk Kızılay Eğitim Programları Kataloğu*.

<https://kizilayakademi.org.tr/wp-content/uploads/2021/10/egitim-katalogu-2020-24-11-2020-94586487.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Kızılay (2022v). *2021 Yıl Sonu Değerlendirme Sunumu*.

https://www.kizilay.org.tr/Upload/Dokuman/Dosya/2021_yilsonu_v3_28aralik_son-29-12-2021-09503974.pdf sayfasından erişilmiştir.

Kondakçı, Y., Kurtay, M. Z., Oldaç, Y. İ. ve Şenay, H. H. (2016). Türkiye’de okul

müdürlerinin sosyal adalet rolleri....(Ed.) *Eğitim yönetimi araştırmaları içinde* (ss. 353-361). Ankara: Pegem Akademi.

Kondakçı, Y., Zayim Kurtay, M. ve Kaya Kaşıkçı, S. (2021). Türk kent ortamında sosyal adalet için okul liderliği. *Okullarda Liderlik ve Politika* , 20 (1), 95-110.

Korkmaz, G., ve Toraman, Ç. (2021). *COVID-19 pandemi sürecinde çevrimiçi öğretimin fırsat eşitliğine etkisi: eğitimci, öğrenci ve veli gözünden bir betimleme*. Uluslararası EJER Kongresi,(102-104), Aksaray Üniversitesi, Aksaray.

Köksal, Ü. (2017). Trabzon Hilâl-i Ahmer (Kızılay) Cemiyeti (1918 1950). *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 11(22), 161-208.

<https://doi.org/10.18220/kid.313455>

Köksal, H . (2020). Sivil Toplum Örgütlerinin Eğitimi Destekleme Konusundaki Sorumlulukları . *Üniversite Araştırmaları Dergisi* , 3 (1) , 40-43 .

<https://doi.org/0.32329/uad.692892>

Kurtkan, A. (2011). Bir Sosyal Yardım Organizasyonu Olarak Kızılay. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (16), 7-22.

<https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/9385> sayfasından erişilmiştir.

Küçük, E. (2010). Türkiye’de eğitim planlaması neyi hedefliyor. In *International Conference on New Trends in Education and Their Implications* (Vol. 11, No. 13, pp. 153-157).

Kültür ve Turizm Bakanlığınca Yerel Yönetimlerin, Derneklerin Ve Vakıfların Projelerine Yapılacak Yardımlara İlişkin Yönetmelik (2007). <https://www.mevzuat.gov.tr/File/GeneratePdf?mevzuatNo=11189&mevzuatTur=KurumVeKurulusYonetmeligi&mevzuatTertip=5> sayfasından erişilmiştir.

MEB (2010). *Millî eğitim müdürlükleri ile sivil toplum kuruluşlarının ilişkisi*.

http://e-toplanti.meb.gov.tr/earged/earged/Mem_ile_sivil_toplum_kurulus_ilis.pdf

sayfasından erişilmiştir.

MEB (2020). *Uluslararası Kızılhaç ve Kızılay Hareketi Eğitimi*.

http://ogm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2020_02/25145503_Uluslararası_kizilhaç_kizilay_hareketi_egitimi_06.01.2020_1.KYTAP.pdf sayfasından erişilmiştir.

MEB (2021a). *Şura kararları*.

https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2021_12/08163100_20_sura.pdf sayfasından erişilmiştir.

Mercik, V. (2015). *Eğitimde fırsat eşitliği, toplumsal genel başarı ve adalet ilişkisi:*

PISA projesi kapsamında Finlandiya ve Türkiye deneyimlerinin karşılaştırması (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Merriam, S. B. (2018). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Yayın.

Miller, D. (2001). *Principles of social justice*. Harvard University Press.

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Kurumları Sosyal Etkinlikler Yönetmeliği (2017).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=23639&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> sayfasından erişilmiştir.

Millî Eğitim Temel Kanunu (1973).

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Mundy, K. & Murphy, L. (2001). Transnational advocacy, global civil society?

Emerging Evidence from the Field of Education, 45(1), 85-126.

Mustafaiev, A. (2011). *Uluslararası öğrencilerin eğitim sürecinde sivil toplum*

kuruluşlarının önemi. Uluslararası Öğrenci Sempozyumu. 20 Aralık 2016, 44.

Muştu, A. (2019). *Sivil Toplum Kuruluşlarında Gönüllü Motivasyonu: Genç Kızılay*

- Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Novak, M. (2000). Sosyal adaletin tanımı. *İlk şeyler* , 11-12.
- Okur-Çakıcı, F. ve Çakıcı, A . (2020). Sosyal Yardımlaşma Bağlamında Sivil Toplumun Rolü: Sosyal Dayanışma ve Yardımlaşma Örnekleri. *The Journal of International Scientific Researches*, 5(3), 203-208. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/958599> sayfasından erişilmiştir.
- Ozan-Leymun, Ş, Odabaşı, F. ve Yurdakul, İ. K. (2017). Eğitim ortamlarında durum çalışmasının önemi. *Eğitimde Nitel Araştırmalar Dergisi*, 5(3), 367-385. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/374236> sayfasından erişilmiştir.
- Özan, M. B., Polat, H., ve Şener, G. (2016). Sivil toplum kuruluşlarının eğitimdeki yeri. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 25(1), 59-70. <https://doi.org/10.18069/fusbed.58823>
- Özaydın, Z. (1987). *Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Sâlnâmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özdemir, M. (2009). *Lise öğretmenlerinin etik liderlik ve sosyal adalet algıları arasındaki ilişki (İstanbul Avrupa Yakası örneği)* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özet, İ. (2018). *Sivil toplum ve modernlik tahayyülü: Eğitim Gönüllüleri Vakfı Örneği*. İstanbul: Hiper Yayın.
- Özgürler, G. (2019). *Türk Kızılayı Erzurum Kan Merkezine başvuran donörlerin kan grup dağılımları ve donörlerin demografik özellikleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Öztürk, İ. (2018). Niğde Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1912-1929). *Turkish Studies (Elektronik)*, 13(16), 237-253.
- Öztürk, A.B. (2020). *Trabzon Kızılay kan merkezine başvuran kan donörlerinin kan*

gruplarının dağılımı ve donörlerin demografik özellikleri (Tıpta uzmanlık tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Paker, T. (2015). Durum çalışması. F. N. Seggie, Y. Bayyurt (Ed.), Nitel araştırma yöntem, teknik, analiz ve yaklaşımları (s.119). Ankara: Anı Yayıncılık.

Pınar, M. (2012). Cumhuriyet'in İlk Yıllarında Mersin Hilâl-i Ahmer Cemiyeti . *Atatürk Dergisi* , 1(1) , 281-297. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article/file/26199>

Pinkerton, J., & Campbell, J. (2002). Social work and social justice in Northern Ireland: Towards a new occupational space. *British Journal of Social Work*, 32(6), 723-737. <https://doi.org/10.1093/bjsw/32.6.723>

Polat, S. Y. (2007). *Eğitim politikalarının sosyal adalet açısından sonuçları konusunda yönetici ve öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Ratcliffe, J. W. (1983). Notions of validity in qualitative research methodology. *Knowledge*, 5(2), 147-167. <https://doi.org/10.1177/107554708300500201>

Sağdıç, A. (2018). *Okullarda sosyal adalet uygulamalarına ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Sarı, B. (2010). *Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Antalya Şubesi'nin kuruluşu ve faaliyetleri* (Yüksek lisans tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Sayın, Z. (2020). *Kaynak Bağımlılığı ve Örgütsel Değişimin Yönetimi: Kâr Amaçsız Bir Örgüt Olarak Türk Kızılay'da Değişim* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Selanik-Ay, T. (2016). Sınıf Öğretmeni Adaylarının Eğitimde Sivil Toplum

Kuruluşlarından Yararlanmaya İlişkin Görüşleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(23), 50-68.

Sertel, S. (2019). *Türk Kızılayı'nın Yunanistan'a yaptığı yardımlar (1939-1945)*

(Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Sezer, C. (2012). Birinci Dünya Savaşı'nda Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin sağlık alanındaki faaliyetleri. *History Studies*, 4(4), 373-384.

Sezer, C. (2014). 1914 Isparta-Burdur Depreminde Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin yapmış olduğu yardımlar. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (19) , 17-34. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/215138> sayfasından erişilmiştir.

Sezer, C. (2014). Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Hanımlar Merkezi Dâr-üs sanâ'ası. *History Studies*, 6(3), 311-322. <http://kizilaytarih.org/makale-tez/mk023.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Sezer, C. (2019). Birinci Dünya Savaşı'nda Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Esir Osmanlı Askerlerine Yaptığı Yardımlar: Bolu Örneği. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 253-269.

<https://doi.org/10.11616/basbed.v19i43676.502070>

Sezer, C. ve Metin, Ö. (2013). Balkan Savaşlarından Milli Mücadeleye Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin yardım faaliyetleri (1912-1922). *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 32(54) , 167-182.

https://doi.org/10.1501/Tarar_0000000558

Shields, C. M. (2010). Transformative leadership: Working for equity in diverse contexts. *Educational administration quarterly*, 46(4), 558-589.

<https://doi.org/10.1177/0013161X10375609>

Sincar, M. (2018). Sınırlılıklar. K. Beycioğlu, N. Özer, Y. Kondakçı

(Ed.), *Eğitim Yönetiminde Araştırma* (s.229). Ankara: Pegem Akademi.

Sivil Toplumla ilişkiler Genel Müdürlüğü, (2021a).

<https://www.siviltoplum.gov.tr/sivil-toplumla-iliskiler-genel-mudurlugu> sayfasından erişilmiştir.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2021b). *Yıllara göre faal dernek sayıları*. <https://www.siviltoplum.gov.tr/yillara-gore-faal-dernek-sayilari> sayfasından erişilmiştir.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2021c). *Derneklerin faaliyet alanlarına göre dağılımı*. <https://www.siviltoplum.gov.tr/derneklerin-faaliyet-alanlarina-gore-dagilimi> sayfasından erişilmiştir.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2021d). *Dernek nasıl kurulur*. <https://www.siviltoplum.gov.tr/dernek-nasil-kurulur> sayfasından erişilmiştir.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü (2021e). *İzin almadan yardım toplama hakkına sahip kuruluşlar*. <https://www.siviltoplum.gov.tr/izin-almadan-yardim-toplama-hakkina-sahip-kuruluslar> sayfasından erişilmiştir.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2021a). *On birinci kalkınma planı*. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkinmaPlani.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Strateji ve Bütçe Başkanlığı, (2021b). *Sekizinci kalkınma planı*. https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2021/12/Sekizinci_Bes_Yillik_Kalkinma_Plani-2001-2005.pdf sayfasından erişilmiştir.

Sunal, O. (2011). Sosyal Politika: Sosyal Adalet Açısından Kuramsal Bir Değerlendirme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*, 66(03), 283-305.

Şafak, T.ve Özdiñç, A. (2019). Bir İranlı Devlet Adamının Gözüyle Kızılay: Ali Asgar Hikmet'in Türk Kızılayı'nı Ziyareti. *Doğru Araştırmaları*, 1(19), 28-39. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/804829> sayfasından erişilmiştir.

Şahin, L. ve Öztürk, M. (2011). Küreselleşme sürecinde sivil toplum kuruluşları ve Türkiye'deki durumu. *Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi*, (54), 3-29.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/9300> sayfasından erişilmiştir.

Şensivas, D. (2019). *Propaganda aracı olarak insani yardımın kullanımı: Hilâl-i Ahmer (Kızılay) Örneği* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Şentürk, M. (2014). Türkiye’de kamunun ve STK’ların sosyal yardım uygulamaları: Yeni Eğilimler ve İhtiyaçlar. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(28). <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/4884> sayfasından erişilmiştir.

Şimşek, D. (2015). II. Abdülhamid Dönemi Osmanlı Hilâl-i Ahmer Cemiyeti’nin kuruluşu ve teşkilatlanması. *Turkish Studies - International Periodical for the Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* Volume 10(5) Spring p. 307-318.

Şimşek, M. (2019). Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Sarayönü Çiftliği. *Tarih Araştırmaları Dergisi*, 38(66), 419-443 . <https://doi.org/10.35239/tariharastirmalari.522266>

Şirin, H. (2010). Sivil toplum örgütlerinin eğitime ilişkin karar alma süreçlerine katılımları üzerine bir araştırma. *Eğitim ve Bilim*, 34(153).

Tabak, H. (2019). Türk Eğitim Sisteminde Eğitimde Fırsat Eşitliğine Kuramsal Bakış: Roller ve Sorumluluklar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 17(2), 370-393. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/907041> sayfasından erişilmiştir.

Talas, M. (2011). Sivil toplum kuruluşları ve Türkiye perspektifi. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (29), 387-401. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/157071> sayfasından erişilmiştir.

T.C. Anayasası (1982).

<https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=2709&MevzuatTur=1&MevzuatTertip=5> sayfasından erişilmiştir.

Tepekaya, M. ve Kaplan, L. (2003). Hilâl-i Ahmer Hanımlar Merkezi’nin kuruluşu

ve faaliyetleri 1877-1923. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (10), 147-202. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1722142> sayfasından erişilmiştir.

TEDMEM (2020). *2020 Eğitim Değerlendirme Raporu*.

[https://tedmem.org/download/2020-egitim-degerlendirme-
raporu?wpdmdl=3644&refresh=61d290d7c38821641189591](https://tedmem.org/download/2020-egitim-degerlendirme-raporu?wpdmdl=3644&refresh=61d290d7c38821641189591)

TEDMEM (2021). *Bir Bakışta Eğitim: 2021*. <https://tedmem.org/download/bir>

[bakista-egitim-2021?wpdmdl=3866&refresh=61d22d6fddf571641164143](https://tedmem.org/download/bir)
sayfasından erişilmiştir.

Tiftikçi, M. (2020). *Kamu Yararına Faaliyet Gösteren Sivil Toplum Kuruluşu*

Çalışanlarının Gönüllülük Motivasyon Eğilimleri: TDV ve Türk Kızılay Örneği
(Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Tomul, E. (2007). Türkiye’de eğitime katılım üzerinde gelirin etkisi. *Pamukkale*

Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 22(22), 122-131.

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/114705>

Tomul, E. (2009). İlköğretim okullarındaki sosyal adalet uygulamalarına ilişkin

yönetici görüşleri. *Eğitim ve Bilim*, 34(152).

Topakkaya, A. (2009). Sosyal adalet kavramı sadece bir ideal midir?. *Erciyes*

Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1(2).

[https://politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/sosyal_adalet_kavram
_sadece_bir_ideal_midir.pdf](https://politikadergisi.com/sites/default/files/kutuphane/sosyal_adalet_kavram_sadece_bir_ideal_midir.pdf) sayfasından erişilmiştir.

Topsakal, C. (2005). Avrupa Birliği’nin eğitim politikaları ve STK’ların yeri. *Sivil*

Toplum Dergisi, 3(12), 145-148.

Torluk, C. (2019). *The use of thanking expression in non-profit communication: an*

experimental study on The Turkish red crescent organization (Yüksek Lisans
Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Tosun, A., Ay, M. H. ve Koçak, S. (2020). Yönetici Gözüyle Dezavantajlı Okullar:

Sosyal Adaletin Sağlanması için Çözüm Önerileri. *Eğitimde Nitel Araştırmalar* Dergisi, 8(3), 980-999. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1220558> sayfasından erişilmiştir.

Turhan, M. ve Çelik, V. (2011). Okul yöneticilerinin etik liderlik davranışlarının okullardaki sosyal adalet üzerindeki etkisi. *Education Sciences*, 6 (1), 438-452. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/185638> sayfasından erişilmiştir.

Türk Dil Kurumu (2021). *Fırsat eşitliği*. <https://sozluk.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Türk, G. D. (2016). Türkiye’de Suriyeli Mültecilere yönelik sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerine ilişkin bir değerlendirme. *Marmara İletişim Dergisi*, (25), 145-157. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/219510> sayfasından erişilmiştir.

Türkiye Kızılay Derneği Tüzüğü (2022). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/20.5.5537.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Türk Kızılay Bağış Politikası (2021). https://www.kizilay.org.tr/ms/politiklarimiz/PLT.012-Bagis_Politikasi.pdf sayfasından erişilmiştir.

Türk Kızılay Eğitim Politikası (2021). <https://www.kizilay.org.tr/ms/politiklarimiz/PLT.010-Egitim-Politikasi.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Türk Kızılay Gençlik Merkezleri Yönetmeliği (2019). <https://genckizilay.org.tr/media/22943/gen%C3%A7lik-merkezleri-y%C3%B6netmeli%C4%9Fi.pdf> sayfasından erişilmiştir.

Türk Kızılay Sosyal Hizmet Politikası (2021). https://www.kizilay.org.tr/ms/politiklarimiz/PLT.007-Sosyal_Hizmet_Politikasi.pdf sayfasından erişilmiştir.

- Türnüklü, A. (2000). Eğitimbilim araştırmalarında etkin olarak kullanılabilecek nitel bir araştırma tekniği: Görüşme. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 24(24), 543-559. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/108517> sayfasından erişilmiştir.
- Tyler, T. R. & Smith, H. J. (1995). Social justice and social movements.
- Uçar, F., Gülmez, E., Mutlu, Ö., Erbaş, S. ve Gez, K. (2015). Kâr amacı gütmeyen kurumların kurumsal itibarı: Kızılay örneği. *Selçuk İletişim*, 8(4), 131-153.
- Uluç, A. V. (2013). Türkiye’de sivil toplum ve demokrasi ilişkisi. *CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 14(1), 399-418.
- UNICEF (2004). *Çocuk haklarına dair sözleşme*.
<https://www.unicefturk.org/public/uploads/files/Cocuk%20Haklarina%20Dair%20Sozlesme.pdf>
- UNICEF (2019). *Türkiye’de geçici koruma altındaki çocukların eğitime ilişkin istatistik raporu*.
<https://www.unicef.org/turkey/media/10711/file/Ge%C3%A7ici%20koruma%20alt%C4%B1ndaki%20%C3%A7ocuklar%C4%B1n%20e%C4%9Fitim%20istatistikleri.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- UNICEF (2021). *Çocuk haklarına dair sözleşme*.
<https://www.unicef.org/turkey/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> sayfasından erişilmiştir.
- Ural, A. (2012). Türk asıllı göçmenlerin Hollanda’daki temel eğitim uygulamalarına yönelik ayrımcılık algıları. *Eğitim ve Bilim*, 37(165), 262-274.
- Uyanık, N., ve Gül, M. F. (2020). Cumhuriyetin İlk Yıllarında Hilâl-i Ahmer Cemiyeti Aksaray Şubesi. *Uluslararası Tarih Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. (24), 257-278. http://www.tarihinpesinde.com/dergimiz/sayi24/S24_10.pdf sayfasından erişilmiştir.
- Uzun-Külcü, H. ve Külcü, Ö. (2009). Belge yönetiminde kurumsal koşulların

değerlendirilmesi: Türkiye Kızılay Derneği örneği. *Bilgi Dünyası*, 10(1), 35-59. <https://doi.org/10.15612/BD.2009.293>

Üçüncü, U. (2016). Birinci Dünya Savaşı sonrasında Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Gümüşhane Halkına Yardımları. *Karadeniz İncelemeleri Dergisi*, 11(21), 185-214. <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/259266> sayfasından erişilmiştir.

Wilkinson, R. (2004). Why is violence more common where inequality is greater?. *Annals of the New York Academy of Sciences*, 1036(1), 1-12. <https://doi.org/10.1196/annals.1330.001>

Yaltı, A. (2003). *Sivil toplum kuruluşlarının eğitime katkısı* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Yavuz, E. (2019). *Sosyal kampanya bağlamında Kızılay kurumu afişlerinin görsel çözümlenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Yavuz-Tabak, B. (2019). Eğitim yönetimi ve demokrasi. Necati C. ve Murat Ö. (Ed.), *Eğitim yönetimi* (s. 671). (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Yalçın, A. ve Karabağ-Köse, E. (2021). Öğretmenlerin sosyal adalet liderliği ile mesleki motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Bilim ve Eğitim Dergisi*, 4(3), 179-193.

Yalçın A. ve Saygın M. (2021). Milli Mücadelede sıtmaya karşı Hilâl-i Ahmer Cemiyetinin rolü. *SDÜ Tıp Fakültesi Dergisi*. Özel Sayı (1): 23-27. <https://doi.org/10.17343/sdutfd.698863>

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (11.baskı). Ankara: Seçkin Yayınevi.

Yıldız, N. (2008). Neoliberal küreselleşme ve eğitim. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (11), 13-32. <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/787152> sayfasından

erişilmiştir.

YÖK Akademik, (2022). *Sosyal adalet*.

<https://akademik.yok.gov.tr/AkademikArama> sayfasından erişilmiştir.

Zariç, S. (2018). Demokratikleşme açısından sivil toplum ve Osmanlı'dan

Türkiye Cumhuriyeti'ne konumu. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (31), 303-314. <https://doi.org/10.30794/pausbed.414968>

Zengin, R. (2020). *Hilâl-i Ahmer Cemiyeti'nin Ertuğrul Sancağı'ndaki faaliyetleri*

(1912-1930) (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

EKLER

EK-1

Kurum Araştırma İzni

TÜRKİYE KIZILAY DERNEĞİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
Kızılay Akademi Başkanlığı
Eğitim Direktörlüğü

Sayı : 997229-799-E.123207
 Konu : Ceyda TÜRKKAŞ'ın Tez Araştırması
 Hk.

01/12/2020

Türkiye Kızılay Derneği Genel Müdürlüğü

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Yönetimi Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Ceyda Türkkaş "Türk Kızılay'ın Kamu Eğitimindeki Destek Hizmetleri" konulu tez araştırması için ilgili Birimlerin arşiv dokümanlarına ulaşmak ve Birim Yöneticileri ile görüşme yapma talebini iletmıştır.

Bu bağlamda 6698 sayılı Kişisel Verilerin Korunması Kanununun gereklerine uyulması şartıyla Ceyda Türkkaş'ın tez araştırması kapsamında Kızılay Akademi Başkanlığınca uygun görülen çalışmanın yapılmasına izin verilmesi hususunu olurlarınıza saygılarımla arz ederim.

e-onaylıdır

Alpaslan DURMUŞ
 Kızılay Akademi Başkanı

OLUR
 01/12/2020

e-imzalıdır

Dr. İbrahim ALTAN
 Genel Müdür

Ek: Ceyda Türkkaş Dilekçe

EK-2

Etik Kurul Onayı

T.C.
BURDUR MEHMET AKİF ERSOY ÜNİVERSİTESİ
Girişimsel Olmayan Klinik Araştırmalar Etik Kurulu

ARAŞTIRMA PROJESİ DEĞERLENDİRME RAPORU

Toplantı Tarihi: 06.01.2021 Çarşamba

Toplantı No:2021/01

Karar No: GO 2021/02

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Eğitim Yönetimi Yüksek Lisans programı öğrencisi Ceyda TÜRKKAS 'ın Dr. Öğr. Üyesi Özgür ÖNEN danışmanlığında yürüteceği *“Türk Kızılayın Çocukların Eğitimine Yönelik Destek Hizmetlerinin İncelenmesi ”* başlıklı proje önerisi araştırmanın gerekçe, amaç, yaklaşım ve yöntemleri dikkate alınarak incelenmiş olup etik açıdan uygun bulunmuştur

EK-3

Görüşme Soruları

Görüşme Formu

Sayın Katılımcı,

Bu çalışmanın amacı, “Türk Kızılayın çocukların eğitimine yönelik destek hizmetlerini” incelemektir. Görüşme sırasında izninizle video kaydı yapılacaktır. Görüşmenin ilk bölümünde kişisel bilgilerinize ait sorular, ikinci bölümünde eğitime destek hizmetleri ile ilgili sorular yer almaktadır.

Öğrenim durumunuz	() Ön Lisans () Yüksek Lisans () Lisans () Doktora
Mezuniyet alanınız nedir?	
Kaç yıldır Türk Kızılayda görev yapıyorsunuz?	
Türk Kızılayda şu anki göreviniz nedir?	

1. Türk Kızılayın yöneticisi olduğunuz birimde, çocuklara yönelik aktif şekilde yürütülen eğitime destek faaliyetleri nelerdir?
 - a) Dezavantajlı durumdaki çocuklara yönelik faaliyetleriniz nelerdir?
 - b) Tüm çocuklara yönelik faaliyetleriniz nelerdir?
2. Eğitime destek faaliyetleri daha çok hangi yaş grubundaki çocuklara yönelik olarak sürdürülmektedir?
3. Şu an proje aşamasında olunan, yakın gelecekte aktif hale gelecek olan faaliyetleriniz var mı? Varsa nelerdir?
4. Geçmişte gerçekleşmiş, önemli bulduğunuz ancak şu an sürdürülmeyen faaliyetler var mı? Varsa nelerdir?
5. Faaliyetlerin kaynak temini nasıl yapılmaktadır?
6. Eğitime destek faaliyetleri yürütülürken hangi kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılmaktadır?
 - a) Fon sağlanan kurum ve kuruluşlar hangileridir?
 - b) İş birliği yapılan kurum ve kuruluşlar hangileridir?
7. Eğitime destek faaliyetleri fikri ne şekilde ortaya çıkmakta ve sonrasında süreç nasıl işlemektedir?
 - a) Yeni fikir oluşumu, ihtiyaç analizi süreci nasıl gerçekleşmektedir?
 - b) Hizmetlerde görevlendirilecek kişiler nasıl belirlenmekte ve görevlendirilmektedir?
 - c) Hizmetlerde görevlendirilecek kişiler hizmet ile ilgili eğitim almakta mıdır? Nasıl?
 - d) Hizmetlerde görevli kişiler denetlenmekte midir? Nasıl?
8. Hizmetlerin çocuklara ulaştırılmasında şubelerin bir rolü var mıdır? Varsa nedir?
9. Devam eden ihtiyaçlara yönelik faaliyetlerin sürekliliği nasıl sağlanmaktadır?
10. Gerçekleşen faaliyetlerin amaca hizmet etme durumları nasıl gözlemlenip değerlendirilmekte, etkililiği nasıl ölçülmektedir?
11. Size göre, sunulan eğitim hizmetlerinin çocuklara ne tür katkıları vardır? Hizmetlerin faydalarını değerlendirebilir misiniz?
12. Türk Kızılayın çocuklara yönelik eğitime destek hizmetlerine ilişkin tespit ettiğiniz sorunlar var mıdır? Varsa nelerdir?
13. Türk Kızılayın çocuklara yönelik eğitime destek hizmetlerinde geliştirilmesi gereken noktalarla ilgili önerileriniz nelerdir?
 - a) Kimlerle iş birliği yapılabilir?
 - a) Hizmetler nasıl çeşitlendirilebilir?
 - b) Hizmetlerin sürekliliği ve daha fazla çocuğa ulaşması nasıl sağlanabilir?

